

SUPPLEMENTAL TEXTS

Yoma 83a & 85a/b

CONTENTS

TORAH VERSES | *sections of the Torah cited in our sugya*

Exodus 21:12-14, 22:1-3, 31:12-18, Leviticus 18:1-5 1

PARALLEL RABBINIC TEXTS | *other texts in rabbinic literature where versions of or ideas from our text appear*

Mishnah Shabbat 19	3
Mishnah Rosh Hashanah 4:8	6
Mishnah Pesachim 8:6	8
Mekhilta De-Rabbi Yishmael, Parshat Mishpatim 4	10
Mekhilta De-Rabbi Yishmael, Parshat Mishpatim 13	13
Mekhilta De-Rabbi Yishmael, Parshat Ki Tisa 1	15
Tosefta Shabbat 10:14, 16:10-14	20
Talmud Bavli Shabbat 132a/b	23
Talmud Bavli Arakhin 7a/b	25

CODES | *codification of our text in halakhic literature (for more info on this check out the Codes Cheat Sheet in the Bet Midrash Reference Guide!)*

Mishneh Torah, Sefer Zera'im, Hilkhot Shabbat 2	27
Tur, Choshen Mishpat 329	34
Shulchan Arukh, Choshen Mishpat 328 & 329	Separate Packet

Torah Verses for Yoma 85a/85b

Exodus 21:12-14

¹² He who fatally strikes a man shall be put to death. ¹³ If he did not do it by design, but it came about by an act of God, I will assign you a place to which he can flee. ¹⁴ When a man schemes against another and kills him treacherously, you shall take him from My very altar to be put to death.

שמות כא:יב-יד

^{כב} מַכֵּה אִישׁ וּמָת מוֹת יוּמָת: ^{כג} וְאִשֶּׁר לֹא צָדָה וְהָאֱלֹהִים אָנָּה לְיָדוֹ וְשָׁמַתִּי לְךָ מְקוֹם אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: ^{כד} וְכִי־יִזְד אִישׁ עַל־רֵעֵהוּ לְהַרְגוֹ בְּעָרְמָה מֵעַם מִזְבְּחִי תִקַּחנּוּ לְמוֹת:

Exodus 22:1-3

¹ If the thief is seized while tunneling, and he is beaten to death, there is no bloodguilt in his case. ² If the sun has risen on him, there is bloodguilt in that case.—He must make restitution; if he lacks the means, he shall be sold for his theft. ³ But if what he stole—whether ox or ass or sheep—is found alive in his possession, he shall pay double.

שמות כב:א-ג

^א אִם־בַּמְחַתְרֵת יִמָּצָא הַגֵּנֵב וְהִכָּה וּמָת אִין לוֹ דָּמַיִם: ^ב אִם־זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמַיִם לוֹ שְׁלֵם יִשְׁלַם אִם־אִין לוֹ וְנִמְכַר בְּגִנְבָתוֹ: ^ג אִם־הִמָּצָא תִמָּצָא בְיָדוֹ הַגֵּנֵב מִשׁוֹר עַד־חֲמֹר עַד־שֶׁה חַיִּים שָׁנִים יִשְׁלַם:

Exodus 31:12-18

¹² And the LORD said to Moses: ¹³ Speak to the Israelite people and say: Nevertheless, you must keep My sabbaths, for this is a sign between Me and you throughout the ages, that you may know that I the LORD have consecrated you. ¹⁴ You shall keep the sabbath, for it is holy for you. He who profanes it shall be put to death: whoever does work on it, that person shall be cut off from among his kin. ¹⁵ Six days may work be done, but on the seventh day there shall be a sabbath of complete rest, holy to the LORD; whoever does work on

שמות לא:יב-יח

^{כב} וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^{כג} וְאָתָּה דַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת־שַׁבְּתוֹתַי תִּשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בִּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם: ^{כד} וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת כִּי כָל־הָעֹשֶׂה בָּהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמִּיהָ: ^{כה} שֵׁשֶׁת יָמִים יַעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן קֹדֶשׁ לַה' כָּל־הָעֹשֶׂה מְלָאכָה בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת מוֹת יוּמָת:

the sabbath day shall be put to death.¹⁶ The Israelite people shall keep the sabbath, observing the sabbath throughout the ages as a covenant for all time:¹⁷ it shall be a sign for all time between Me and the people of Israel. For in six days the LORD made heaven and earth, and on the seventh day He ceased from work and was refreshed.¹⁸ When He finished speaking with him on Mount Sinai, He gave Moses the two tablets of the Pact, stone tablets inscribed with the finger of God.

וְשָׁמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשַּׁבָּת
לַעֲשׂוֹת אֶת־הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית
עוֹלָם: ^{טז} בֵּינִי וּבֵין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אוֹת
הוּא לְעֹלָם כִּי־שִׁשִּׁת יָמִים עָשָׂה ה'
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ וּבַיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת וַיִּנָּפֶשׂ: ^{טז} וַיֵּיתֵן
אֶל־מֹשֶׁה כָּכֹלֹתוֹ לְדַבֵּר אִתּוֹ בְּהַר
סִינַי שְׁנַי לַחַת הַעֲדוֹת לַחַת אֶבֶן
כְּתוּבִים בְּאֶצְבַּע אֱלֹהִים:

Leviticus 18:1-5

ויקרא יח:א-ה

¹ The LORD spoke to Moses, saying:
² Speak to the Israelite people and say to them: I the LORD am your God. ³ You shall not copy the practices of the land of Egypt where you dwelt, or of the land of Canaan to which I am taking you; nor shall you follow their laws. ⁴ My rules alone shall you observe, and faithfully follow My laws: I the LORD am your God. ⁵ You shall keep My laws and My rules, by the pursuit of which man shall live: I am the LORD.

^א וַיְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^ב דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי ה'
אֱלֹהֵיכֶם: ^ג כַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ־מִצְרַיִם
אֲשֶׁר יִשְׁבַתְּמֶם־בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה
אֶרֶץ־כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם
שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֹתֵיהֶם לֹא
תֵלְכוּ: ^ד אֶת־מִשְׁפָּטֵי תַעֲשׂוּ
וְאֶת־חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לְלַקֵּחַ בָּהֶם אֲנִי
ה' אֱלֹהֵיכֶם: ^ה וְשָׁמַרְתֶּם אֶת־חֻקֹּתַי
וְאֶת־מִשְׁפָּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם
וְחֵי בָהֶם אֲנִי ה':

(ח) מרדין. הוא מלה עברית כמו ארדם עד בית אלהים. הר"מ: (ט) קשה דלחלק בעופות בין תרנגולת לאוזין ושאר עופות. ולשיטת הר"נ דמחלק בין גדולים לקטנים דקטנים לא שרי אלא בתצר אבל לא ברה"ר וגדולים אפילו ברה"ר שרי ניחא דמתניתין

ברה"ר מיירי מכח סיפא דמרדה בנה אוקמינן לה בש"ס ברה"ר ולהכי תני עגלים וסייחים לאשמעינן דדוקא בגדולים שרינן ברה"ר: (י) אסור. ולא אמרינן חי נושא את עצמו כדלעיל מ"ה פ"י כיון שהוא קטן כל כך שאינו אלא גורר. הר"נ. והאי אסור נראה לי דאסור וחייב קאמר דהא מחייב בתולה כשנשא בריש פרקין דלקמן וע"ש דלתוספ' נראה דדוקא בתולה: (יא) את השבת. כנמרא לאתויי הא דת"ר אם היתה צריכה לנר חברתה מדלקת לה את הנר. ומהכא שמעינן דגמרא סבירא לה דאיכא איסור מן התורה וכמ"ש הר"ף דלכ"ע מ"ב מיל ולמעלה מדאורייתא דא"כ עד השתא לא שמעינן אלא לאיסור תחום מדברי סופרים. תוי"ט וע"ע: (יב) צרכי מילה בש"ס דף

קל"ב נפקא ליה מקרא: **פרק יט (א)** וקאי אמתניתין דלעיל דסליק מניה וכל צרכי מילה עושין בשבת: (ב) מביא בשבת. וא"ת ויביאו התינוק אצל הכלי דליכא איסור דדחי נושא את עצמו. וי"ל דלאחר המילה היה צריך להתירו לאמו ואז הוא חולה והיה כפות דאינו נושא עצמו וגם אמו מסוכנת ולא תוכל לבא אצלו ועוד יש לומר כיון דבכל יביא הכלי משיביא התינוק שרי ר"א למרר המצוה. תוספ': (ג) עדים. כנמרא איבעי אי עדים שנים או איהו וחד שראוי להעיד במקום אחר ואין להקשות דא"כ

שברחה. מן הבית: דוחין אותה. בידים: עד שתכנס. ודוקא דוחין אבל לא מדדין, לפי שהתרנגולת מגבהת עצמה מן הארץ ונמצא שהוא מטלטלה. אבל אוזין ושאר עופות מדדין (ט): מרדין עגלים. אוחו בצוארו ובצדדיו וגוררו ומסיעו ומנעו לו רגליו: והאשה מדדה את בנה. אוחותו בורועיו מאחוריו והוא מניע רגליו והולך: שנוטף אחת ומניח אחת. כשהתינוק מניע את רגליו מניח אחת ומגביה אחת: אבל גורר אסור. שנושאתו. וכל מקום שאמר ר"י אימתי במשנה לא בא לחלוק אלא לפרש דברי חכמים, הילכך הלכתא כותיה: ג אין מילדין. אין מושכין הולד מן הרחם ביו"ט, דאיכא טרחא יתירא: אבל מסעדין. אוחו את הולד שלא יפול לארץ: חכמה. מילדת בקיאה: ממקום למקום. ואין חוששין לאיסור תחומים: ומחללין עליה את השבת. משעה שהיא יושבת על המשכר ומתחיל הדם להיות שותת עד כל ג' ימים אחר שילדה, בין אמרה צריכה אני בין לא אמרה צריכה אני מחללין. מג' ועד ז', אמרה צריכה אני מחללין. לא אמרה צריכה אני אין מחללין. מז' ועד ל' אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין, אבל עושים צריכה על ידי נכרי מפני שהיא כחולה שאין בו סכנה, ודבר שאין בו סכנה עושין צרכי על ידי נכרי: וקושרים הטבור. של ולד שהוא ארוך, ואם לא יקשוהו ויכרכוהו יצאו מעיו. אבל אין כורתין אותו בשבת לדברי ת"ק: ר'

תְּרַנְגֵּלֶת שְׁבֻרָהּ, דוֹחִין אוֹתָהּ עַד שֶׁתִּכְנַס. מְדַדִּין (ח) עֲגָלִין וְסִיחִין בְּרִשׁוֹת הָרְפִים. אִשָּׁה מְדַדָּה אֶת בְּנָהּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֵימָתִי בְּזִמְן שֶׁהוּא נוֹטֵל אֶחָת וּמְנִיחַ אֶחָת, אֲבָל אִם הָיָה גוֹרֵר, אָסוּר (י): ג אֵין מִילְדִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל מְסַעְדִין. וּמִילְדִין אֶת הָאִשָּׁה בַּשַּׁבָּת, וְקוֹרִין לָהּ חֲכָמָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, וּמְחַלְלִין עָלֶיהָ אֶת הַשַּׁבָּת (יא), וְקוֹשְׂרִין אֶת הַטְּבוֹר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֵף חוֹתְכִין. וְכָל צָרְכֵי מִילָה (יב) עוֹשִׂין בַּשַּׁבָּת:

פרק יט רבי אליעזר אומר, אם לא הביא כלי מערב שבת, מביאו בשבת (ב) מגלה. ובסכנה, מכסהו על פי עדים (ג). ועוד אמר רבי אליעזר, פורתים עצים לעשות פחמין ולעשות (פלי) ברזל. כלל אמר רבי עקיבא, כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת, ושאי אפשר לעשותה מערב שבת דוחה

יוסי אומר אף חותכין. והלכה כר"י שחותכין אותו ומנקים אותו ונותנין עליו אבק הדס וכיוצא בו: וכל צרכי מילה עושין בשבת. ולקמן באידך פירקא מפרש לצרכי מילה מאי ניהו:

פרק יט רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי. איזמל למול את התינוק (א): מביאו בשבת מגולה. להודיע שחביבה מצוה זו שמחללים עליה את השבת: ובסכנה. שגזרו גזרה על המילה: מכסהו ע"פ עדים. שיעידו שאיזמל של מצוה הוא מביא, ולא יחשדוהו שהוא נושא שאר חפציו: ולעשות ברזל. כדי לעשות איזמל למילה: כל מלאכה שאפשר לעשותה. כגון מכשירי מילה הואיל ואפשר לעשותן מערב שבת אין דוחין את השבת, ופליג אדרבי אליעזר: שאי אפשר לעשותה מערב שבת. כגון מילה עצמה שאי אפשר לה לעשות, דזמנה בשמיני דוחה שבת.

והלכה כרבי עקיבא: ב מוהלין. חותך את הערלה: ופורעין. העור המכסה ראש הגיד: ומוצצים. את הדם, ואע"פ שהוא עושה חבורה שאין הדם ניתק מחיבורו אלא ע"י מציצה: אספלינית. תחבושת: לועם בשיניו. דכל מה דאפשר לשנות משנה: אם לא טרף יין ושמן. רגילים היו שהיו טורפים בקערה יין ושמן ומערבין אותן יחד לרפואה על המילה כדרך שטורפים ביצים בקערה: חלוק. חתיכה של בגד נקובה, ומכניסין המילה באותו הנקב כדי שלא יחזור

העור ויכסה את הגיד: לא התקין. לא הזמין: כורך על אצבעו. דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בחול: אפילו מחצר אחרת. לא מיבעיא מבית לבית באותו חצר אע"פ שלא ערבו, אלא אפילו לחצר אחרת שאינה מעורבת עמהם: ג מרחיצין את הקטן. האי מרחיצין לאו כדרכו הוא, דתנא סיפא לפרושי רישא כיצד מרחיצין כגון לולף ביד אבל בכלי אפילו לולף אסור וכ"ש לדחוף כדרכו: ראב"ע כו'. פליג את"ק וסבר מרחיצין את הקטן כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה, וביום השלישי למילה נמי בין בחמין שהוחמו בערב שבת בין בחמין שהוחמו בשבת עצמו דסכנת נפשות היא, והלכה כראב"ע: ספק. בן ח' חדשים ספק בן ט'. דאי בן ח' כאבן בעלמא הוא ואין מילתו דוחה שבת: ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס. מדכתיב (בראשית ט"ז) המול לכם כל זכר לרבות אנדרוגינוס. ות"ק, ערלתו כתיב, מי שהוא כולו ערל, יצא זה שחציו נקבה. ואין הלכה כר"י: ד מי שהיו לו שתי תינוקות וכו'. פליגי אמוראי בגמרא בגרסת משנה זו, והגרסא שתפסו רבותי עיקר. כך היא, מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחד

את השבת: ב עושין כל צרכי מילה (ד) בשבת, מוהלין, ופורעין, ומוצצים, ונותנין עליה אספלינית וכמון. אם לא שחק מערב שבת, לועם בשניו ונותן. אם לא טרף יין ושמן מערב שבת, ינתן זה בעצמו וזה בעצמו. ואין עושין לה חלוק לכתחלה, אבל כורך עליה סמרטוט. אם לא התקין מערב שבת, כורך על אצבעו ומביא, ואפלו מחצר אחרת: ג מרחיצין את הקטן, בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ומזלפיין (ה) עליו ביד, אבל לא בפלי. רבי אלעזר בן עזריה אומר, מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לד) ויהי ביום השלישי בהיותם פגאים. ספק ואנדרוגינוס אין מחליין עליו את השבת, ורבי יהודה מתיר באנדרוגינוס: ד מי שהיו לו שני תינוקות, אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר השבת בשבת, חייב (ו). אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר: ה קטן נמול לשמונה, לתשעה, ולעשרה, ולאחד עשר, ולשנים עשר, לא פחות ולא יותר. הא כיצד. כדרך,

ליתני על פי אחר. דאצטרך ליה שהוא וחד יהיו עדים כשרים יחד במקום אחר: (ד) עושין כל צרכי. לאתווי הא דת"ר המל כל זמן שהוא עוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין כו'. גמרא. ואע"ג דבס"פ דלעיל קתני לה, הכא עיקר ודתם אנב. תוספ': (ה) ומולפיין. הוילוף הוא זריקת המים או כל משקה. הר"מ. והוא לשון זיקון מטר מתורגם יולפון מטרא: (ו) חייב. ואינו מקלקל שיהיה פטור וכן אמרו לגבי מילה

שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר שבת בשבת חייב. אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. והכי פירושה, שכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב לדברי הכל, שהרי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה כשהקדים ומל את של אחר השבת בשבת, ובהא אפילו ר' יהושע מודה: אחד למול בשבת ואחד למול בערב שבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, ר' אליעזר מחייב חטאת. דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת. ואע"ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה, ואף בזה עשה מצוה שהרי ראוי הוא למול אלא שאינו דוחה שבת, ס"ל לרבי אליעזר טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאינה דוחה את השבת חייב: ורבי יהושע פוטר. דסבירא ליה טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שאינה דוחה את השבת פטור, כיון דסבור היה שברשות בית דין הוא עושה. והלכה כר"י:

מתקן הוא. הר"מ: (ז) י"ט כו'. ומילה שלא בזמנה אינו דוחה י"ט כי המילה מ"ע וי"ט עשה ול"ת כי השם הוא צוה לשבות בו והוא אומרו שבתו ומנע בו מן המלאכה והעיקר אצלנו לא אתי עשה ודחי ל"ת ועשה. הר"מ: (ח) ר"ה. ובזרה דעה סימן

רמ"ו פוסק כהרא"ש דאפילו י"ט שני של גלויות אינו דוחה (והאי תנא בא"י קאי) וע"ש בש"ך ת"ח: (ט) דכתיב ביה וכל ערל לא יאכל בו: (י) מל ולא פרע. תימא אמאי איצטריך למתני האי, דכיון דכבר תני דבשר החופה בו מעכב וכי לא פרע עדיין רוב העטרה מכוסה. תוספת. ולמ"ד שלא ניתנה פריעה לאברהם אבינו. טובא קמ"ל דלא תימא כיון דאברהם אבינו נצטווה במילה לברה אף שאנתנו בהלכה למשה מסיני נצטוונו אף בפריעה מ"מ כי מל ולא פרע לא היו כאלו לא מל לגמרי קמ"ל דכך נתחדשה ההלכה דאם לא פרע כאלו לא מל לגמרי. תוי"ט. והת"ח מיישב דקמ"ל דאף דהקרום הרך מכסה עליה. דבתורה לא נאמר רק ימול בשר ערלתו ומהלמ"מ נאמר לנו הפריעה:

פרק כ (א) לפ"ז לשון שיצולו מלשון צללו כעופרת. ובדבריהם, צללת במים אדירים (ב"ק צ"א.). כלומר שהיין יהיה

לְשִׁמוֹנָה. נוֹלַד לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, נְמוּל לְתַשְׁעָה. בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת שֶׁל עֶרֶב שַׁבָּת, נְמוּל לְעֶשְׂרָה. יוֹם טוֹב (1) לְאַחַר שַׁבָּת, נְמוּל לְאַחַד עֶשְׂרֵי. שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, נְמוּל לְשְׁנַיִם עֶשְׂרֵי. קָטָן הַחֹלָה, אֵין מוֹהֲלִין אוֹתוֹ עַד שִׁיבְרִיא: וְאֵלוֹ הֵן צִיצִין הַמְּעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה, בְּשֶׁר הַחֹפֶה אֶת רֹב הָעֶטְרָה. וְאֵינוֹ אוֹכֵל בַּתְּרוּמָה. וְאִם הָיָה בְּעַל בֶּשֶׂר, מִתְקַנּוֹ מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעַיִן. מָל וְלֹא פָרַע (2) אֶת הַמִּילָה, כְּאֵלוֹ לֹא מָל:

פרק כ רבי אליעזר אומר, תולין את המשמרת ביום טוב, ונותנין לתלויה בשבת. וחכמים אומרים, אין תולין את המשמרת ביום טוב,

בשר חוזר וחופה את הגיד: מתקנו. ומשפע באזמל מאותו עובי: מפני מראית העין. שלא יהא נראה כערל: ול"א פרע. לא גילה: כאילו לא מל. וישוב ויפרע, ואפילו סלק ידו ממנה. וכל זמן שהוא מתעסק במילה בשבת חותך בין ציצין המעכבין בין ציצין שאין מעכבין. לאחר שסלק ידו, על ציצין המעכבין חוזר, על ציצין שאין מעכבין אינו חוזר: **פרק כ רבי אליעזר אומר תולין את המשמרת. שמסננים בה שמרי יין, ומותח את פיה לכל צד בעגול ונעשה כאהל על חלל הכלי. ואע"ג דעביד אהל שרי ביום טוב, דס"ל לר"א מכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותן מערב יום טוב מותר לעשותן ביום טוב. אבל בשבת [תולה] לכתחלה לא, אבל אם תלויה היא נותנין לתוכה שמרים ומסננין, דאין דרך בורר בכך: אין תולין את המשמרת. דעביד אהל עראי ומחזי כמעשה חול: ואין נותנים לתלויה בשבת. דהוה תולדת בורר או מרקד. והלכה כחכמים: ב נותנים מים. בשבת על גבי שמרים הנתונים במשמרת מבעוד יום. כדי שיצלו, שיהיו השמרים צלולים ויזוב כל יינם. פירוש אחר על גבי שמרים שנשארו בחבית, וקולטין המים טעם היין (א) ומוציאין אותן בשבת ושותים אותן ואין בזה משום בורר: את היין. מפני הקמחים לכנים שמתהווים בו: בסודרין. המיוחדין לכך. וליכא למיגזר דלמא סחיט להו, הואיל ועשוין למלאכה זו. והוא שלא יעשה בידו בסודר כמין גומא כפי הכלי כדי שירד היין במדרון, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול: ובכפיפה מצרית. סל העשוי**

ה נולד בין השמשות נמול לתשיעי. שהרי יום שמיני של מחר הוא נמול, ושמא בין השמשות יום הוא ונמול לתשיעי. היה היום ערב שבת א"א למולו בשבת הבא דשמא תשיעי הוא והוא לא מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת, וצריך להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי: חל יום טוב להיות אחר השבת. אין מילה שלא בזמנה דוחה אותו ונמול לאחד עשר: שני ימים טובים של ראש השנה. דקדושה אחת הן ואין מילה שלא בזמנה דוחה את יום טוב השני של ראש השנה, נימול ליי"ב: עד שיבריא. ויעברו עליו ז' ימים שלמים מעת לעת מיום שהבריא, ואח"כ מלין אותו: ו ציצין. כמין נימין של בשר שנשארו מן הערלה: עטרה. היא שפה גבוהה המקפת את הגיד סביב, וממנה משפע ויורד לראשו. ובשר החופה את רוב העטרה דקתני מתניתין, לא תימא רוב הקיפה אלא אפילו רוב גבהה במקום אחד: אינו אוכל בתרומה. אם כהן הוא, דכהן ערל אסור לאכול בתרומה. נאמר בפסח (שמות י) תושב ושכיר לא יאכל בו ונאמר בתרומה (ויקרא כ"ב) תושב כהן ושכיר לא יאכל בו, מה פסח אסור לערל (א) אף תרומה אסורה לערל: ואם היה בעל בשר. שהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שנטלה הערלה כולה כאילו אותו

לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם זכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר. והטעם מבואר כי קודם ראוי שנמליך מלכותו עליו ואח"כ יעלה זכרוניו לפניו לטובה: (ז) למה בו. ה"ק למה הוא מוכיר עשר לימא תשע דהואיל ואשתנו מלכויות מזכרונות

ושופרות לענין תקיעה בדין הוא דלשתרי נמי לפחות מהן: (ח) מעשרה. כנגד י' הלולים דהללו אל בקדשו דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר. א"נ כנגד י' הדברות פרש"י דכתיב בהו נמי שופר. א"נ כנגד י' מאמרות שבתן נברא העולם. ופירש"י שהעולם נברא בר"ה. גמרא: (ט) ואע"ג דככל מקום אמרינן תורה ונביאים וכתובים י"ל משום דקראי דכתובים קדמו לנביאים. תוספ': (י) שלש שלש. כנגד תורה נביאים וכתובים. ואמרי לה כנגד כהנים לויים וישראלים גמרא: (יא) ומנהגם היה שש"צ המתפלל ביוצר אינו מתפלל במוסף אלא ש"צ אחר. הר"נ: (יב) ואע"פ שבטלה הגזירה לא עבדינן כלמעיקרא אע"ג דרזיין מקדימין בו דחיישינן שמא יהויר הדבר לקלקולו. תוספ'. וכתב הר"נ דתקנו תקיעות וט' ברכות במוספין דהא על סדר ברכות תוקעים כדלעיל וקודם לכן היה הכל בשחרית: (יג) מתקיע. מרלא תנן תוקע. דקרק רבינו האי שאין ש"ץ תוקע אלא אחר. ומעמא כדתנן בפ"ה דברכות לענין נשואת כפים וכל חלוקי דינין דהתם שייכי נמי הכא. הרא"ש: (יד) דאפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחין לפניו וישראל אומרים שירה. גמרא: (טו) הראשון בו. משום דרזיין מקדימין למצות. גמ'. (טז) מקרא. ולא קתני קורא ה"ט לפי שהוא מקרא לצבור וכדאמרינן הוא אומר הללויה והן אומרים הללויה. הר"נ: (יז) אין מעבירין בו. מ"ט שופר עשה וז"ט עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה גמרא. וחכמים עשו חיוב לדבריהם הכל כשל תורה. הר"נ: (יח) לא תעשה. זו ואצ"ל זו קתני. גמרא:

קרא (במדבר י') והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני ה' אלהיכם. מה ת"ל אני ה' אלהיכם, למד על כל מקום שיש שם זכרונות ושופרות, יהיו מלכויות עמהם: אר"ע וכו'. והלכה כר"ע: ו מעשרה מלכויות. ג' פסוקים משל תורה, וג' משל

כתובים, וג' משל נביאים (ט), ואחד משל תורה שמשלים בו: שלש שלש. אחד של תורה, ואחד של כתובים, ואחד של נביאים. והלכה כר"י בן נורי: מלכויות וזכרונות ושופרות של פורענות. כגון אם לא ביד חזקה אמלך עליכם (יחזקאל כ'), ויזכור כי בשר המה (תהלים ע"ח), תקעו שופר בגבעה (הושע ה'), וכיוצא בהן. וזכרון יחיד, כגון זכרה לי אלהי לטובה (נחמיה ה'), אע"פ שהוא לטובה אין מזכירין אותו. וכן הלכה: רבי יוסי אומר אם השלים בתורה יצא. בגמרא מפרש למלחיה דר"י הכי, ומשלים בתורה, ואם השלים בנביא יצא. והלכה כר"י: ז השני מתקיע. המתפלל תפלת המוספין (יא) מתקיע, ולא המתפלל תפלה של שחרית. ובשעת השמד תקנו כן, שגזרו שלא יתקעו, והיו אורבים להם כל שש שעות של זמן תפלת השחר, לכך העבירו התקיעה מתפלת השחר לתפלת המוספין (יב): ובשעת ההלל. משום דאין אומרים הלל בר"הוביה"כ (יג), קתני ובשעת ההלל, כלומר בשאר יו"ט שאומרים הלל: ח אין מעבירין עליו את התחום. לילך חוץ לתחום כדי להביא שופר, או לילך לשמוע התקיעות: בדבר שהוא משום שבות. כגון לחתכו בסכין: בדבר שהוא משום ל"ת. כגון לחתכו במגרה דהויה מלאכה גמורה של חרישת עץ. ואיכא דמתני אפכא, דבר שהוא משום שבות, מגל שאין דרך לחתוך בו. דבר שהוא משום ל"ת, סכינא דאורחיה הוא: אם

וְאוֹמֵר עֲבוּדָה וְהוֹדָאָה וּבִרְפֹת כְּהֲנִים, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, אִם אֵינוֹ תוֹקֵעַ לְמַלְכוּיֹת, לָמָּה הוּא מְזַכֵּיר (י) אֱלֹא אוֹמֵר אָבוֹת וּגְבוּרוֹת וְקִדְשֵׁי הַשָּׁמַיִם, וְכוּלָּל מַלְכוּיֹת עִם קִדְשֵׁי הַיּוֹם, וְתוֹקֵעַ. זְכוּרוֹנוֹת, וְתוֹקֵעַ. שׁוֹפְרוֹת, וְתוֹקֵעַ. וְאוֹמֵר עֲבוּדָה וְהוֹדָאָה וּבִרְפֹת כְּהֲנִים: ו אֵין פּוֹחֲתִין מֵעֲשָׂרָה (ח) מַלְכוּיֹת, מֵעֲשָׂרָה זְכוּרוֹנוֹת, מֵעֲשָׂרָה שׁוֹפְרוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אִם אָמַר שְׁלֹשׁ (י) מִפְּלֵן, יֵצֵא. אֵין מְזַכְרִין זְכוּרוֹן מַלְכוּת וְשׁוֹפֵר שֶׁל פְּרֻעָנוֹת. מִתְחִיל בַּתּוֹרָה וּמְשָׁלִים בַּנְּבִיא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִם הַשְּׁלִים בַּתּוֹרָה, יֵצֵא: ז הָעוֹבֵר לְפָנַי הַתְּבָה בַּיּוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הַשְּׁנִי מִתְקִיעַ (יג) וּבְשַׁעַת הַהֵלֵל הָרִאשׁוֹן (טו) מְקַרָּא (טז) אֶת הַהֵלֵל: ח שׁוֹפֵר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, אֵין מְעַבְרִין (יז) עָלָיו אֶת הַתְּחוּם, וְאֵין מְפַקְחִין עָלָיו אֶת הַגָּל, לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבֵי בְּהֵמָה, וְלֹא שָׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְאֵין חוֹתְכִין אוֹתוֹ בֵּין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת, וּבֵין בְּדָבָר שֶׁהוּא מְשׁוּם לֹא תַעֲשֶׂה (יח). אֲבָל אִם רָצָה לִתֵּן לְתוֹכוֹ מַיִם אוֹ יַיִן, יִתֵּן. אֵין

(יט) ומעמא שהואיל והגיע לחינוך מתעסקים עמו כדי שילמוד שידע לתקוע לצאת י"ח כשיבא ר"ה. אבל כשלא הגיע לחינוך לא. רש"י. ואף דקיי"ל קמן האוכל איסורים אין ב"ד מצווין להפרישו ה"מ במלתא דלא מפרסמא אבל במפרסמא כי הא שהקול נשמע לרבים מעכבין דלמא נפיק מינה חורבא לתקוע בשבת שלא בפני ב"ד. הר"ן: (כ) מתעסקין. שאומרים להם תקעו ומשתדלין עמהם. המגיד: (כא) לא יצא. למה שפירש הר"ב פרק דלעיל מ"ו דבעי כוונה לצאת מקרי מתעסק כל שאינו מתכוין לתקוע תקיעה של מצוה וממתניתין דלעיל לא שמעינן אלא דהשומע צריך כוונה. אבל התוקע עצמו ה"א דיצא בו אפילו במתעסק ולא לבעי כוונה לצאת קמ"ל מתניתין דהכא ותני תו והשומע לאשמעינן דאף דנתכוין לצאת אם התוקע מתעסק לא יצא: (כב) דסיפיה דקרא דוהעברת שופר תרועה איהו: (כג) משום דמרמי לה רמי מתניתין וברייתא אהרדי משני לה בגמרא דתנא דיהן קא חשיב תקיעות דכולהו בבי. ועתו"ט: (כד) כג'. ר"ח גורס ג' יבבות. ולא כג' דהא תרועה עצמה ג' יבבות והיכי שייך למתני כג'. אלא שאפשר שלפי שעיקר יבבות בפיו קאמר דשעור תרועה כג'

יבבות שאדם מילל בפיו: (כה) יבבות בגמרא דתרועה מתרגמינן יבבא וכתוב באמיה דסיסרא בעד החלון נשקפה ותיבב. עתו"ט: (כו) בראשונה כו' שאין לתקיעות שעור למעלה שאם רצה להאריך מאריך ואין הדבר ניכר כשהוא מאריך שיתכוין לב' תקיעות אלא מחמת כשהוא כפלים כשעור תקיעה ראשונה מש"ה תני תקע בראשונה. הרא"ש והר"ן: (כז) ואע"פ שימשך עד שיאמר עשרה זכרונות יש לעשות כך. ועתו"ט: (כח) אלא אחד. היינו תקיעה שלאחריה ולא כיש מפרשים דהיינו הראשונה ושמשום הכי תני תקע בראשונה: (כט) ג"פ. בשביל מלכויות וכן בשביל זכרונות. וכן בשביל שופרות. רש"י: (ל) דאע"ג דכל ישראל ערבים הם זה לזה ומה"ט מוציא זה את זה בברכות המצות הא תנאי בגמרא יחיד שלא בירך אין תבירו מברך עליו. ומעמא כתב הר"ן בשם ירושלמי משום דתפלה מסתבר שיהיה כל אחד מבקש רחמים על עצמו: סליק מסכת ראש השנה

מַעֲכָבִין אֶת הַתִּינוּקוֹת מִלְתְּקוּעַ,
אֲבָל מִתְּעַסְקִין (כ) עִמָּהֶן עַד
שִׁילְמוֹדוֹ. וְהַמְתַּעֲסֵק, לֹא יֵצֵא (כא),
וְהַשּׁוֹמֵעַ מִן הַמְתַּעֲסֵק, לֹא יֵצֵא:
מֵסֵדֵר תְּקִיעוֹת, שְׁלֹשׁ, שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ
שְׁלֹשׁ. שְׁעוֹר תְּקִיעָה פְּשֻׁלָּשׁ (כב)
תְּרוּעוֹת. שְׁעוֹר תְּרוּעָה פְּשֻׁלָּשׁ (כג)
יִבְבוֹת (כד). תְּקַע בְּרֵאשׁוֹנָה (כו), וּמִשְׁךְ
בְּשֵׁנִיָּה כְּשֵׁתִים, אֵין בִּידוֹ אֶלָּא
אֶחָת (כז). מִי שֶׁבִירַךְ וְאַחַר כֵּן נִתְמַנֶּה
לוֹ שׁוֹפֵר, תּוֹקֵעַ וּמְרִיעַ וְתוֹקֵעַ שְׁלֹשׁ
פְּעָמִים (כח). כָּשֵׁם שֶׁשְׁלִיחַ צְבוֹר
חֵיב, כֵּן כָּל יֶחֱזִיד וְיֶחֱזִיד חֵיב. רַבֵּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, שְׁלִיחַ צְבוֹר מוֹצִיא
אֶת הַרְבֵּים יְדֵי חוֹבְתָן:
נְשַׁלְמָה מִסַּכַּת רֹאשׁ הַשָּׁנָה

רצה ליתן לתוכו יין [יתן]. ולא אמרינן מתקן מנא הוא: אין מעכבין את התינוקות. שהגיעו לחינוך, ואפילו בשבת (יט), כדי לחנכן במצות, שיהיו מלומדין לתקוע ביו"ט של ר"ה: ומתעסקים בהם. וליכא למיגזר דלמא אתו לאתווי ארבע אמות ברה"ר, דהא אינו טרוד במצוה אלא מתעסק בעלמא. ולא גזרו שמא יביאנו ד"א ברה"ר אלא בזמן שהוא חייב בתקיעת שופר, שמתוך שהוא טרוד לצאת ידי חובתו ישכח את השבת: מ סדר תקיעות שלש. אחת למלכויות, ואחת לזכרונות, ואחת לשופרות: ש' שלש שלש. תקיעה ותרועה ותקיעה לכל אחת ואחת. לפי שנאמר שתי תרועות במקרא ברה"ה, ותרועה אחת ביה"כ של יובל, וילפינן שביעי שביעי לגזירה שוה ליתן את האמור של זה בזה, ותרועה האמורה ביה"כ של יובל אנו נותנין אותה לרה"ה, נמצאו ברה"ה שלש תרועות, ושתי תרועות האמורות ברה"ה נותנין אותן ליה"כ, נמצאו שלש תרועות ביה"כ. וכל תרועה, פשוטה לפנייה ופשוטה לאחריה, דתניא מנין שפשוטה לפנייה, ת"ל (ויקרא כ"ה) והעברת שופר תרועה, ומנין שפשוטה לאחריה, ת"ל (שם) תעבירו שופר (כ), הרי העברה תחלה וסוף ותרועה בינתיים. ולשון העברה פשוטה משמע העברת קול אחד פשוט, הרי לשלש תרועות של ר"ה שש תקיעות, והרי לך שלש של שלש שלש: שעור תקיעה. שיעור כל התקיעות, שהם שש תקיעות: כשלש תרועות (כ). נמצא שיעור תקיעה אחת כחצי תרועה: שעור תרועה כג' יבבות. ג' קולות בעלמא של כל שהן. וי"מ שכל יבבא היא ג' כוחות של כל שהן, נמצא שעור תרועה ט' כחות של כל שהן, והכי מסתברא: תקע בראשונה. פשוטה שלפני התרועה תקע כדרכה. ומשך בשנייה. תקיעה שלאחר התרועה משך כשתים, לצאת בה ידי שתיים שהיה צריך לעשות זו אחר זו, פשוטה שלאחריה דמלכויות ופשוטה שלפניה לזכרונות (כ): אין בידו אלא אחת. דאפסוקי תקיעה אחת לשתיים לא מפסקינן: מי שברך. התפלל תפלת המוספין ובייך ט' ברכות: כשם שש"צ חייב. בין בברכות של ר"ה בין בתפלות של כל השנה, ואינו יוצא י"ח אלא בתפלה שמתפלל הוא בעצמו, כך כל יחיד ויחיד הבקי ויודע להתפלל אינו יוצא ידי חובתו אלא בתפלת עצמו, בין ברה"ה בין בשאר כל ימות השנה. ואין ש"צ יורד לפני התיבה אלא להוציא את שאינו בקי (י): ש"צ מוציא את הרבים ידי חובתם. בין בקי בין שאינו בקי, בין בברכות של ר"ה בין בתפלות של כל השנה. ולמה צבור מתפללין בלחש, כדי להסדיר ש"צ את תפלתו. והלכה כחכמים בברכות של כל השנה שאין ש"צ מוציא אלא את שאינו בקי, אבל בברכות של ר"ה ושל יוה"כ ושל יובל שהן ט' ברכות ארוכות ואין הכל בקיאין בהן, הלכה כר"ג שכשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא את הבקי:

נשלמה מסכת ראש השנה

סליק מסכת ראש השנה

עבודתו: (יא) וליכא למיחש דלמא פשעי דחוקה שאין ב"ד של כרנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופרות. גמרא: (יב) והזכה כו'. היינו נמי כשמסרה קרבנותיה לבית דין: (יג) והיינו כל יום המיתה קודם קבורה ולאחר קבורה דאלו יום

קבורה שאינו יום המיתה אינו אונן אלא מדבריהם ובלילה שלאחריו אין אנינות כלל אפילו מדבריהם: (יד) והמפקח. עת להשליך אבנים מתרגמנין עידן בחור לפקחא דגור אבני: (טו) וקשיא דהתינת כל זמן שלא נקבר אבל לאחר שנקבר מאי איכא למימר. ועתי"ט. והר"מ מפרש דאין שוחטין על האונן לכתחלה שמא לא יאכל לגודל אבלתו ויותר הברש וישרף: (טז) שהוא טמא מתחלתו. תימא לר"י מפקח הגל נמי נימא חי היה כשרתחיל לפקח. ויש לומר דכיון דמצאו מת אית לן למימר שמתחלתו היה מת שכל הטומאות כשעת מציאתו. תוספ'. (הגה"ה הכפירים ממעונתם נתנו קול גדול ולא יסף. הגאון הר"צ סימן ג' והגודע ביהודה בא"ה סימן ל"א להקשות דברי התוס' אהודרי. על פי שהעלו בריש גדה ובדף ד', דחוקת שעת מציאתו לאו דאורייתא היא רק משום חומרא דקדשים ואם כן הדרא קושיית התוספות לדוכתיה דבמפקח נמי נימא דחי היה מתחלתו. וגם למעלה מהם נשאו ראש רבותינו המ"ו והנקודות

הכסף ביורה דעה סימן שצ"ז. ומדברי כולם הולך וסוער סתימת המשנה דאיך אפשר לחייב את המפקח בפסח שני. ולא נחוש לחולין בעזרה. ובחבורי פתחי גדה. בפותח ל"ה ל"ו. עמדתו על רגל אחד בעז"ה שיהו כל דברי חכמים קיימין. והמעין לאמתה של תורה אל ישליך דברי אחרי גיוז):

הכסף ביורה דעה סימן שצ"ז. ומדברי כולם הולך וסוער סתימת המשנה דאיך אפשר לחייב את המפקח בפסח שני. ולא נחוש לחולין בעזרה. ובחבורי פתחי גדה. בפותח ל"ה ל"ו. עמדתו על רגל אחד בעז"ה שיהו כל דברי חכמים קיימין. והמעין לאמתה של תורה אל ישליך דברי אחרי גיוז):

והמפקח בגל. שנפל על אדם ואין ידוע אם ימצאו חי או מת. שוחטין עליו דבחזקת טהרה עומד עד שידוע שנטמא: שוחטין עליהם. בחבורת אחרים: שמא יביאיהו ל"די פסול. שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו"ט. ומפקח גל שמא ימצאו מת ונמצא שהאהיל על הטומאה. והחבוש שמא לא יצא. ובחבוש בבית האסורים של עובדי כוכבים מיירי, שאע"פ שהבטיחוהו, שמא לא יוציאוהו. אשר פיהם דבר שוא. אבל חבוש ע"י ישראל, כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון, שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן, אם הבטיחוהו להוציאו, דשארית ישראל לא ידברו כזב. ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו בידי עובדי כוכבים שוחטין עליהם בפני עצמן, דאפשר דמעילי לפסח לבית האסורים ואכלי ליה התם. וחולה וזקן אין שוחטין עליהם בפני עצמן, שמא יכבד עליהם החולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהם, אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו, פטורים מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח הגל. ונמצא מת תחתיו שצריך לעשות פסח שני שהיה טמא מתחילתו קודם שחיטה שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח. והוא שהיה הגל עגול דודאי האהיל עליו מתחלה. אבל

שהמנה אחרים על חלקו, בלא דעת חבורה: רשאי בני חבורה לומר לו. טול את שלך וצא ואכול אתה וחבריך, שאין בני חבורה מתרצים להיות כל אלו הדעות בחבורתן. ואית ליה להאי תנא פסח נאכל בכ" חבורות: ה' זב שראה

שתי ראיות. שטמא טומאת ז' ואין טעון קרבן: שוחטין עליו. ואע"פ שלא העריב שמשו. והוא שטבל בשעת השחיטה דהא חזי למיכל לאורתא. דדוקא טמא מת שחל שביעי שלו כ"ד נדחה לפסח שני אע"ג דחזי למיכל לאורתא, כדכתיב (במדבר ט) ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, ביום ההוא לא היו יכולים, הא לערב היו יכולים לאכול בפסח, ונדחו לפסח שני. אבל שאר טומאות אי חזי למיכל לאורתא שוחטים עליו ואע"פ שלא העריב שמשו: ראה ש"ש. לא חזי למיכל עד דמייתי כפרה: שוחטין עליו. אם חל שמיני שלו בערב פסח אפילו לא הביא כפרתו. והוא שנתן קרבנותיו לב"ד"ט: שומרת יום כנגד יום. הרואה תוך י"א יום שבין גדה לנדה דבעיא לספור יום המחרת, שוחטין עליה ביום הספירה. דכיון שספרה מקצת היום מותרת לטבול. ואע"פ שמחוסרת הערב שמש

שוחטין עליה: והזבה. שראתה ג' ימים רצופים בתוך י"א יום וצריכה לספור ז' נקיים ולהביא קרבן, שוחטין עליה בשמיני: ו האונן. כל זמן שלא נקבר המת קרוי אונן, ולאחר שנקבר כל יום המיתה הוא קרוי אונן"ט, ולילה שלאחריו הוא אונן מדרבנן. ולא העמידו דבריהם במקום כרת גבי פסח, הלכך שוחטין עליו, דלאורתא חזי:

והמפקח בגל. שנפל על אדם ואין ידוע אם ימצאו חי או מת. שוחטין עליו דבחזקת טהרה עומד עד שידוע שנטמא: שוחטין עליהם. בחבורת אחרים: שמא יביאיהו ל"די פסול. שמא יטמא אונן למתו מתוך טרדו"ט. ומפקח גל שמא ימצאו מת ונמצא שהאהיל על הטומאה. והחבוש שמא לא יצא. ובחבוש בבית האסורים של עובדי כוכבים מיירי, שאע"פ שהבטיחוהו, שמא לא יוציאוהו. אשר פיהם דבר שוא. אבל חבוש ע"י ישראל, כגון לכופו להוציא אשה פסולה או לשלם ממון, שוחטין עליהם אפילו בפני עצמן, אם הבטיחוהו להוציאו, דשארית ישראל לא ידברו כזב. ואם בית האסורים בתוך ירושלים אפילו בידי עובדי כוכבים שוחטין עליהם בפני עצמן, דאפשר דמעילי לפסח לבית האסורים ואכלי ליה התם. וחולה וזקן אין שוחטין עליהם בפני עצמן, שמא יכבד עליהם החולי ולא יוכלו לאכול כזית: לפיכך. הואיל ובשעת שחיטה ראויין היו ונזרק הדם עליהם, אם אירע בהם פסול כמו שאמרנו, פטורים מלעשות פסח שני: חוץ מן המפקח הגל. ונמצא מת תחתיו שצריך לעשות פסח שני שהיה טמא מתחילתו קודם שחיטה שהרי האהיל על הטומאה משעה שהתחיל לפקח. והוא שהיה הגל עגול דודאי האהיל עליו מתחלה. אבל

(יז) אף על פי שהוא בעגול כל שהוא ארוך עד שאפשר שלא האהיל על כל הגל מפני ארכו ארוך קרי ליה. וזה שכתב הר"מ וגל עגול הוא שיהיה כמו עגול העמוד: (יח) מבאחד שעריך דריש ליה באחד ביחיד וכדלקמן: (יט) ורבי יוסי מתיר. דהא

כתיב איש לפי אכלו. ובאחד דריש ליה לזובח את פסחו בבמת יחיד שאינו חייב אלא בשעת איסור. במות דכתיב באחד שעריך בשעה שכל ישראל נכנסין בשער אחד. גמרא: (כ) הכי איתא בגמרא. ומשמע ודאי דלחברן עם אנשים שרי: (כא) אבל תבורה שכולה קטנים אין עושין שאינן בני דעת. הר"מ. ואפשר דמעמא דאין הקדשן הקדש. כ"מ. ועתוי"ט: (כב) והסיה דעתו ושמא נטמא והוא לא ידע. הר"מ: (כג) בגמרא דאי מלקט עצמות הא בעי הויה שלישי ושביעי: (כד) טובל. ודכל גר צריך טבילה כדאשכחן במ"ת וקדשתם היום ומתר וכבסו שמלותם ועיין ברפ"ב דכריתות: (כה) ואף על גב דמשום זיבה בעי שמנה משום כפרה כיון דאי אפשר דלייתי כפרה דהא לא קיבל טומאה קודם שנתנייר אי אמרת נגזר לא מייתי לעולם פסח וכולי האי לא גזרו. רש"י: (כו) שאם יש לו עכשיו טומאה הוא נזהר בה שאף בערלתו מקבל טומאה כשאר בני אדם ליכא למיגזר ביה משום שנה הבאה. רש"י: (כז) גמרא ותימא לריב"א דלא מצינו בשום מקום טבילה בישראל שמל אפילו מדרבנן ול"ג לישב ל' הגמרא דאע"ג דלענין מילה א"צ טבילה כלל מ"מ לשהרת הרגל צריך

טבילה וה"א דזה דמל ומכל לגזור אטו גר דמל נמי וטבל. תוי"ט: **פרק ט (א)** שגג כו'. טמא לנפש כו' אנוסים או שוגגין מנין. ת"ל איש איש ריבה כו'. ולר"י דס"ל דכרה תורה כלשון ב"א תני דר"י לא טמא לנפש כהרי דרך רחוקה ולא כו' הצד השוה שבהן שלא עשו את האחד יעשו את השני אף אני מרבה אנוסין ושוגגין שלא עשו כו' יעשו את השני: (ב) ומיהו בפסח שני נמי

אם היה הגל ארוך י"י, שמא בשעת שחיטה עדיין לא האהיל על הטומאה ופטור מלעשות פסח שני: ז אין שוחטין את הפסח ביחיד. דכתיב (דברים טז) לא תוכל לזבוח את הפסח וכו', כלומר ביחיד י"י: אפילו חבורה

מתחלתו (טז): ז אין שוחטין את הפסח על היחיד, דברי רבי יהודה. ורבי יוסי מתיר (יט). אפלו חבורה של מאה שאין יכולין לאכול כזית, אין שוחטין עליהן. ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים: ח אונן טובל ואוכל את פסחו לערב, אבל לא בקדשים. השומע על מתו, והמלקט לו עצמות, טובל ואוכל בקדשים. גר שנתגיר בערב פסח, בית שמאי אומרים, טובל (כד) ואוכל את פסחו לערב. ובית הלל אומרים, הפורש מן הערלה פפורש מן הקבר:

פרק ט מי שהיה טמא או בדרן רחוקה ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. שגג או נאנס (א) ולא עשה את הראשון, יעשה את השני. אם פן, למא נאמר טמא או שהיה בדרן רחוקה, שאילו פטורין מן ההפרת, ואלו חיבין

של מאה. ר' יוסי קאמר לה, כלומר לא תליא מילתא אלא באכילה. יחיד ויכול לאכול כזית שוחטין עליו, מאה ואין כל אחד מהם יכולין לאכול כזית אין שוחטין עליהם. והלכה כר' יוסי: אין עושין חבורת נשים ועבדים. לשחוט פסח. נשים ועבדים בחבורה אחת, משום הרגל עבירה. ולא קטנים ועבדים בחבורה אחת(ג), משום פריצותא דמשכב זכור. אבל נשים ועבדים כל חדא באנפי נפשה עושין(גא): ח אונן טובל ואוכל פסחו לערב. דאין אנינות מן התורה אלא ביום שנאמר (ויקרא י) ואכלתי חטאת היום, יום אסור, לילה מותר. וטבילה בעי, מתוך שנאסר עד עכשיו בקדשים(גב) אצרכוהו רבנן טבילה. אבל לא אכיל אונן כשאר קדשים לערב, דאנינות לילה אסורה מדרבנן. ולגבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת. אבל אכילת שאר קדשים, עשה בעלמא הוא, ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט): השומע על מתו. יום שמועה הוי אונן דרבנן. וכן מי שלקטו לו(גד) עצמות אביו ואמו אמרינן במסכת מועד קטן, מתאבל עליהם כל אותו היום ולערב

אין מתאבל עליהם: טובל ואוכל בקדשים לערב. דאפילו יום גופיה מדרבנן הוא: כפורש מן הקבר. וצריך הזאה שלישי ושביעי. ולא נחלקו ב"ש ובית הלל אלא בערל נכרי שמל ביום י"ד, דב"ה סברי גזירה שמא יטמא לשנה הבאה ויאמר אשתקד לא טהרתי מכל טומאה(גה) עד יום ערב פסח שטבלתי ואכלתי, השתא נמי אטכול ואוכל, ולא ידע דאשתקד נכרי הוה ולא מקבל טומאה, עכשיו אבל ערל ישראל(גו) כגון שמתו אחיו מחמת מילה, דברי הכל טובל ואוכל פסחו לערב(גי) ולא גזרינן ערל ישראל אטו ערל נכרי:

פרק ט מי שהיה טמא. שאלו פטורין מן הכרת. הטמא או שהיה בדרך רחוקה פטרן הכתוב מלעשות פסח ראשון, ועיקר כרת בפסח ראשון הוא(גז), לפיכך אם לא עשו פסח שני פטורים מן הכרת: ואלו חיבין בהכרת.

מסורת המכילתא
 טו. סנהדרין לה
 ע"ב יומא פה
 ע"א. יבמות ז
 ע"א. ירושלמי
 סנהדרין פ"ד
 ה"ו. ועיין:
 מכות יב ע"א.
 תנחומא מסעי
 יב:

לאיכורא מיהא איכא, והיינו עשה דודבק^מ. ולמעלה פרשת
 בשלח פרשה א' הארכנו צוה^מ:

להוציא חרש שופה וקטן. קטן נקיט אנג גרר
 דאלו, דכבר נתמעט קטן ממלת איש. והרי^מ
 קטן מופלא סמוך לאיש יש צו
 דעת להערים:

והרודה בבנו ותלמודו.

עיין פרק אלו הן

הגולין (מכות) דף ח' (ע"ב):

(ז) מעם מזבחי מגיד וכו'.

רש"י בנימוקי החומש פירש,

אם היה כהן ורואה לעבוד עבודה

תקחנו למות, עד כאן לשונו.

וכוונת רש"י עם דברי הש"ס

פרק יוס הכיפורים (יומא) דף

פ"ה (ע"א), נענה רבי עקיבא וכו'

מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, פירש רש"י שם אם התחיל
 בעבודה אינו מפסיק לבל לידון אלא משלים עבודתו, עד כאן
 לשונו. אבל משמעות לשון צרייתא דקמן שמצטלין עבודה
 מידו אפילו התחיל בעבודה ויואל ליהרג, וכן שיטת תרגום
 יונתן ותרגום ירושלמי שכתבו ואפילו הוא כהנא רבא ומשמע
 על גבי מדבחה משם תפוציה וכו'.

וזו היא שיטת הרמב"ם ז"ל פרק חמישי מהלכות רוצח (הלכה
 י"ג) שכתב וזה לשונו, המזבח קולט שנאמר צהורג צדון
 מעם מזבחי תקחנו מכלל שההורג בשגגה אינו נהרג במזבח
 לפיכך ההורג בשגגה וקלטו מזבח וכו', ואינו קולט אלא גגו
 של מזבח ואינו קולט אלא כהן ועבודה צדו, עד כאן לשונו.
 הרי על כרחיך שיטתו דבמזיד אפילו עבודה צדו אינו קולטו,
 ועל כרחיך אליבא פירושו מעם מזבחי מעל מזבחי כדעת
 התרגום, ואחפלא מאד על הרב צעל צידה לדרך שחמה תמיה
 מקוימת על התרגום יונתן^מ שהוא תנא ולא תמה על
 הרמב"ם ז"ל.

ויראה לומר שיטת הרמב"ם ז"ל, מדגרסינן פרק אלו הן
 הגולין דף י"ב (ע"א) אמר רב שני טעיות טעה

יואל^מ טעה שאינו קולט אלא גגו והוא תפס צקרנותיו
 וכו', אמר אצ"י צהא נמי מטעא טעה שאינו קולט אלא
 כהן ועבודה צדו והוא זר היה, פירש רש"י טעה יואב
 צדרשא דמעם מזבחי ולא מעל מזבחי וכסבור היינו מעל
 מזבחי, עד כאן לשונו, והיינו דרש"י כפוס שיטתו דיואל

מזיד היה. ולא כן שיטת התוספות פרק נגמר הדין (סנהדרין)
 דף מ"ט (ד"ה מאי) דיואל שוגג היה צהריגת עמשא שהיה
 חושבו למורד במלכות, וזו היא שיטת הרמב"ם ז"ל. ואף
 שאסקיו התוספות דיואל נתחייב מחמת עצמו שהוא היה
 מורד במלכות שנטה אחרי

לשמים. להרגו בערמה להוציא חרש
 שופה וקטן שאינן מצרימין. להרגו
 בערמה להוציא מרפא שהמית והמכה
 ברשות בית דין והרודה בבנו ובתלמידו
 ואף על פי שהיו מזידין אינן מצרימין:
 (ז) מעם מזבחי וגו'.^מ מגיד שמבטלים
 העבודה מידו יוצא להרג: מעם
 מזבחי תקחנו. בא הפתוח ללמדך על
 רציחה שתדחה את העבודה. שהיה

שלמה ולא משחו עדיין^מ. ותדע, שהרי סיעה גדולה היתה
 שנטו אחרי אדוניהו ולא מצינו שדנס למורדי במלכות, אלא
 ודאי דעילה צעלמא מצא שלמה באמרו ההוא גברא מורד
 במלכות הוא. אלא שהאמת אף שיואל שוגג היה צהריגת
 עמשא מכל מקום הרגו שלמה, שחפס השיטה שמצוה צד
 גואל הדם ורשות צד כל אדם להרגו^מ.

ואחרי שזכינו לדין דיואל שוגג היה, ואף על פי כן אמרו
 שטעה יואב שאינו קולט אלא כהן ועבודה צדו,
 שמע מינה דמעם מזבחי פירושו מעל מזבחי, דאם היה
 הפירוש מעם מזבחי ולא מעל מזבחי אם כן היה הדיוק
 דצהורג צשוגג אפילו מעם מזבחי לא תקחנו למות כמו
 שדקדק הרמב"ם ז"ל, ואם כן אמאי חשבו ליואל לטועה, אלא
 ודאי דמעם מזבחי פירושו מעל מזבחי ובמזיד הוא דאינו
 קולט אבל צשוגג על המזבח קולט, אבל סמוך למזבח אפילו
 שוגג אינו קולט ושפיר מיחשב לטועה, ואם כן מאחר שרב
 חפס השיטה דלא כרבי עקיבא (יומא טז) ומסתייעא מצרייתא
 דקמן ומהתרגומים, תפס הרמב"ם כן להלכה. זה הנראה
 לפענ"ד בשיטת הרמב"ם ז"ל.

ואבתי איכא למידק קמא, מדגרסינן צפרק קמא דערכין
 דף ז' (ע"א) תנו רבנן היואל ליהרג מוזין עליו מדם
 חטאתו ודם אשמו^מ, חטא צאותה שעה אין נוקקין לו מפני
 שאין מענין את דינו, ופריך רישא נמי, ומשני כגון שהיה
 זבחו זבוח צאותה שעה. ואם כן, בשלמא לרבי עקיבא דסבירא

ביאורים והערות

שהרג את אבנר בן נר ואת עמשא שהיו שרי צבא אצל דוד, וגם שתמך
 בהמלכת אדניהו בסוף ימי דוד נגד רצונו של דוד להמליך את שלמה. דוד
 צוה לפני מותו לשלמה שיהרג את יואב. עיין בסוגיא שם שמתואר
 באריכות איך דן אותו שלמה. מו. פ"י אהא בעצמך. מו. כמבואר
 בפסוקים במלכים א, א. מו. כרבי יוסי הגלילי מכות דף יא ע"ב.
 מו. פירש"י זורקין בשבילו דם חטאתו ואשמו ולא היא כחטאת שמתו
 בעליה כל זמן שלא נהרג. ג. דקתני כשחטא קודם לכן מוזין עליו הרי

מא. ז"ל התוס' קידושין שם, ואע"פ דאין אישות בכוחית וכו' מ"מ איכא
 עשה דכתיב (בראשית ב, כד) ודבק באשתו ולא באשת חבריו, ע"כ.
 מב. ראה פתיחה לפרשת בשלח ברייתא ה' ד"ה ואין; ושם פרשה א'
 ברייתא ד' ד"ה ה"ג ושלישים. מג. כלומר ועוד הרי וכו'. והוא עוד
 הכרח דאגב גררא נקטיה, דהרי לא כל קטן אפשר למעטיה בגלל שאינו
 יכול להערים. מד. שהקשה עליו מש"ס דיומא הג"ל דשם משמע שאין
 מפסיקין אותו מעבודתו. מו. יואב נתחייב למלכות בשביל כמה דברים,

ליה מעם מזבחי ולא מעל מזבחי, שפיר ציונא ליהרג וזבחו
זבוח שמזין עליו מדם חטאתו, דאם כבר הוא עסוק בעבודה
אין מצטלן העבודה דומיא דכהן, מה שאין כן אם נימא
דאפילו מעל מזבחי מצטלן עבודה מידו, כמוהו הכא מה לי

בדין ומה אם שבת שעבודה דוחתה אין
רציחה דוחתה עבודה שהיא דוחה את
השבת אינו דין שלא תהא רציחה
דוחתה תלמוד לומר מעם מזבחי
תקחנו למות בא הכתוב ללמד על
רציחה שתדחה את העבודה. אינו
דוחה את השבת. שהיה בדין ומה אם
עבודה שהיא דוחה את השבת הרי
רציחה דוחתה שבת שעבודה דוחתה
דין הוא שתהא רציחה דוחתה. לא אם
אמרת בעבודה שקבורת מת מצוה
דוחתה לפיכך רציחה דוחתה תאמר
בשבת שאין קבורת מת מצוה דוחתה
לפיכך לא תהא רציחה דוחתה. אמר
תלמיד אחד מתלמידי רבי ישמעאל
הרי הוא אומר לא תבצערו אש וגוי
שרפה היתה בכלל ויצאת ללמד מה
שרפה מיחדת שהיא אחת ממיתות בית
דין אינה דוחה את השבת אף כל שאר
מיתות בית דין לא ידחו את השבת.

שזבחו זבוח הרי רציחה דוחה
עבודה מיד כהן ואפילו עבודה
צידו אין ממתינין עד שיגמור.
ולכא למימר דברייתא זו אליביה
דרכי עקיבא מיטניא, שהרי
הרמב"ם פסק דמוד אינו קולט
ואפילו עבודה צידו כמו שזכרנו,
ואפילו הכי פסק להך דברייתא
פרק שניס עשר מהלכות סנהדרין
(הלכה ה').

ולכא למימר, דשאני כהן
דמצטלן עבודה מידו
מנד שמחלל הוא את עבודה אחר
שהרג את הנפש, כמו כהן שהרג
את הנפש לא ישא את כפיו (נרכות
ל:), מה שאין כן הכא דלא נפסל
קרבו, כבר סתרו התוספות דף
סבא זו פרק קמא דינמות דף
ז' (ע"א ד"ה שנאמר) ופרק ד'
דסנהדרין דף ל"ה (ע"ג ד"ה
שנאמר)^ג. ואפשר לומר, כיון
שזבחו זבוח אין כאן דחיה, ושאני
גבי כהן שאם יתנו לו לעבוד
ישהה בעסקת העבודה.
אלא אי קשיא הא קשיא, באין

זבחו זבוח צאוחה שעה למה ליה טעמא מפני שאין
מענין את דינו, תיפוק ליה דרציחה דוחה את העבודה. ומיהו
אפשר לומר דשאני כהן שהרג את הנפש דמנד הורג נפש
אין לו לעבוד עבודה כמו כהן שהרג את הנפש לא ישא את
כפיו, אלא שאם עבד לא חילל כמו כהן חלל^ג, ומהאי טעמא
דרשו לקמן תקחנו למות ולא לדון, הרי אף שהרג את הנפש
אם לא דנוהו עדיין והתחיל בעבודה מיקרי דעביד וגומר את
העבודה, אלא מנד חומר דרציחה דוחה את העבודה מצטלן
ממנו אף שהתחיל, מה שאין כן הכא שעבודה היא חוץ ממנו
דיונא ליהרג^ג, אין הרציחה דוחה אותה אחר שהתחיל
בעבודה שזבחו זבוח, ואפילו בשאין זבחו זבוח אי לא משום
עיניו הדין לא היה ראוי לצטל כיון שהכהן העסוק בעבודה
כשר הוא.

ועדיין ריך לימוד^ג, וצא הכתוב ללמדך וכו' במאמר תקחנו
למות, דקגי אילו נאמר מעם מזבחי תקחנו ומת,
אלא כל תאמר דלאו משום חומר דרציחה אלא משום דגבירא
לא חזי שהרג את הנפש כקושיא התוספות ס"ג, קמשמע
לן קרא צמלת למות יראה צטיל

שהולך למות צמיתת צית דין
וחומר רציחה הוא הגורם. ועיין
שילחי הפרשה:

דמה שבת. שעבודה דוחה
צקרנות ציבור:

אין רציחה דוחה את
השבת. כדיליף לה
בסמוך. ועיין סס:

הכי גרסינן ותהא רציחה
דוחה את השבת
מקל וחומר ומה עבודה
וכו'. כן היא גירסת הילקוט:

לא אם אמרת עבודה
שקבורת מת מצוה

דוחתה וכו'. מלאחמות,
כמבואר בש"ס שם פרק אחד

דיני ממונות (סנהדרין לה). הרי
שהיה הולך לשחוט את פסחו

ולמול את בנו וכו' תלמוד לומר
(נמדבר ג, ז) ולאחמות, לאחמות הוא

דאינו מטמא אבל מטמא הוא
למת מלוה:

אמר תלמיד אחד משום
רבי ישמעאל וכו'.

משום דאכתי קשה, דיהא קבורת מת מלוה גופה דוחה שבת
צקל וחומר מעבודה כמו שסיים לקמן, על כן הולך תחלה
לפוחא מן התורה שלא יהא רציחה דוחה שבת, ואם כן מו
מיפרך הקל וחומר דרציחה תוכיח כמו שתיירן בסמוך:

שריפה היתה בכלל וכו'. בש"ס ריש ינמות דף ז'
(ע"ג) גרסינן, תנא דבי רבי ישמעאל לא תבערו

אש בכל מושבותיכם מה תלמוד לומר, ופריך מה תלמוד לומר
אי לרבי יוסי ללא יראה אי לרבי נתן לחלק יראה, פירש רש"י

[ללא יראה] לומר שאין חייבין עליה כרת וסקילה אלא לאו
בעלמא, ואי לרבי נתן לחלק יראה שלא תאמר שאינו חייב

סקילה עד שיחלל שבת בכל מלאכות וכו'. ואמר רבא תנא
מושבות קא קשיא ליה מושבות דכתב רחמנא גבי שבת למה

לי מכדי שבת חוצת הגוף הוא וחוצת הגוף נהוג בין בארץ

מסורת
המכילתא
טו. ינמות ז'
ע"ג. סנהדרין
לה ע"ג.
מכילתא להן
ויקהל דרייתא
ה':

תורה אור
א לא תבצערו
אש בכל
משבתים ביום
השבת:
(שמות לה, ג)

ביאורים והערות

עיין קידושין סו ע"ב. ג. שהרי הוא אינו רק בעל הקרבן ולא הכהן
העובד. ג. ר"ל מגלן מן הכתוב, שאם הרוצח הוא בעל הקרבן - ולא
הכהן שמבטלן אותו מהקרבנו ויוצא ליהרג. ג. ואם כן דוקא בכהן
ממתינים לו עד שישחט ויזרק. ג. דאע"פ שאמרו לא ישא את כפיו
היינו מטעם דאין קטיגור נעשה סניגור, אבל עדיין כשר לעבודה. ראה
לעיל פרשה ב' ברייתא ה' ד"ה אין כהן. ג. שעבודתו כשירה בדיעבד,

תורה אור
 (א) לא תלין
 נבלתו על העץ
 כי קבור תקברנו
 ביום יהוא כי
 קללת אלהים
 תלוי ולא
 חטמא את
 ארמתי אשר ה
 אלהיך נתן לך
 נחלה:
 (וברים כא, ט)

וצין בחוץ לארץ, משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד וכו' נאמר כאן בכל מושבותיכם ולהלן הוא אומר (שם לה, כט) והיה אלה לכם לחוקת משפט לדורותיכם מה מושבות האמור להלן צבית דין אף מושבות האמור כאן צבית דין, ואמר רחמנא לא תצטרו, עד כאן. וזהו שאמר כאן ששריפה מיוחדת שהיא ממתת צית דין ואינו דוחה שבת מגזירה שזה דמוספות.

ובתוספות שם (ד"ה או) וזה לשונם, הקשה ה"ר יהודה כהן היאך צעני לאוקמי רבי ישמעאל כרבי יוסי דאמר הצערה ללאו יראה דהא צפרק קמא לשבת (דף יב:) אמרינן דרבי ישמעאל קרא והטה ואמר לכשיצנה צית המקדש אביא חטאת שמינה, אלמא דהצערה יש כרת²¹, והניחו המוספות בקושיא.

ולפענ"ד יראה, עם דברי הש"ס ריש שבת דף ו' (ע"ג), אמר רב מנאמי מגלת סתרים צי רבי חייל וכתוב זה איסי צן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואינו חייב על אחת מהן, פירש רש"י אחת יש צהם שאינו חייב עליה מיתה ולא פירש רבי חייל היא. וכתבו המוספות (ד"ה ה) מדקדק

ר"י דלא קתני איסי אינו חייב על אחת מהן אלא אסקילה אבל חטאת חייב על כלם וכו', עיין שם שהאריכו. ואם כן שפיר הקשו דאף אם תאמר דסבירא ליה לרבי ישמעאל כרבי יוסי דהצערה ללאו יראה, שמה רבי ישמעאל סבירא ליה כמגלת סתרים דרבי חייל דאית צין ארבעים מלאכות אחת שאין צה מיתה ואפילו הכי סבירא ליה אית צה חטאת, והיא היא הצערה ללאו יראה ואין צה לא כרת ולא מיתה ואפילו הכי אית צה חטאת, ושפיר אמר וכתב אפנקסיה כשקרא והטה כשיצנה המקדש אביא חטאת שמינה, ודו"ק:

לכך נאמר לא תלין נבלתו וכו'. משום דאכתי איכא למיפרך, ניליף בקל וחומר ממילה דחיא שבת וקצורת מת מלוה דוחה מילה מולאחותו כמו שזכרנו, שבת שנידחית מפני המילה אינו דין שמהא קצורת [מת] מלוה דוחה אומה. ואף שהתוספות פרק אחד דיני ממונות שם (סנהדרין לז: ד"ה

ר"ה) כתבו דמכל מקום הוה מצי למימר ריחיה תוכיח כי היכי דריחיה לא דחיא שבת אף על גב דחיא עבודה שהיא דוחה את השבת, הכי נמי קצורת מת מלוה לא תדחה שבת אף על פי שראינו שהמילה דוחה את השבת, עד כאן לשונם.

ושיטת צריימא דקמן דאין זה פירכא כיון דאינה

מיניה וציה, דשייך היה לומר ריחיה תוכיח אם היה צדמיון שריחיה אינה דוחה את השבת אף על פי שדוחה את המילה אז הוה הפירכא מיניה וציה, מה שאין כן השתא שאין הפירכא אלא ממה שאינו דוחה את השבת אף על פי שדוחה את העבודה אין ענין עבודה למילה. ועוד, שאין ריחיה תוכיח שריחיה אין לה אלא מעלה אחת שדוחה את העבודה מה שאין כן מת מלוה דוחה את העבודה שדוחה את השבת. וסבירא כוונתו המוספות צבית דף קל"ג ד"ה ומה זרעת, עיין שם ודו"ק:

בו ביום שנהרג וכו'. יראה דקיפא דקרא הוא כי קבור תקברנו ציום ההוא, דציום ההוא מיומת, אלא ללמד צו ציום שנהרג היינו צימי החול היינו ציום

שרשאי להורגו רשאי לקצרו, ועל כרחיך קרא למת מלוה אחי: ואין פיקוח נפש דוחה את העבודה. היינו כהן שיש לו ללמד זכות על אדם שנידון צבית דין למיתה אינו דוחה את העבודה. וגירסת הילקוט שהיה צדין וכו' תלמוד לומר מעם מוצחי תקחנו למות צה הכחוצ ללמד על העבודה שאין פיקוח נפש דוחה אומה, עד כאן. והיינו דצריימא דקמן אזולה לשיטתה דלעיל דמעם מוצחי פירושו מעל מוצחי, ולהמית הוא דמעל מוצחי תקחנו אבל לא להחיות. ואף שאין לך דבר העומד צפני פיקוח נפש מוחי צהם (ויקרא יט, ה), סבירא ליה להאי תנא דספק פיקוח נפש אינו דוחה, וזהו ספק היא אם יועיל לימודו לזכות. ולא כן שיטת הש"ס פרק יום הכיפורים (יומא) דף פ"ה (סוע"א)²², עיין שם:

רבי שמעון אומר וכו'. גירסא דקמן וגירסת הילקוט משוצת. ולפי גירסת הש"ס פרק יום הכיפורים שם,

וְתֵהָא קְבוּרַת מַת מְצוּה דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת וְהַדִּין נוֹתֵן וּמָה אִם עֲבוּדָה שְׁהִיא דוֹחָה שֶׁבֶת קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה שֶׁבֶת שְׁעֲבוּדָה דוֹחָתָה דִּין הוּא שְׁתֵּהָא קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה לֹא אִם אֲמַרְתָּ בְּעֲבוּדָה שְׂרָצִיקָה דוֹחָתָה לְפִיכֹךְ קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה תֵּאמֵר בְּשֶׁבֶת שְׂאִין רְצִיקָה דוֹחָתָה לְפִיכֹךְ לֹא תֵּהָא קְבוּרַת מְצוּה דוֹחָתָה. לְכֹךְ נֶאמַר לֹא תֵּלִין נְבִלְתוֹ עַל הָעֵץ וְגו' בּו בַּיּוֹם שְׁנֵהָרֵג בּו בַּיּוֹם יִקָּבֵר. רְצִיקָה דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה וְאִין פִּיקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה. שְׁהִיהָ בְּדִין וּמָה אִם שֶׁבֶת שְׂאִין רְצִיקָה דוֹחָתָה פִּיקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָתָה עֲבוּדָה שְׂרָצִיקָה דוֹחָתָה אֵינּוּ דִּין שְׁהִיא פִּיקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אֹמֵר וְיֵהָא פִּיקוּחַ נַפְשׁ דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת וְהַדִּין נוֹתֵן אִם רְצִיקָה דוֹחָה אֶת הָעֲבוּדָה שְׁהִיא דוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת:

ביאורים והערות

יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת וכו', ע"כ. ומסיק שם דגם על ספק פיקוח נפש מחללין, עיי"ש. וראה מאיר עין כאן מה שהאריך בענין זה, להוציא

הוא, קמ"ל וכו'. 21. והרי קי"ל (שבת טו). דאין מביאין חטאת אלא על דבר שזודונו כרת. 22. כ"א שם: ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן לא שנו אלא להמית אבל להחיות אפילו מעל מוצחי, ומה זה שספק

מסורת
המכילתא
א. תוספתא
שבת עז, יד.
יומא פה ע"א.
מכילתא להלן
פרשת כי תשא.
ירושלמי סנהדרין
פ"ח ה"ח:

פרשה יג

(א) אם במחתרת ימצא הגנב וכו'. ירצה למאמר (להלן פסוק ז) אם זרחה השמש למידרש (סנהדרין עב. וראה בסמון ברייתא ז') אם צרור לך הדבר כשמש שזלזל עמך אל

לו דמים אפילו בשבת, פירש רש"י מדכחיז לשון רבים, ושפיר יליף קל וחומר, שהרי כאן התורה המירה משום ספק פיקוח נפש לחלל שבת ולשפוך דם, קל וחומר לחלל שבת לחודא. ולכאורה על כרחיך ברייתא זו שלא כרבי שמעון בן

פְּרָשָׁה יג

(א) אם במחתרת ימצא הגנב [כב, א].
 "ומה זה ספק שפא לגנב ספק שפא להרג. אתה אומר ספק שפא לגנב וספק להרג או אינו אלא ספק לגנב וספק שלא לגנב. אמרת אם כשיגנב ודאי והרגו הרי זה חייב קל וחומר זה שספק פא לגנב ספק לא פא לגנב [הא אין עליך לומר פלשון האחרון אלא פלשון הראשון ספק פא לגנב ספק פא להרג]. מפאן אתה דן על פקוח נפש [שדוחה את השבת].

אליעזר" שם (ע"ב) דסבירא ליה מחלל שבת ניתן להצילו בנפשו, דהא לפי הנחה דלעיל יסוד הקל וחומר הוא מנד דניתן לחלל שבת גם כן. ומיהו הדבר מוכרח ממקומו, דמאן דדרש דמים אין לו אפילו בשבת על כרחיך לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר להיות מחלל שבת ניתן להצילו בנפשו, דאי ניתן להצילו בנפשו ריבויא דדמים אין לו דאפילו בשבת למה לי תיפוק ליה דאפילו מחלל שבת דעלמא בזולת נפשות ניתן להצילו בנפשו, אלא על כרחיך משום ספק נפשות המירה התורה לחלל שבת, אבל במחלל שבת דעלמא

ותשלומין פטור מתשלומין, אלא שאפשר דהיא היא דקאמר: **הבי גרסינן קל וחומר זה שספק בא לגנב ספק לא בא לגנב הא אין עליך לומר כלשון האחרון אלא כלשון הראשון ספק בא להרג, מכאן אתה דן על פיקוח נפש שדוחה את השבת דמה שפיכות דמים שמטמא את הארץ ומסלקת את השכינה הספק דוחה אותה" שבת הקל דין הוא שתהא הספק דוחה אותה.** עד כאן. והיא מימרא דרבי ישמעאל פרק יוס הכיפורים (יומא פה.). וצמחילתא דפוס קונסטנטינא נוסחא אחרינא², ועיין אות אמתי:

סבירא ליה כאידך תנאי שם דסבירא להו מחלל שבת לא ניתן להצילו בנפשו. ורבי אלעזר דרבי שמעון על כרחיך יליף לפיקוח נפש¹ כאידך תנאי דפרק יוס הכיפורים (יומא פה.), דהא איהו על כרחיך לית ליה דרש דדמים אין לו אפילו בשבת מהכרח הנ"ל, ואם נימא דשיטתו דחמורה שפיכות דמים משבת כפשטיה דקל וחומר דקמן, אם כן רבי שמעון בן אלעזר דיליף (סנהדרין סז) למחלל שבת דניתן להצילו בנפשו בגזירה שזה דחילול חילול³ תיפוק ליה בקל וחומר דהשתא בשפיכות דמים החמור ניתן להצילו בנפשו שבת הקל לא כל שכן, אלא ודאי דסבירא ליה שפיכות דמים קיל משבת, ועל כרחיך יליף לפיקוח נפש כאידך תנאי.

רבש"ס פרק יוס הכיפורים (שם ע"ב) דרבי ישמעאל איח ליה פרכא דלמא כדרבא, דאמר רבא מאי טעמא דמחתרת חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו והאי מידע ידע דקאי לאפאי ואמר אי קאי לאפאי קטילנא ליה והתורה אמרה הבא להרגך וכו', ואשכחן ודאי פיקוח נפש ספק מנלן, עד כאן. ורבי ישמעאל על כרחיך לית ליה סבירא דרבא צמחתרת וסבירא ליה דאינו אלא ספק עסקי נפשות. ועדיין יש לדקדק, דמרא דברייתא דקמן הוא רבי ישמעאל צפרק יוס הכיפורים דף פ"ה (ע"א) דיליף לה

ותשלומין פטור מתשלומין, אלא שאפשר דהיא היא דקאמר: **הבי גרסינן קל וחומר זה שספק בא לגנב ספק לא בא לגנב הא אין עליך לומר כלשון האחרון אלא כלשון הראשון ספק בא להרג, מכאן אתה דן על פיקוח נפש שדוחה את השבת דמה שפיכות דמים שמטמא את הארץ ומסלקת את השכינה הספק דוחה אותה" שבת הקל דין הוא שתהא הספק דוחה אותה.** עד כאן. והיא מימרא דרבי ישמעאל פרק יוס הכיפורים (יומא פה.). וצמחילתא דפוס קונסטנטינא נוסחא אחרינא², ועיין אות אמתי:

שבת הקל לא בא שכן. איכא למידק, אין החליט לומר דשפיכות דמים חמיר משבת, הרי רוצח מיתתו צסייף ואיסור שבת צסקילה, וכמיהו הקשו התוספות צפרק בן סורר (סנהדרין) דף ע"ג (ע"א) ד"ה ומה נערה, וכן מצואר ריש חולין (דף ה.) דחמורה שבת מעבודה זרה⁴, וכן כל מאמרי חז"ל מלאים וגדושים דהמודה צעודה זרה ככופר בכל התורה כולה (חולין סז ועוד), ואילו משמר שבת אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו (שבת קיח.). יש לומר, דהקל וחומר הוא מדאמרו חז"ל פרק בן סורר דף ע"ב (ע"ב) אין

ביאורים והערות

התיבות: את השבת הקל דין הוא שתהא ספק דוחה אותה. ד. עיי"ש ברש"י ד"ה אלא לאו, ולפינו הגירסא ברש"י האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים, וכן הוא בעירובין סט ע"ב. אך עיין בראש יוסף חולין שם שגורס חמירא ליה שבת מעבודת כוכבים. ה. לפינו: רבי אלעזר ברבי שמעון, וכדבסמוך. ו. ר"ל דפיקוח נפש דוחה שבת. ז. מעבודת כוכבים, עיי"ש.

פרשה יג א. פירש"י שהותר לבעל בית לשפוך דמו של זה להצלת ספק נפשו. ב. כך הוא הגירסא שם: מכאן אתה בא דן על פקוח נפש שספיקו דוחה את השבת, ומה שפיכות דמים שמטמאה את הארץ חמור ומסלקת את השכינה דוחה את השבת הקל דין הוא שתהא ספק דוחה אותו ק"ו לפקוח נפש שדוחה ספקו את השבת, ע"כ. וגירסא משובשת היא, ראה הערה הבאה. ג. שמוחק מנוסחת קונסטנטינא

מסורת
המכילתא
ג. יומא פה
ע"א. שנת לג
ע"א. ספרי
מסעי ג.
ג. ראה לעיל
פרשה ו' וש"נ:

ממחמתר לספק פיקוח נפש, ומי קני ליה לרבי ישמעאל מקרא דוחי זהם (ויקרא יח, ה) ולא שימות זהם כדליף לה שמואל, וסיים שם דלכולהו אית להו פירכא לנר מדשמואל דלית ליה פירכא, וליכא למימר דרבי ישמעאל לא שמיע

שאין לו שלום עמך תהרגהו אצל מן הספק אל תהרגהו, ומזרייתא בתרא משמע דמן הספק רשאי להרגו, אלא שאם צרור לו שצלוס עמו וכו', ומשני לא קשיא כאן צבא על הכן, דסתם אבא מרחם על צבא אל יתרגו צנו אלא אם ודאי

ליה דרש דוחי זהם וכו', שהרי צרייתא מפורשת צפרק בן סורר דף ע"ד (ע"ב) תניא רבי ישמעאל אומר מנין שאם אמרו לו לאדם עבוד עבודה זרה ואל תהרג מנין שיעבור ואל יהרג תלמוד לומר וחי זהם ולא שימות זהם, הרי שרבי ישמעאל עצמו דריש וחי זהם ולא שימות זהם. ויש לישב, היות הסברה לומר דעבודה זרה יהרג ואל יעבור כשיטת אידך תנאי דצ"ס שס"י, ועל כרחיך מוקמי וחי זהם בשאר מצות חוץ מעבודה זרה, הלכך אי לאו קל וחומר דהכא הוה מוקמין וחי זהם בשאר מצות, מה שאין כן

יבמה] שְפִיכוֹת דְּמִים שְׁמִטְמָאָה אֶת הָאָרֶץ וּמִסְלָקֶת אֶת הַשְּׂכִינָה (הִיָּה דוֹחָה אֶת הַסֶּפֶק הָאֵין אֵין עֲלֶיךָ לֹאמֵר פְּלִשׁוֹן הָאֲחֵרוֹן אֲלֵא פְלִשׁוֹן הָרִאשׁוֹן סֶפֶק בָּא לְגַבֵּי סֶפֶק בָּא לְהַרְג) [הַסֶּפֶק דוֹחָה אוֹתָהּ שֶׁבֶת הַקָּל דִּין הוּא שְׂיָהָא הַסֶּפֶק דוֹחָה אוֹתָהּ]:

לו שהוא שונאו", כאן צבן על האב וכל שכן אינש דעלמא רשאי להרגו מספק".

ואיכא למידק דגרסינן שם (ע"ב) עוה, תנו רבנן מחמתר אין לי אלא מחמתר, גגו חזירו וקרפיפו מנין תלמוד לומר ימלא הגגב מכל מקום, אם כן מה תלמוד לומר מחמתר מחמתרו זו היא התראתו, פירש רש"י שאין לריך התראה אחרת אלא הורגו מיד כיון דטרח ומסר נפשיה לחתור אדעתא דהכי אחי אי קאי לאפאי קטילנא ליה ורודף הוא וניתן להצילו צנפשו ואין לריך התראה, אצל נכנס לחזירו וגגו

(ב) אִם זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עֲלָיו [כב. בן. יְרֵבִי הַשֶּׁמֶשׁ עֲלָיו בְּלִבְד זָרְחָה וְהָלֵא עַל כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ זָרְחָה אֲלֵא מַה שֶּׁמֶשׁ שְׁלוֹם בְּעוֹלָם אִף זֶה אִם יְדוּעַ הוּא שְׁבִשְׁלוֹם עִמּוֹ וְהָרְגוּ הָרִי זֶה חֵיב.

דרך הפתח אינו הורגו עד שיתרה צו וכו', אצל בלא התראה לא דלמא לאו אדעתא דנפשות קאמי אלא דאשכח פתחא להדיא ועל אדעתא דאי קאי באפיה ליפוק, עד כאן לשונו.

השחא דנלמוד שנת צקל וחומר ולא מינרך קרא לשאר מצות דילפי גם כן צקל וחומר ועל כרחיך וחי זהם לעבודה זרה מינרך דלא הווי ילפי משאר מצות דהאי תנא חמירא ליה עבודה זרה משאר מצות אפילו משבת, ושמואל סבירא ליה כאידך תנאי דפרק בן סורר שם דעבודה זרה יהרג ואל יעבור:

ואם כן מאי רומיא דהני שמי צרייתא, דהא קרא הכי קאמר אם צמחמתר ימלא הגגב והכה ומת אין לו דמים אם זרחה השמש עליו דמים לו שלם ישלם, הרי שרישא דקרא מדבר משני נושאים שמימלא מכל מקום מרבינן גגו וחזירו אלא שחלוקים דין, דמחמתר אין לריך התראה וימלא דמרבינן מינה גגו וחזירו לריך התראה, אם כן צרייתא קמא דמסמיך זרחה השמש למאמר אין לו דמים ומידרש אם צרור לך הדבר שאין לו שלום עמך תהרגהו אריבויא דימלא מכל מקום קאי דמרבינן גגו וחזירו דלא לריך לו צרור עד שיקבל התראה ויהיה מאמר אם זרחה השמש עליו דצוק לריבויא דימלא הגגב מכל מקום אפילו גגו וחזירו, וזו היא שיטת תרגום אונקלוס שתרגמוהו אמקרא אם זרחה השמש אם עינא דסהדייא נפליה עלייהו ופירש רש"י כתרגמוהו שהתרו צו עדים, על כרחיך יהיה גם כן מיסמך אליציה מאמר אם זרחה לריבוי דימלא הגגב דמרצה גגו וחזירו ולריך התראה, אמנם צרייתא בתרא דמסמיך אם זרחה השמש למאמר דמים לו ומידרש אם צרור לך כשמש שיש לו שלום אל תהרגהו

ומסלקת את השכינה. דכתיב צפרשת רוחמים (צמדנר לה. לה) ולא תטמאו את הארץ סיפא דקרא אשר אני שוכן בתוכה, דמשמע הא אם תטמאו אין אני שוכן בתוכה. ובספרי פרשת מסעי ציבורינו שם^ב הרחצנו דיבור צוה:

(ב) אִם זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עֲלָיו וְכִי הַשֶּׁמֶשׁ עֲלָיו לָבֹד זָרְחָה וְכו' אֵלֵא מַה הַשֶּׁמֶשׁ שְׁלוֹם בְּעוֹלָם. כדכתיב (מהלים קד, כג) תשת חושך וגו' תזרח השמש יאספון. ובש"ס שם (דף ע"ב), תנו רבנן אין לו דמים אם זרחה השמש עליו"י, וכי השמש עליו בלבד זרחה אלא אם צרור לך הדבר כשמש שאין לו שלום עמך תהרגהו. תניא אידך, אם זרחה השמש עליו דמים לו"י וכי השמש עליו בלבד זרחה אלא אם צרור לך כשמש שיש לו שלום עמך אל תהרגהו, קשיא סתמא אסתמא, דמצרייתא קמא משמע דוקא אם צרור לך כשמש

ביאורים והערות

שהשמש זרחה עליו, כלומר שברור לך שלהרגך בא אם תעמוד כנגדו, אבל מספק אל תהרגהו. יב. אימתי אסור להרגהו [דמים לון בזמן שזרחה השמש עליו, כלומר שברור הדבר לך כאור שהוא רחמני עליך, ואפילו אתה עומד כנגדו להציל ממונך מידו לא יהרגך, ואם לאו, שספקא הוא לך הרגהו. יג. ובזה מיידי בברייתא ראשונה שאסור להורגו רק אם ברור לך כשמש שבה להרוג או אין לו דמים. יד. ואז רק אם ברור

ח. 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוידק נימנו וגמרו בעליית בית נתזה בלוד כל עבירות שבתורה אם אומרין לאדם עבור ואל תהרג יעבור ואל יהרג חוץ מעבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים. ט. תולדות אדם סוף הפרשה ד"ה חביבין ישראל. י. לביאור דברי המכילתא ראה סוף דיבור זה. יא. פירש"י אין לו דמים וסמך ליה אם זרחה השמש, ודרשינן סמוכין אימתי מותר להורגו [אין לו דמים] בזמן

פרשת כי תשא

(א) ויאמר ה' אל משה לא על ידי מלאך וכו'.
הוקשה לו אחרי שעיקרה של פרשה זו להזהיר שאין מלאכת המשכן דוחה שבת^א ואם כן צדקה שאיטה נאמרה למשה פרשת משכן דראה קראתי וגו' (לעיל פסוק ג) ופרשה זו לאחריה, למה הפסיק במאמר ויאמר ה' אל משה, דהוה ליה למימר אחר ציווי מלאכת המשכן אך את שבתותי תשמורו. תו קשיא ליה מאמר ואתה דבר דנשתנה

(א) ויאמר ה' אל משה [לא, יב]. לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח:

אכתי קשה דמאי אולמה דמנחה זו משאר מנחת שנסנו פרטותיה צאולה מועד אף מאוחר לציווי פרשה דקמן. ויתכן לומר זולת דברינו שאמרנו למעלה, דעולה עם שיטת מאן דאמר (סנהדרין טו): דאשבת צמרה איפקדו, ויהיה ציווי פרשה זו צמרה קודם מתן תורה ואין מוקדם ומאוחר צמורה (פסחים ו:), ולהיות הציווי קודם מתן תורה הוה אמינא שהיה על ידי אמצעות המלאך כעין וירא אליו מלאך ה' (לעיל ג, ג) וכן וירא ה' כי סר לראות (סס פסוק ד) שפירש הרב אבן עזרא ז"ל דהיינו מלאך נקרא בשם הנכבד, והנאמר (נמדבר יב ט) פה אל פה אדבר בו היינו אחר מתן תורה. ומיהו טעמא צעי הרזון צוה להיותו מפי השם יתצרך בעצמו.

יראה לומר דרך רמז, דנודע ומצוה צמון דשלשה מעידים זה על זה וכו', והיכוד דשמירת שבת היא עדות שצרא השם יתצרך עולמו בששה ימים ונח ציום השביעי והוא הוא הבורא^א, וכן הוא אומר (ישעיה מג, יג) ואחס עדיי נאם ה'. ותמן תנינן צפרק שבעת העדות (שבעות) דף ל"ה (ע"א) משביע אני עליכם שצבאו ותעידוני שבעה שאין אנו יודעין לך עדות וכו' שילח ציד עבדו הרי אלו פטורים עד שישמע מפי התוצע, עד כאן. ואם כן מהאי טעמא היות השביע השם יתצרך לישראל שיצואו ויעידוהו ואילו היה הדיבור על ידי מלאך להשביעם על מנחה זו היו ישראל פטורים אפילו לא שמרו שבת והיו מעלימים העדות. וזה מאמר ואחס עדיי נאום ה', הרזון בשביל שאחס עדיי לכך נאם ה' היה הדיבור מפי השם יתצרך להשביעם צמנה זו. וכן היתה האזהרה להיות הציווי מפי משה לישראל לא על ידי שליח, דנודע שמשה היה מתנבא צוה הדבר (ספרי מטות א) שהשכינה עממה היחה מדברת מחוך גרונו של משה, על כן הוכרח אזהרת הדיבור להשביע ישראל על ידי משה ולא על ידי שליח.

ולא אמנע עוד ליתן טעם לשבת אולי צאחת אכיון, עם דגרסינן צפרק קמא דשבת (דף י:): אמר רב חמא בר גוריא אמר רב הנותן מתנה לחצירו לריך להודיעו שנאמר (כאן) לדעת כי אני ה' מקדשכם, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה מתנה טובה יש לי צבית גנוי ושבת שמה ואני מצקש ליתנה לישראל לך והודיעם, ומסיק דמלתא דעבידא לאגלויי אין לריך להודיעו. ופריך והא שבת דעבידא לאגלויי ואמר לך והודיעם, ומסיק דמתן שכרה לא עבידא לאגלויי, פירש רש"י מתן שכרה וכו' והוא הודיעם על ידי משה צעל פה מה

פרשה זו מכל פרשיות שבתורה בלשון הזה שלא נאמרו בהם אלא דבר אל בני ישראל. ושני אלו הקושיות מירך צאמרו שאזהרה היא למשה שהוא עצמו ילמד פרשת שבת לישראל ולא על ידי מלאך נאמרה למשה. וטעם הודעה היא כמו שנצאר צסמוך טעמו של דבר. ואף דאמרו צפרק כ"ד מעצרין דכל ישראל למדו מפי משה, היינו שמשה מרוב ענוותנותו העמיס טרחא יחירה ללמדם בעצמו ולא שנלטווהו כן השם יתצרך, אמנס אולמיה דמנחת שבת שנלטווהו ואתה דבר ולא על ידי שליח. אך טעמא צעי מאי אולמה דמנחת שבת שהזהיר השם יתצרך למשה בעצמו והזהיר למשה שינחה בעצמו.

וראייתי להחכם השלום רבי חיים חזון^ב הרגיש צוה, וכמנ היות אמרו חז"ל (צ"ה ה): דכל דבר צצמנין לריך מנין אחר להחירו, והרי כבר הוזהרו צמנחת שבת, וכאן חידש צאמרו אך את שבתותי תשמרו למעט פיקוח נפש שפיקוח נפש דוחה שבת מה שלא נצאיר להם צציווי הראשון, על כן הוכרח להיות דיבור השם יתצרך בעצמו דזולתו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין^ג, עד כאן לשונו צתכלית קיצור דברים. ולא דק, דאליו תשמעון (דברים יב, טו) נאמר צנציא מוחזק (ע"י סנהדרין פט: וצמוד"ה אליהו), ואמרו חז"ל צפרק האשה רבה (יבמות) דף (צ"ו) [5]: אפילו אומר לך עבור על אחת מכל המנחת כגון אליהו צהר הכרמל הכל לפי שעה שומעין לו. ואף שלא אמרו אלא הכל לפי שעה למגדר מלתא, היינו מצד אלה המנחת (דברים כו, לד) שאין הנציא רשאי לחדש (תמורה טו), מה שאין כן קודם חתימת התורה מה לי אם יאמר על ידי שליח ונציא מוחזק כאהרן למה לא ישמע אליו. תו קשיא, דהא סתם מכילתא רבי ישמעאל דצצירא ליה צפרק קמא דחגיגה דף ו' (ע"א) כללות נאמרו צסיני ופרטות צאולה מועד שכל התורה כולה לא נאמרה אלא כללות צסיני, דוגמא לדבר שנלטוו אשבת צסיני ולא פירט הלכותיה האסור והמותר, כמוהו שאר מנחת לא נאמרו אלא כללי אצל פטור וחיוז ואיסור והיתר שהוא צצנית הפרט לא נאמרה, אם כן

ביאורים והערות

הוא, ישראל והקדוש ברוך הוא מעידים על השבת שהוא יום מנוחה, ישראל ושבת על הקדוש ברוך הוא שהוא אחד, הקב"ה ושבת על ישראל שהם יחידים באומות וכו', ע"כ. וראה עוד בסמוך ברייתא ד'. ה. ע"י זוה"ק ח"ב דף צ ע"א.

פרשת כי תשא א. ראה רש"י כאן, ומכילתא להלן ריש ויקהל. **ב.** בספר שנות חיים פ"י ויקהל, דף קב ע"ב ד"ה וכוה. **ג.** ע"פ קידושין מב ע"ב. **ד.** חגיגה ג ע"ב בתוס' ד"ה ומי, חז"ל אמרינן במדרש שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקדוש ברוך

מסורת המכילתא
 א. עיין: מכילתא לעיל פ' משפטים פרשה כ' כרייתא כ"א. מכילתא לעיל פ' צא פרשה ט': ב יומא פה ע"א. ועיין: מכילתא לעיל פ' משפטים רש פרשה י"ג. חוספתא שנת טו, יד. ירושלמי יומא פ"ח ה"ה:

שכרם, עד כאן. והנה כתב הרמז"ס זהלכות שכירות (פ"ט ה"ג) והוצא בטור חושן משפט סימן של"ב (ס"א) האומר לשלוחו לא ושכור לי פועלים בשלשה והלך ושכרן בארבעה אם אמר שכרם על צעל הציט אינו נותן להם צעל הציט אלא כמנהג המדינה, עד כאן. והרי אחרי הודיעם השם יתברך על ידי משה מתן שכר של שנת כמאמר חז"ל ממקרא לדעת כי אני ה' מקדשכם, וודאי זהפלגה יתירה כמאמר חז"ל אין קן למתן שכר שנת דנותנין לו נחלה בלי מלרים (שנת קיט), והרי ודאי משה זהפלגת שכר אמר להם שכרם על צעל הציט הוא הקדוש צרוך הוא, חש השם יתברך פן ידמו

זהיוחס צצית המדרש, אפס על אם הדרך אשר הזהירו חז"ל (מעניית י:) אל יתעסקו בדבר הלכה, ואין כרייתא דקמן אומר אלא דרשוני וחיו.

ויראה לומר דרך דרש קצת הקרוב אל הפשט. והוא, דגרסינן בפרק אמר להם הממונה (יומא) דף ל"ו (ע"א) תניא שלשה שהיו מהלכים בדרך הרב באמצע הגדול מימינו והקטן משמאלו, וכן מצינו בשלשה מלאכים שבאו אל אברהם מיכאל באמצע אברהם מימינו ורפאל משמאלו, ומסיק בגמרא לא אצלו ממש ולא אחרי ממש אלא דמנדד אצודי שיכסה קצת לדדי רבו. ובפרק שלשה שאכלו (ברכות) דף מ"ו (ע"ב)

אָךְ אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמְרוּ [לא, יג]. לְמַעַן נִאְמַר לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה. אֵין לִי אֶלָּא דְבָרִים שֶׁהֵם מְשׁוּם מְלָאכָה מְשׁוּם שְׁבוּת מִצִּין תִּלְמוּד לֹאמַר אֶת שַׁבְּתוֹתַי לְהַבִּיא דְבָרִים שֶׁהֵן מְשׁוּם שְׁבוּת.

(ב) בַּכָּבֵד הָיָה רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא

ישראל ויחשבו אף שהופלג השכר יתר מדאי כיון שהצטחה היא שכרם על צעל הציט אין הצטחת ההפלגה כלום דאכתי לא יתן יתר מדאי כדין הנ"ל, גלל זה ויאמר ה' אל משה לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח להיות הדבר כראי מוצק מוצט זהפלגת השכר כל ישונה. וכמוהו בדברי עזמנו לישראל מטעם שזכרנו שהשכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה יהיה הצטחתם כל ישונה, זה הנראה לפענ"ד:

לְמַעַן נִאְמַר שַׁבְּתוֹתַי. דהוה ליה למימר שנת תשמורו, [אלא] להסמיך דברים שהם משום שבות. וכצירא ליה דבכל אשר אמרתי אליכם תשמרו (לעיל כג, יג) היא אזרה לשביתות כלים. ועיין למעלה פרשת משפטים פרשה כ' כרייתא כ"א, וזהרמז"ן צנימוקי החומש על פסוק הנ"ל, ועיין למעלה פרשת צא פרשה ט' (כרייתא כ'):

(ב) וכבר היה רבי ישמעאל וכו'. ויש לעורר צניעת כרייתא זו כמה הערות, הא אמרו וכבר היה רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה וכו', סגי אילו אמר רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה וכו' היו מהלכין בדרך ונשאלה שאלה זו וכו'. שנית, למאי הודיענו שנשאלה שאלה זו כשהיו מהלכין בדרך, שכל תכלית השאלה והתשובה אינו אלא להודיענו דין דפיקוח נפש ומה לי צוה שהיה השאלה כשהיו מהלכין בדרך ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך אחריהם, והיה יכול לכלול במאמר אחד וכבר רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי ישמעאל (בן ראש"ע) ולוי הסדר מהלכין אחריהם. תו קשה הכוונה שהודיענו שאלה השניים היו מהלכים אחריהם או לפניהם. תו קשה אלה החכמים לא הזקק להם השואל

גרסינן תנו רבנן אין מכבדין דרכים, והקשו בתוספות שם (ד"ה אין עיי"ש) מכרייתא דאמר להם הממונה הנ"ל דמשמע דמכבדין דרכים, ומירכו וזה לשונם, ויש לומר כשיצאו לדרך כאחד מכבדין דרכים אבל אם כל אחד הלך לדרכו ופגעו זה בזה ואירע להם דרך אחד למקום אחד אין מכבדין. ובפרק צמה בהמה (שבת) דף נ"א (ע"ב ד"ה קדמיה) פירשו יותר וזה לשונם, דהא דאין מכבדין כשכל אחד הולך לצורך עצמו אבל כשהולכים בתצורה אחת מכבדין בכל מקום, עד כאן לשונם. ולישיטת התוספות דפרק צמה בהמה יש להקשות, דשלשת המלאכים שבאו אל אברהם אחד הלך לבשר את שרה ואחד לרפאל את אברהם ואחד להציל את לוט, הרי שכל אחד הולך בשליחות לצורך עצמו והרי בכיוצא בזה אמרו דאין מכבדין דרכים לשיטת התוספות דפרק צמה בהמה, אמנם למירוח התוספות דפרק שלשה שאכלו יצדק.

והנה שיטת הכרייתא דפרק אמר להם הממונה, יסודה במדרש רבה פרשת וירא (בר"ר מט, ט) וזה לשוננו, וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו (בראשית יב, ג) אמר אם אני רואה אותם חולקים כבוד אלו לאלו יודע אני שצני אדם מהוגנים הם ואכניסם כשראה שנהגו כבוד וכו' מיד וירא וירך לקראתם וגו'. ויראה דהכרח המכריח לשיטת המדרש הנ"ל, עם המבואר במדרש רבה (שם מט, ד) על פסוק (שם פסוק יח) ואברהם היה יהיה לגוי גדול וגו' היה מקבל עוזרים ושצים והיה מאכילן ומשקן, והיה אומר מאן יהיב לך קופד במדברא ומאן יהיב לך חמרא או עגלא וכו', הרי שלולא שהכניסם והאכילן היו מתים מעטופי רעב וצמאון, אם כן הקושיא עצומה, דהא כרייתא שלימה שנינו דנכרים עובדי

ביאורים והערות

משלו אם מקבל עליו וברוך הוה אכיל ושתי ואזיל ואי לא הוה מקבל עליה וברוך הוה אמר ליה הב מה דעלך ואמר מה אית לך עלי הוה א"ל חד קסיט דחמר בעשרה פולרין וחד ליטרא דקופר ב"י פולרין וחד עיגול דריפתא ב"י פולרין מאן יהיב לך חמרא במדברא מאן יהיב לך קופר במדברא מאן יהיב לך עיגולא במדברא, מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה

1. נראה דמלת 'אחריהם' מיותר. וכוננת רבינו להקשות על הצורך לחלקם לשתי קבוצות. 2. פירש"י לומר לגדול הימנו לך לפני. 3. דברי המדרש הם על פסוק שאחרינו כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו', וכ"א שם: אברהם היה מקבל את העובדים ואת השבים, משהיו אוכלים ושותים אמר להם ברכו, אמרו ליה מה נאמר, אמר להם אמרו ברוך אל עולם שאכלנו

תורה אור
אם במחלת
ימצא הגב
ורכה ומת אין
לו רמים:
[שמות כב, א]

שני התירושים אמר וכבר היו רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא מהלכין בדרך זמן מה קודם, לזה יורה מאמר וכבר היו, אמנם לוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכים בדרך צפני עמם אחריהם, וזה

אשר כיוון צפול לשונו מהלכין בדרך פעמיים שכל אחד מהכח היה להם דרך מיוחד צפני עמם הרי שלא ילאו מציחם כאחד שכבר היו מהלכין וגם היה לכל כח דרך מיוחד להצטרפות ואף על פי כן היו מהלכים אחריהם, מעתה נסמרו שני התירושים, ועל כרחיך למד השואל משיטתן דמכבדין בדרכים, מעתה אין הכרע

מאצרהם להיות ספק פיקוח נפש דוחה איסורים, דלאצרהם היה מופת זה אם מכבדים זה את זה בני אדם מהוגנים הם ואז הכניסם, על כן נשאלה שאלה זו צפניהם מנין לפיקוח נפש שדוחה את השבת, ויסוד השאלה הימה על ספק פיקוח נפש כדמסיק ואולי, ואין הכרע מאצרהם. ינאחי חוץ מגדרי לגדול המיוהא שבצרייתא:

ורבי הסדר. לא פורש לי מהו, רש"י פרק יוס הכיפורים (סז) דף פ"ה (ע"א). ואף שרש"י פירש צפרק נערה (כמוצא נג: ד"ה וכן) שלוי סידר צרייתא צי רבי חייא ורבי אושעיא ואם כן אפשר שעל שם זה קראוהו לוי הסדר, דחה רש"י פירוש זה היות אין זה לוי זה שהרי צמעשה זו היו רבי ישמעאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא שהיו מדורות הקדמונים צימי חורבן הציית, ולוי זה היה דור רביעי אחריהם שהיה סוף ימי רבי יהודה הנשיא שסידר הצרייתא צי רבי חייא על כרחיך אין זה צר פלוגתא דרב זה צרור:

מהלכין בדרך אחריהם. מסקנת הש"ס פרק אמר להם הממונה אהא דשנינו המהלך אחורי רבו הרי זה צור, אלא דמנדד אנדודי, פירש רש"י לא אללו ממש ולא אחורו ממש אלא שיכסה קצת מקצת נדדיו, כמוהו לריך לפרש כאן שהיו מהלכין אחריהם דמנדדי אנדודי:

בשאלה שא"ה זו בפניהם. חילקו חז"ל צפרק קמא דתענית דף י' (ע"ב) דלמגרס דצר הלכה שרי בדרך", לריך לומר דלמגרס לאו היינו הלכה פסוקה הוא, דומיא דהכא שהדין הוא צרור שפיקוח נפש דוחה שבת, אלא שבקשו מוצא ומקור ההלכה מאין תמצא זה מיקרי למיגרס הואיל ומקור ההלכה צרורה:

בצנה רבי ישמעאל וכו'. ציאר תשובת רבי ישמעאל: עיין למעלה פרשת משפטים פרשה י"ג צרייתא א':

עזודת כוכבים לא מעלין ולא מורדין כמבואר צפרק אין מעמידין (ע"ו) דף כ"ו (ע"א), ואם כן אצרהם ילא שכרו בהפסדו דמה שהיה מאכילן לעצירה יחשב שרוב העולם עובדי עזודת כוכבים היו כמבואר במדרש רבה פרשת צרכה (דצ"ר

יא, ג) שזה היה טענת משה נגד אצרהם שהיה זן עובדי עזודה ורה"י, גלל קושיא זו מירלו במדרש שתחלה התבונן אצרהם ואמר אם אני רואה שמכבדים זה את זה יודע אני שצני אדם מהוגנים הם ואינם מהרוב עובדי עזודת כוכבים או הכניסם.

אמנם עם כפי שיטה הג"ל דאין מכבדין בדרכים וכקושיא

התוספות הג"ל, לריך ליישב שיטת אצרהם שהאכיל והשקה את עובדי עזודה וזה שאמרו בהם לא מעלין ולא מורדין, עם דגריסין פרק יוס הכיפורים (יומא) דף פ"ד (ע"ב) אמר שמואל לא הלכו צפיקוח נפש אחר הרוב, ומסיק דאפילו תשעה עובדי כוכבים ואחד ישראל מפקחין עליו את הגל מטעם דאין הולכין צפיקוח נפש אחר הרוב דוחי בהם (ויקרא ית, ה) ולא שימות בהם אפילו צספק פיקוח נפש, ואם כן לשיטה זו נדקו מעשה אצרהם שאף שרוב העולם היו אז עובדי כוכבים ומיעוטא דמיעוטא היו יראי ה', לא אמרו צפיקוח נפש לילך אחר הרוב.

והשתא מיושב עוד מאמר צרייתא דקמן דצר דצור על אופניו, דאלה השואלים מעולם היה פשוט להם דוחי בהם ולא שימות בהם אפילו צספק פיקוח נפש מדמנינו שהאכיל והשקה אצרהם לעובדי עזודה וזה צמקום ציה וללמות אשר אין לחם ואין מים ואמרו בהם לא מעלין שהרי רוב העולם עובדי עזודת כוכבים היו על כרחיך דאין הולכין צפיקוח נפש אחר הרוב, ואף דמיעוטא דמיעוטא כשרים היו החיה אוחו אצרהם כדון הג"ל, ומינה דאפילו ספק פיקוח נפש דוחה כל איסורים שצמורה, אמנם ראות השואל שכבר היו רבי ישמעאל ורבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך ולוי הסדר ורבי ישמעאל בנו של רבי אלעזר בן עזריה מהלכין בדרך אחריהם, כוון לצחינה זאת ראות שהיו מכבדין בדרכים, שהיו מהלכין אחריהם ולא צמצב אחד כולם אשר לא כח דאין מכבדין בדרכים, ופן תאמר כחירון התוספות דהא דאין מכבדין בשלא ילאו צחצורה אחת אצל כשילאו לדרך כאחד מכבדין, או כחירון השני דתוספות דפרק צמה צמהה דשכל אחד הולך לזורך עצמו בהם אמרו אין מכבדין אצל כשהולכין צחצורה אחת בהצטרפות אחת מכבדין, לכתור אלו

ביאורים והערות

עקי ליה הוה אמר ברוך אל עולם שאכלנו משלו, ע"כ. פ. כ"א שם: אברהם אומר למשה אני גדול ממך שהייתי זן לעוברים ולשבים, אמר לו משה אני נתעליתי יותר ממך אתה היית זן בני אדם ערלים ואני הייתי זן בני אדם מהולים ולא עוד אלא אתה היית זן בישוב ואני הייתי זן במדבר, 17

ומה מיליה. שהיא תיקון אחד מאיצריו של אדם דומה את השנת לפי שחייבין עליו כרת לאחר זמן, כך שנויה בתוספתא דשנת (פט"ו ה"ג). לשון רש"י שם (יומא פה:):
בזה להדין בודאיי. הוא הדין דהוה מצי למפרך ממקום

[אחרת], מה להלן צעידנא דמעקר לאו מייקיים העשה, כמבואר פרק רבי אליעזר דמילה (שנת) דף קל"ב (ע"ג), מה שאין כן לשטוט עוף לנורך חולה או לפקח את הגל וכיוצא בו המבואר לטור אורח חיים סימן שכ"ח, מנא לן דשרי:

אם דוחה רציחה. שנאמר (לעיל כא, יד) מעם מוזחי תקחנו למות אפילו אם הוא כהן וצא לעבוד עבודה נוטלין אותו לידון אם הוא רוצח, ואם רציחה דומה את העבודה קל וחומר שדחה שנת הנדחית מפני עבודה להחיות נפש. וצ"ס שם שיטה אחרת לרבי עקיבא^א, ואפשר ליישב גירסא דקמן עם גירסת הש"ס בדוחק, עיין שם ודו"ק:

תלמוד לומר אך חלק. ואם תאמר הא מפיק לה מאך שלא ידחה מלאכת המשכן את השנת כפירוש רש"י בנימוקי החומש, ויש לומר דסבירא ליה להאי חנא כיון דמיעטה התורה צפרשת קדושים (ויקרא יט, ז) שאין בנין בית המקדש דוחה שנת מאת שנתותי תשמורו ומקדשי תיראו כדילפי חז"ל ריש יצמות (דף ו' א), תו לא מילך קרא למשכן דאשכחן מקדש דאיקרי משכן (עירובין ג). ואף דפרשה זו נאמרה קודם עשיית המשכן ומאמר את שנתותי נאמר מאהל מועד והרי הולך הכחוש להזהירן שידעו להזהר צעשיית המשכן כל ידחו את השנת, מכל מקום אחר שנכתבה התורה למאי הודיענו הכחוש שבנין המשכן לא דחה שנת הלל נדע ממקדש, וכמוהו כתבו התוספות יומא דף מ"ט (ע"ב ד"ה שאני).

ומדסברינא זהא, גרסינן פרק שני דשבועות דף י"ד (ע"א) במשנה, אין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד, ובגמרא (שם ע"ב) יליף לה מדכתיב (להלן כה, ט) ככל אשר אני מראה אותך את תצנית

המשכן וגו' וכן תעשו לדורות ומשה במקום שבעים ואחד קאי, ופריך אלא מעתה הא דתנן כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מיכן ואילך עבודתן מחנכתן, ואמאי נימא גם כן וכן תעשו לדורות, ומסיק מדכתיב בכלים (במדבר ז, יב)

אשר ישרתו צהם הכחוש תלאן צשירות. והקשו בתוספות (טו. ד"ה מחיי) וזה לשונם, תימה (ממקדש) [ממשכן]^א גופא הוה ליה להקשות שיהא לריך משיחה לדורות כמו שנמשח צימי משה, עד כאן לשונם. ולפענ"ד נראה ליישב, לפי מה דגרסינן שם (דף ט"ו) עמוד צ' תניא רבי אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש וכו' אילו נאמר משכן הייתי אומר שלכך הנכנס לתוכו צטומאה חייב כרת שכן נמשח בשמן המשחה וכו', ואילו נימא דמקדש לדורות לריך משיחה יוהדר הקושיא לדוכתה אם נאמר משכן למה נאמר מקדש, ולהכי לא פריך אלא דנימא וכן תעשו קאי אסיפא דקרא תצנית כל כלי. **אמנם** לשיטת התוספות שם

לפי המסקנא ד"ה או אידי ואידי, מיקרי משכן מקדש וגמרי מהדדי אפילו לרבי אלעזר, אם כן וכן תעשו למה לי דנגמור מקדש ממשכן כל יוסיפו או יבנו כי אם שבעים ואחד וכו' כמשכן. ויש לומר דמילךך וכן תעשו דאף דנתמעטו כלים משבעים ואחד כמו שכתבו התוספות (שם טו. ד"ה וכן)^א, אי לאו וכן תעשו או היו ילפינן מקדש ממשכן דכלים המחזרים ניבעי שבעים ואחד, אחרי דקיימא לן צפרק המוכר את הצית (ב"ב צ"ג סה). דהמוכר את הצית מכר כל הכלים המחזרים שמע מינה דכלים המחזרים נכללים צסם צית, וכיון דהווי ילפינן מקדש ממשכן כמו כן כלים המחזרים חונה עליהם שם מקדש, כעין מוצח אדמה שדרשו חז"ל (וצחים סא:): שיהא מחובר בצדמה וכיוצא בו, גלל כן אפקיה רחמנא מהיקשא למידרש מוכן תעשו, ואחרי כן גלי קרא דוכן תעשו לא קאי אסיפא דקרא תצנית כל כלי כמו שכתבו התוספות שם^ב, הרי נתמעטו כל הכלים מכל וכל אפילו כלים המחזרים דהא תצנית כל כלי כתיב ועלה מיעט הכחוש. ועיין שם בתוספות, ודו"ק:

ביאורים והערות

הכלים ניבעי משיחה אף לדורות מדכתיב וכן תעשו, ומשני דכתיב (במדבר ז, א) וימשחם ויקדש אותם, אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה. וכתבו התוספות דאתא אותם לגלויי דוכן תעשו לא קאי אכלים, וממילא לא בעינן לדורות ע"א דומיא דמשה. ^א וראה הערה הקודמת.

תורה ראיין לישרף וכו', לא קשיא הא למיגרס הא לעיוני, ע"כ. יב. ושם: נענה רבי עקיבא ואמר וכי יוד איש על רעהו וגו' מעם מוזחי תקחנו למות וכו', ומה זה שספק יש ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ועבודה דוחה שבת קל וחומר לפקוח נפש שדוחה את השבת, ע"כ. יג. ע"פ תוס' שם. יד. דשם בגמ' פריך דכל

לכם שבת מסורה. דמיצת לכס מיותר. והאי תנא פליג ארבי יוחנן הסגלדר צפרק מרובה (ב"ק) דף ע"א (ע"ב) דיליף מחיצת לכס דמעשה שבת מותר בהנאה"ל, אלא מפיק לה מהיא קודש ואין מעשיה קודש:

ח"ל ע"ז שבת. מיתורה לעשות את השבת מידרש דר"ש לעשות מלאכה למען ישמור שבתות הרבה לדורותיכם:

(ג) כי אות הוא ביני וביניכם ולא ביני ובין אומות העולם. כמסקנת הש"ס פרק שני דביצה דף ע"ז (ע"א) ללא אודעיניהו מתן שכר, או נשמה יתירה"ל. או ציני ולא לצין אומות העולם דגוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נט):

שינהוג הדבר לדורות. סלקא דעתך אמינא הואיל ומיסמך פרשת שבת למלאכה המשכן פעמיים"ל שיהא קדושת שבת בזמן קדושת המשכן"ל.

או יאמר, סלקא דעתך אמינא היות מצות שבת היא בעצמה שכל ישראל כמאמר חז"ל (בר"ר מה, י) נוצלות עולם הבא שבת, נימא דמנחה זו לא נאמרה אלא לדור המדבר שמנינו שהטעימן הקדוש צרוך הוא מעין עולם הבא"ל, וגם מנחה זו בכללן להטעימן מנוצלות עולם הבא, מה שאין כן הדורות שאחריהם הדלת סגרו בעדם דשזב שכל מנחה צהאי עלמא ליכא אף גס לא ינהוג מצות שבת, להכי מירכך לדורותיכם:

לפי שהוא אומר ושמרו בני ישראל"ל. דנימא צני ישראל אפילו קטנים צמשמע, כמו שדרשו צחורת כהנים פרשת אמור (פרשת א, א) מאמור אל הכהנים צני אהרן אפילו הקטנים, לכך נאמר לדעת וכו' דקטן אוכל נצילות אין צית דין מנווין להפרישו כשיטת רבי יוחנן צפרק חרש (יבמות) דף קי"ד (ע"א ע"י"ש), ועיין שם ודו"ק. ואם תאמר לא נכתוב צני ולא נטריך לדעת למעוטי, ויש לומר דאורי לן קרא לכל מקום שנאמר צני להיות גס הקטנים צמשמע מדמירכך כאן מיעוטא. והרצ בעל זית רענן מירך דלמעוטי גויס אחי"ב, אף שכבר אימעטו (סנהדרין ט) מיוס

ולילה לא יצומו (בראשית ת, כב), הוה אמינא דזה לא נאמר אלא אקודם מתן תורה עיין שם. מו הקשה אימא צני ישראל ולא צנות ישראל כמו שדרשו חז"ל (עירובין לו): צמטיכה צני ישראל קוממין וכו', ויש לומר מדדרשו חז"ל (שעשועות כ):

דנשים צקידוש היום דאורייתא מדנאמר זכור ושמור צדיבור אחד כל שיצנו צשמירה יצנו צצוקירה, שמע מינה שגס הם צגדר מנחה זו, עד כאן לשונו צחורף דצרייו. ולשיטת יש מפרשים צמוספות צפרק קמא דקידושין

לכם לכם שבת מסורה ואי אתם מסורין לשבת. רבי נתן אומר ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם חלל שבת אחת פדי שתשמור שבתות הרבה:

(ג) כי אות היא ביני וביניכם. יולא ביני ובין אומות העולם:

לדורותיכם. שינהוג הדבר לדורות: לדעת כי אני ה' מקדשכם. למה נאמר לפי שהוא אומר ושמרו בני ישראל את השבת שומע אני אפלו חרש שוטה וקטן תלמוד לוומר לדעת כי אני ה' לא אמרתי אלא בפי שיש לו דעת:

כי אני ה' מקדשכם. לעולם הבא פגון קדשת שבת בעולם הזה ינמצאנו

דף ל"ד (ע"א) ד"ה מעקה דהיכא שהמנחה היא שהזמן גרמא ואית צה עשה ולא מעשה אין הנשים צגדר העשה הואיל שצמות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ואינס אלא צגדר הלאו, ונפקא מיניה להיות העשה אחרת דוחה אותה דלית לה לגבי אשה כי אם הלא מעשה ועשה דוחה לא מעשה, מנינו מימר דמיעט הכתוב כאן צני ישראל ולא צנות ישראל ממלות עשה שזה דהשמר דעשה היא עשה (עירובין לו), וכאן כתוב ושמרו צני ישראל לעשות את השבת, ומירכך קרא כי היכי דלא נילף מקידוש היום להיות צנות ישראל אף צגדר כל העשה דשבת על כן מיעט הכתוב צני ישראל ולא צנות ישראל. אי נמי, דצא למעט צמאמר צני ישראל למעוטי גר חושב, אלא הרי הם צצנת כישראל צחול המועד כלעיל צפרשת משפטים פרשה כ' צרייתא כ':

כי אני ה' וגו' לעולם הבא. כמו שזכרנו (ד"ה שינהוג) דנוצלות עולם הבא שבת. ויתכן לומר שזה היא נתינת טעם לדרש שלמעלה כי אות היא ציני וציניכם ולא צין אומות העולם, וכמו שנצבאר דגוי שצבת חייב מיתה, וטעמו של דבר דנודע (תנוד"א זוטא פ"ט) מחלוקת יעקב ועשו עשו נטל עולם הזה ויעקב נטל עולם הבא, ועשו הוא כלל האומות כנודע (עי' זוה"ק ח"ג סד ע"א), ואם כן גוי שצבת הרי הוא נהנה מנוצלות עולם הבא ומיכלל צצאזרתה גול. ומיושב קושית המקשה צפרק ארבע מיתות (סנהדרין ט) אהא דגוי שצבת דצריך וליחשציה גצי שצב מצות, שהוא נכלל בכלל גול, וכמו שצירלו חז"ל (שם נט). אמאמר גוי שעסק צחורה חייב מיתה"ל

ביאורים והערות

נמי אודעיניהו נשמה יתירה לא אודעיניהו, ע"כ. י"א. כאן ולהלן ריש ויקהל. ב. ר"ל שיהא נוהג קדושת שבת רק בזמן שהמשכן קיים, קמ"ל שינהוג לדורות. כ"א. ראה מהרש"א חגיגה יב ע"ב ד"ה שחקים. כ"ב. ר"ל לכך הוצרך לכתוב 'בני ישראל'. כ"ג. ושם: ואמר רבי יוחנן עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה שנאמר (דברים לג, ד) תורה צוה

י"ז. לכם, שלכם יהא'. י"ז. אולי צ"ל: דרשאי. י"ח. כ"א שם: אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל מצות שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמר ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם. אי הכי לא לענשו נכרים עלה, שבת אודועי אודעיניהו מתן שכרה לא אודעיניהו, ואי בעית אימא מתן שכרה

מסורת המכילתא ג. עיין: שמו"ר כה. טו. דצ"ר א. ית. סנהדרין נח. ע"ב: ד. צרכות טו ע"ב. וכן הוא אומר: תמיד פ"ז מ"ד. אבות דר"נ א, ח. מסכת סופרים ית, א. ר"ה לא ע"א. סנהדרין לו ע"א. מדצ"ר ג. צדקי ד"א יח:

תוספתא שבת פרק יא

וירד פטור: יג (ט) החופר החורש והחורץ מלאכה אחת הן (ט) הדש (כ)
 [הכותש והגופט] מלאכה אחת (כ) (י) התולש והקוצר והבוצר והמוסק
 והגורד (כ) [והעורר] מלאכה אחת המכבש והסוחט מלאכה אחת ר'
 ישמעאל ב"ר יוחנן בן ברוקה אומר (כ) (**) [צבעים קבעו] (כ) סחיטה
 מלאכה בפני עצמה הבורר (כ) [והטוחן והמרקד] והלש והאופה (ל)
 לאכילה (כ) [בכנגרות] לבהמה כמלא פי (כ) [הגרי] לצבוע כדי לצבוע
 בו (כ) קמן ושאר כל הדברים כשיעור לטומאתן כך שיעור להוציא (ט)
 התולש כנף מן העוף (כ) [הקוטמו] והמורטו חייב שלש טמאות: יד (ט) אין
 יונקין מבהמה טהורה ביו"ט [ואצ"ל בשבת אבא שאול אומר יונקין היינו
 מבהמה טהורה ביו"ט] (י) לא (ט) תקל אשה מדרדה ותחליב לתוך הכוס
 או לתוך הקערה ותניק את בנה (ט) אין יונקין לא מן הנכרית ולא מבהמה
 טמאה ואם היה דבר של סכנה מותר (ט) שאין כל דבר עומד בפני פיקוח
 נפש חוץ מע"ו וגילוי עריות ושפיכות דמים:

פרק יא א (ט) הזורק מרשות הרבים לרשות הרבים ורשות היחיד
 באמצע (כ) [בתוך ד' אמות פטור חוץ לד' אמות חייב]: ב שתי
 סרטאות זו על גבי זו (ז) [זרק] מן העליונה לתחתונה חוץ לארבע אמות
 חייב (ז) [לתוך ד' אמות פטור] זרק מן (ז) [האסרטא] לידר ולסחר (ז)
 [למוקצה] ולחצר אפילו [הן] בבקעה ה"ז חייב (ז) הזורק מן התנות דרך

הגהות הגר"א

(טו) אם הניחה: (י) לראשונה ר"י אומר: (יח) עליה: (יט) וכמה מלא הווג שמים: (כ) אחת ומוריס קמחיס לר"א צבור: (כא) ודבר זה אף כמול אסור משום לא ילבש וגו': (כב) צד מותר:
 (כג) טמאה: (כד) המכבד: (כה) שגג: (כו) הויד ביו"ט: (כז) הגולת והכחלת: (כח) לא תעביר סרק על פניה מפני שזבועות: (כט) לאחר: (ל) גדי אם להסיק כדי לנשל בינה קלה: (לא) האילן:
 (לב) והמנטפ והמנפץ: (לג) הן: (לד) והאורה: (לה) הנעשים שצירושלים אין עושין: (לו) העותן הורה: (לז) כנגרות: (לח) גדי: (לט) נגד: (מ) והקוטמו: (מא) צד"א חייב פחות מד"א פטור:
 (מב) [זרק]: (מג) צמק: (מד) רה"ר: (מה) ולמוקצה:

חסרי דוד

פ"א שתי סרטאות זו על גבי זו כו'. סרטאות וסרעו היינו מסילה שהולקן זה
 מעיר לעיר והיא רה"ר גמורה כלפיא רפ"ק ופי' זו ע"ג זו ששפילה אחת
 גמורה ומסילה אחרת כנגדה צמק וזין מסילה למסילה יש רה"י כגון דיר או סהר. וזה
 מה לפרש הבבא שלפני זה דקמיה הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע כו' ומפרש כ"ד
 שתי סרטאות זו ע"ג זו זרק מן המסילה העליונה לתחתונה ועבר דרך רה"י שבאמצע
 אם הן הפסן שזין צ' המסלות ד' אמות כגון צ' אמות כו' וז' צו מנטרפין ומיידי ואם
 לאו פטור:

מצפה שמואל

אית ביה משום מפרק ועי' סימן ש"כ ובביאורי הגר"א שם ס"ק ל"ז (כ) ירושלמי פ"ו ה"ב
 וכנו"י: (ל) שם כט. (מ) (ע"ד): ירושלמי שם (נ) יבמות קיד ועי' בניי שם (ס) ע"י שריע סימן שכ"ח
 סעיף ד (ס) ע"י תוס' קלה ד"ה מפני (פ) ירושלמי ע"ג פ"ב ה"א ועי' ברין רפ"ב שם ובי"ק פ"ד ה"ג
 (פ) ע"י פסחים כה. ועי' ירושלמי יומא פ"ה ה"ה ירושלמי סנהדרין ה"ה ומס' ע"ג פ"ב ה"ב ושביעית
 רפ"ד (ח) (צ"ד): וצח. (ט) ירושלמי פ"א ה"א (י) ועי' (י) ועי' ירושלמי שם כל הסוגיא ועי'
 ירושלמי ב"ק פ"ג ה"ד

מנחת בכורים

זו אכל לא ידע שהיו שבת או שסבור שמלאכה זו מותרת אכל כן לא כוון כלל למלאכה זו:
 זרדין. מין קנים: שחיים. כלעיל: יג מלאכה אחת. ואם עשאן בעלם אחד אינו חייב אלא
 אחת ואילו נחלוק אבות מלאכות חייב שמים: התולש. קטניות: הקוצר. תבואה: הבוצר.
 צענבים: המוסק. ומיס: הגורד. תמרים: והאורה. גרסינן והוא בתלמי: מלאכה אחת. קולר:
 והכותש. שעורין שהקליפה נושרת מהן ובגמרא גרסינן והמנפץ וכן הגיה הגר"א והוא פשתן
 מן הגבעולין: והגופט. אמר גפן בקשת כדרך האומנים וגדולי קקעק ניטוה לכן הוה מולדה דש
 משפרק גרעינן ממנו יש גורסין והגופט והוא המנפץ אוכל מעפרירותו: המכבש. כבשים ומזל
 המיס שנהס: קבעו. סחיטה ואז מלאכה צפ"ע היא ושמנה לא חשיב לה לאז מלאכה צפ"ע רק
 מולדה דמלן הוא: והמרקד. נפסה: לצבוע. אם לריך לנביעה: בגד קמן גרסינן: ושאר כל
 הדברים. נחבצר לעיל הלכה צ' גבי שיעורא דהולאה: התולש. נולה מן כנף העוף: הקוטמו.
 לאחר שמלשו חוץ ראשו שהוא דק ורואו להניחו בכרים: והמורטו. לנד גבו מורט מכאן ומכאן
 ומשליך הקנה וטול השיער ומניחו בכר וכסת. תולש. משום גזוז: קוטם. משום מתקן דקפידי
 לתחוק עד מקום הראוי וגם מן הקנה אורג כובעים: מורטו. חייב משום מלאכת עור דהוה
 ממחקו שעשו חלק: יד ביו"ט. אף לזולל נפש מותר מ"מ גורו שלא לייק דהוה כמו מולדה
 דמפרק רק כלאחר יד הוא ומ"מ אסור מדרבנן: ברהיץ היינו. מיידי נמקוס אמר דשנת דלסור
 סקילה גזרו רבנן ביו"ט דלסור לאו לא גזרו אכל שלא נמקוס זערא אף ביו"ט אסור (ינמות
 ק"ד): לא תקל. אם נתרצה חלצה הכי מולאת צידה למוך הכלי דהוה מפרק דבר מגידולו ומולדה
 דש הוא: טמאה. תלכל בהמה טמאה אסור מה"מ כדמריפין צבורות פ"ק:
פ"א א (ט) הזורק. כללל דליאה מרשות הרבים לרשות הרבים או להיפך חייב אף בפחות מד'
 אמות צרה"ר זעמו זעין ד' אמות: בחור ד.א. אם הוריקה לא הימה ד' אמות ממקום
 עקירה למקום הנחה: פטור. ולא אמרינן כמו שהנחה צרה"י דמיא כיון דעבדה דך
 עליה דלחייב אף בפחות מד' אמות: חוץ. אם צירוף רשות הרבים הוה ד"א חייב
 וקמ"ל דרשות מנטרפות: ב סרטאות. הוא סרעו דהוה רה"ר: זו ע"ג זו. שהיה רה"ר
 אחד גבוה ואחד נמוך: הן בבקעה. שעומדות בצרמליה ודרך מקום כרמליה וכן מ"מ חייב דהא
 לא נח בצרמליה: סטיי. הוא אלצבאות שלפני הסניעות דה"ל כרמליה:

גרוגרת (ט) [ונתנו] בתוך ארבע אמות (י) [אחרות] אם (פ) העביר דרך (יח)
 [עליו] חייב ואם לאו פטור: ח (ג) הנוטל מלא הווג משערו [ה"ז] חייב (ט)
 ר' אליעזר אומר אפי' (כ) [אחד (ק) הבורר] שחורות מבין לבנות ולבנות מבין
 שחורות חייב (כ): ז ר"ש בן אליעזר אומר (י) צפורן שפרשה רובה וציצין
 שפרשו רובן (כ) [ונמלן בשבת פטור נמלן] בכלי [ה"ז] חייב (כ): (י) החולב
 והמחבץ והמגבן כגרוגרת (כ) (ט) והמרבץ [והמרחיץ והסך] והרודה חלות
 דבש (כ) בשבת חייב טמאת (כ) [וביו"ט] לוקה ארבעים דברי רבי אליעזר
 והכמים אומרים בין בשבת בין ביו"ט אינו [חייב] אלא משום שבות ר'
 שמעון בן אלעזר אומר (כ) [משום ר' אליעזר (ט) הכוחלת והגורלת] (ט)
 והפוקסת לעצמה פטורה לאחרות חייבת וכן היה ר"ש בן אלעזר אומר
 משום ר' אליעזר (כ) [לא תקנה אשה פניה בבגד שיש בו סרק]: יא התולש
 בין בימינו ובין בשמאלו ה"ז חייב (כ) [באחת] ידו כרגלו (י) בפיו ובמרפקו
 או שהיה (ג) מהלך על גבי הארץ ונתזו צורות מתחת רגליו ונפל ע"ג
 עשבים ותלש פטור מהלך אדם ע"ג עשבים וע"ג צורות בשבת ואינו
 חושש: יב התולש עולשין (י) לאכול כגרוגרת לבהמה כמלא פי (ז) [הגרי]
 לתקן הארץ כל שהן (ט) אם נתכוין ככולן חייב שתיים (ט) אם היה מתעסק
 ותלש פטור (ט) המורד ורדין לאכילה כגרוגרת לבהמה כמלא פי הגרי
 לתקן (כ) [אילן] כל שהן אם מתכוין ככולן חייב שתיים אם היה מתעסק

הנוטל מלא הווג משערו כו'. ע"י צפרק המניע דף 5"ד ומשם נראה דמשערו לאו
 דוקא דה"ה משל צמיר. ואע"ג דליחא הסם אר"א מחלוקת לנעמו אכל לאחרים ד"ה
 פטור זהו דוקא צד אכל כגלי חייב גם לאחרים וע"ש צפירש"י ז"ל: התולש בין בימינו
 כו'. בלאחר ידו ברגלו כו' וקמ"ל דגם בשמאלו חייב ולא מקרי שני רק צפוי וצמרפקו:
 אין יונקין מבהמה טהורה כו'. קמ"ל דלא מבעי לתלוז צד שהיא מלאכה גמורה והיא
 מולדה דש וכלעיל בלא חייב וסנהדרין פ"ז סוף ה"ה וכלאים פ"ו ה"א (ט) שם (י) ע"י מיי
 ליה למיעבד מאתמול וסבת אכל שאל מיימי לה הגמ' צינמות דקי"ח ומפרש שם ע"ש:

(פ) ירושלמי (ט) (כ) (ד): (ק) (ר) (ש) (ט) (צח). ועי' ירושלמי פ"ו ה"ב ל. (ט) ע"י ירושלמי פ"ו
 ה"ב כד. (ח) (צח). ועי' ירושלמי פ"ו ה"ו (ג) ע"י מריק ט: ד"ה פוקסת (י) ע"י מ"ש התבואות שור
 בסוף ומ"ש עליו בספר עיקרי דינים ח"א"ה סימן יד אות פ"ו מתוס' זו (ג) עירובין ק: (ד) קב. (ה) ע"י
 ירושלמי ביצה פ"א ה"ג (ו) קג. (ז) ע"י ירושלמי ספ"א ועי' ירושלמי פ"ו ה"ג כו (ט) (עג): ירושלמי
 פ"ו ה"ב וע"ש וכלעיל בלא חייב וסנהדרין פ"ז סוף ה"ה וכלאים פ"ו ה"א (ט) שם (י) ע"י מיי
 פ"ט ה"א ופכ"ב הל"טו ובפ"ח הל"ז ובמ"מ פ"ט ה"א ועי' ברין ספ"ד מדין אב מלאכה דסוחט אי

דרך עליו. על גבי הצלי גרוגרות הראשון אע"פ שנתרקה ממצי גרוגרות הראשון מ"מ חייב
 וכוון שהעבר פחות מג' סמוך להצלי גרוגרת הראשון דהנחה היא לכל פחות מג' כלרעא חשיב
 נמעבר שהרי יד פחות מג' והרי מנחא צידו ולנוסחת הגר"א וכן הוה בגמרא גרסינן צרישא ר"י
 אומר וכו' דס"ל אם הוליה חצי גרוגרת לרשות הרבים זה וחצי לרה"ר האחר כיון דרשותיו חלוקות
 הן ממלקין למטות ואיכא מ"ד לרי' דבעינן שפיסקין בין צ' רה"ר רה"י מקום שיש בו חיוב טמאת
 אם הוליה מרה"ר לתוכו ואיכא מ"ד אפילו כרמליה: ח מלא הווג. שמי שערות: חייב. משום
 גזוז: אחת. ולא זעין מלא פי הווג: לבנות. ממוך שמורות שבאחת הוא מקפיד שלא יהא נראה
 כוקן וכן להיפך חייב: ז ציציין. לזעות מן צער דקות שנפרש מן האצבע סביב לציפורן ומלעות
 אוחו צד מותר למתלה וכללי פטור אכל אסור וכלל פירשו רובן צד פטור אכל אסור וכללי חייב
 וזה מיידי סיפא והכי מוקמינן בגמרא וכנוסחת הגר"א: י והמחבץ. המעמיד החלב בקיפה אי
 נמי שעושין כמין כלי גמי ונותן הקפוי לתוכו ומי החלב שהן נסיויב נטופין: המכבד. גרסי' את
 הציט: והמרבץ. צמים את העפר שלא יעלה: חייב הטאת. מכבד ומרבץ ומגבן חייב משום בונה
 חולב משום מפרק דמולדה דש ממנן משום צורר שהפסולת יולא מן האוכל והרודה חלת דבש
 משום חולב דכתיב ויעטול אותה יעפרת דבש מקיש דבש לעיר מה יער הוה נמחור אף דבש
 נמחור והתולס ממנו חייב: כוחלת. משום לזוע: גורלת. שערה: פוקסת. מתקנת שערה
 במסרק או צד יד משפרס טמא כמין נצק על פניה וכשוטלו מאלים הנשר ומיידי צוה משום
 בונה: לעצמה. שאינה יכולה לעשות יפה ואין דרך צנין אלא אשה לתכנתה שרואה ועושה: סרק.
 צנע אדום הוה הנה צניטו שזבועת את הפנים והוה חולדות לזוע: יא באחר שד. גרסינן
 והגר"א גייה לאחר יד והיא היא: ותלש. דהוה שלא כדרך תלשה: ר' והמחבץ. ונתקש מילש
 ברגלו דקי"ל כר"ש דדבר שאין ממכוין מותר: יב לאכול. גזרון רכין: לבהמה. ונתקש מעט:
 לתקן הארץ. ליפות הקרקע אם נמיפה צנן וצרישא מיידי צאגס אי נמי צארעא דחגיבה דלא
 ניחא ליה ציפיה: שתיים או לאכול בעמלו וליפות צרכין או לבהמה וליפות צקסין
 ובגמרא גרסינן נמי להיפך כדי לנשל בינה קלה והיינו כגרוגרת מנביעה קלה:
 מתעסק. שכונן להגבי את התולס ומתקן הו לאבי ולרנא אף כוון לתקן את התולס ומתקן זה
 דליכוין לתמיכה מ"מ פטור דכתיב אשר חטא דהוה פרט למתעסק צד"א ושווג היינו שכונן למלאכה

תוספתא שבת פרק מז

בשבת והוריו ה"ז משובח וא"צ ליטול רשות מב"ד [כיצד] נפל לים ואין יכול לעלות טבעה ספינתו בים ואינה יכולה לעלות יורדין ומעלין אותו משם וא"צ ליטול רשות מב"ד נפל לבור ואין יכול לעלות עוקרין לו חוליא ויורדין ומעלין אותו משם וא"צ ליטול רשות מב"ד תינוק שנכנס לבית ואין יכול לצאת שוברין דלתות הבית ואפילו היו של אבן ומוציאין אותו משם וא"צ ליטול רשות מב"ד (ט) מכבין ומפסיקין לדליקה בשבת והוריו ה"ז משובח וא"צ ליטול רשות מב"ד: י"א (י) מי שנשכו נחש קורין לו רופא ממקום למקום ושוחטין לו תרנגולת וגוזזין לו כרשינין אוכל וא"צ לעשר ד"ר (י) רשב"ג אומר צריך לעשר: י"ב מחמין (י) חמין לחולה בשבת בין להשקותו ובין לרפאותו ואין אומרים (ט) המתין לו שמא יחיה אלא ספיקו דוחה שבת ולא ספק שבת זו אלא ספק שבת אחרת ואין אומרים (י) [יעשו] דברים נכבדים ובקמנים אלא בגדולים שבישראל אין אומרים יעשו דברים הללו ע"פ נשים ע"פ נכרים אלא מצטרפין דעת ישראל עמה: י"ג א"ר יוסי מנין לפקוד נפש (ט) שדוחה (י) [את השבת] שנא' (שמות לא) את שבתותי תשמרו יכול (ט) במילה ועבודה ופיקוח נפש ת"ל אך חלק פעמים שאתה שובת פעמים שאי אתה שובת ר"א אומר (י) מילה דוחין עליה (י) השבת מפני מה מפני שחייבין עליה כרת לאחר זמן והרי דברים (ט) ק"ו ומה אם על אבר אחד ממנו דוחה את השבת דין הוא שידחה השבת על כולו אמרו לו ממקום שנבאת מה להלן ודאי ולא ספק אף כאן ודאי ולא ספק א"ר עקיבא וכי במה החמירה תורה בעבודה או בשבת החמירה בעבודה יתר משבת (ט) שהעבודה דוחה את השבת ואין שבת דוחה אותה

לרבות את המשוך: ז (ט) מי שנולד מהול וגר שנתגייר מהול ותינוק שעבר זמנו ושאר כל הנימולין אין מלין אותן אלא ביום (ט) ר"א בר"ש אומר (י) [בזמנן] אין מלין (י) [אותן] אלא ביום עבר (י) [זמנן מלין אותן] בין ביום בין בלילה (ט) רשב"ג אומר אם היה מסורבל בבשר רואין אותו בשעה שמתקשה אם נראה ערל מלין אותו ואם לאו אין מלין אותו: ח [א"ר יוסי (ט) מנין למילה שהיא במקום פרי שנאמר (ויקרא ט) וערלתם ערלתו את פרוי ואומר (בראשית יז) וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ממקום שהולד ניכר אם זכר אם נקבה משם מלין אותן] אר"ש ב"א לא נחלקו ב"ש וב"ה (ט) על מי שנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית מפני שהיא ערלה כבושה על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית (י) ובה"א א"צ: ט (י) אר"ש לא נחלקו ר"א ור' יהושע על מי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיה לו למול בע"ש ומלו בשבת שר"א מחייב חמאת ור' יהושע פוטר אמר לו ר"א אי אתה מודה במי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב שהחליף [את] זמנו אף מי שהיה לו למול בע"ש ומלו בשבת יהא חייב שכן החליף את זמנו אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת במי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שהוא חייב שכוון בקום מול תאמר במי שהיה לו למול ע"ש (ט) [ומלו] בשבת יהא חייב שכן בקום מול אמר לו ר"א נותר יוכיח שמאמש בקום אכול ואם אכלו למחר ה"ז חייב אמר לו ר' יהושע לא אם אמרת בנותר (י) [שאינו] בקום אכול בו ביום תאמר במילה שכל (ט) [היום] בקום מול: י (י) מפקחין על ספק נפשות

נוסחאות (א) רשב"ג אומר: (ב) רשב"ג: (ג) אפילו:

הנהגות הגר"א

(י) בזמנו: (ז) אומר: (ח) זמנו מלין אותו: (ט) ומל: (י) שכן אינו: (יא) יוס: (יב) שיעשו: (יג) שבת: (יד) את:

חסדי דוד

שמא יבריא וכו' כ"ל וכן א"י צומא ד' פ"ג ומ"ש ומלרפין פ"י אש שנים אומרים צריך ושלשה אומרים א"צ ויש אשה או נכרי האומרים צריך מלרפין דעתם והו"ל פלגא ופלגא וספק נפשות להקל ועי' בזבז"ס פ"ג דין ב' שיש לו פ"י אחר צמלרפין ע"ש בה"מ:

אמר ר' יוסי מנין למילה שהיא במקום פרי כו'. הנה צריש משמע דליף מגו"ש ערלתו ערלתו ולכסוף מימי לה ונסיב מקרא גופיה דזכר ונפי' שמונה שרליס דף ק"ח מימי לה פלגא ופלגא דמנאי ע"ש: מחמין חמין וכו'. בין להשקותו בין להברותו ואין אומרים המתין לו

מצפה שמואל

ירושלמי פ"ג הל"ו ועי' מנחת סוד (ט) עי' חוסי' שם ד"ה מכבין (י) שם פ"ג: וירושלמי שם פ"ח הל"ה (י) שם פ"ד (ט) ירושלמי פט"ז הל"ז ונדרים פ"ד הל"ט ויומא פ"ח הל"ה וברשיי שם (ט) יומא פ"ה (י) עי' ירושלמי נדרים פ"ג הל"ט (ט) קלב: (ז) יבמות. וירושלמי סנהדרין פ"ד הל"ו

(ט) שם ושם ירושלמי פ"ב הל"א ופסחים פ"ז סוף הל"י (ט) קלו: (ב) קח. (ג) קלה. ירושלמי פ"ט הל"ב ועי' רשב"א שם ועי' ירושלמי יבמות פט"ז הל"א (י) עי' יו"ד סימן רסג סעיף ד וסימן רסה סעיף ג ובבאורי הגרי"א שם (ג) קלו וירושלמי פ"ט הל"ד ופסחים פ"ו הל"ה (ד) יומא פ"ד: ועי'

מנחת בכורים

וכי תימא למרצת לנין המעבדן שצריך לתזור ולמול אצל משוך לא לכן מביא עוד את צבתי הפר והני קרתי אסמכתא בעלמא וינהו אצל מילת משוך מדרבנן הוא (יבמות ע"ג): ז שנו"ל מהול. שצריך להטיף ממנו דם ברית וכן נגר דמילתו הוא שטושהו לשרל כמבואר ביבמות פ"ה החולין ואם מול בעצמו נכרי צריך להטיף ממנו דם ברית דמילת עכו"ס פסולה: כל הנימולין. מי שיש לו שמי ערות זו על גבי זו וכשנטול א' צריך לטול גם השני: ביום. דכמיז ופיוס השמיני ימול וי"ו לרבות: ובין בלילה. דלא דריש וי"ו דזבוס א"כ ממילא לא ידעיין אלא למילה גמורה זמנה: מסורבל. בעל בשר שמן ועב ומשוך שמונה נראה כמכסה את מקום המילה ואינו ניכר: שמתקשה. האצ: ערל. אצל נראה ואינו נראה לגמרי אין מלין ושמואל ק"ל בגמרא אש נראה מהול אין מלין אצל נראה ואינו נראה מלין: ח פרי. מקום שמזרע ומוליד ולא אמרינן דערלה הוא במקום האוזן או שאר איברים: ובטעתה ערלתו. וילפינן ג"ש ערלה ערלה אף דכמיז ג"כ ומלח את ערלת לבצנכס וכן כמיז (ירמיה ו) והנה ערלה אונס דנין ערלתו מערלתו ואין דנין ערלתו מערלתו על ערלה: ערל. ערל ראה דמקום המילה הוא צאווה לבר דכמיז וערל זכר וגו' ערלתו והיינו ערלה שהזכרות ניכר בה: לא נחלקו. ח"ק קאמר דפליגי בעולד כשהוא מהול כמבואר בגמרא (קלה). ופליגי רשב"א דנולד כשהוא מהול לכו"ע צריך להטיף: ערלה. מיישינן שמה ערלה כבושה היא: על גר. דליכא נספוקי ערלה כגון שמה כשהוא עכו"ס ולא נולד כן: ט לא נחלקו. נמלו מיעוט שמה שלא היה זמנו בו זיוס כמבואר במשנה ס"פ ר"א: שהוא חייב. שהרי אין זמנו עדיין ולא עשה מזוה כלל: בקום מול. עליו לא חלה המזוה שימולו כיון דעדיין הוא קודם זמנו משא"כ נמלו אחר זמנו שחלה עליו המזוה מאתמול: נותר. לאחר זמן אכילתו: שמאמש. צנת שמה זמן אכילתו היה עליו מזוה מ"מ חייב על אכילתו עתה וכן צנת נהי דאתמול היה מ"מ מילת מ"מ עתה אינו זמנו ואינו טרוד מזוה: ב. ביום. מזו זיוס פסקה ההנהגה אצל מילה כל היום כשר למילה כלומר כל היום ולמחר ג"כ יהי זמנו וגם עתה עליו מזוה מילה אלא דשנת גרמה א"ג ה"פ דנותר עתה באכילתו ליכא שום מזוה משא"כ במילה דדיעבד הרי קיים המזוה והיינו שכל היום כשר למילה וכנוסחת הגר"א שכל יום מתוקן יותר: י וא"צ ליטול רשות. אף שבושה ג"כ נרכיו צנת הפקוח וכדמפרש: ליטול רשות. היורד להל"ל אע"ג דפורס מזוה וידין כוורי צנת הפקוח: חוליא. משפת הצור ועושה נמוך שפת הצור כדי שיוכל לרדת שם להל"ל: ליטול רשות. אע"ג דמתקן דרגא לצור וצריך ליה למלכתו והנהגה מזה מ"מ שרי היה לא ידעינן מרישא דפורס מזוה דשם אלא לכו"ל צ"ד חילי היא גברא אצל צור לא מפסיד מידי וס"ד לכו"ל צ"ד: ליטול רשות. אף דמהני ליה השצירה שצריך לנסקרים א"כ לקמפין דקין וקף זה לא ידעינן מרישא דחוליא דשם מינעית אלא לכו"ל צ"ד שאלו איכא וכו':

וכי תימא למרצת לנין המעבדן שצריך לתזור ולמול אצל משוך לא לכן מביא עוד את צבתי הפר והני קרתי אסמכתא בעלמא וינהו אצל מילת משוך מדרבנן הוא (יבמות ע"ג): ז שנו"ל מהול. שצריך להטיף ממנו דם ברית וכן נגר דמילתו הוא שטושהו לשרל כמבואר ביבמות פ"ה החולין ואם מול בעצמו נכרי צריך להטיף ממנו דם ברית דמילת עכו"ס פסולה: כל הנימולין. מי שיש לו שמי ערות זו על גבי זו וכשנטול א' צריך לטול גם השני: ביום. דכמיז ופיוס השמיני ימול וי"ו לרבות: ובין בלילה. דלא דריש וי"ו דזבוס א"כ ממילא לא ידעיין אלא למילה גמורה זמנה: מסורבל. בעל בשר שמן ועב ומשוך שמונה נראה כמכסה את מקום המילה ואינו ניכר: שמתקשה. האצ: ערל. אצל נראה ואינו נראה לגמרי אין מלין ושמואל ק"ל בגמרא אש נראה מהול אין מלין אצל נראה ואינו נראה מלין: ח פרי. מקום שמזרע ומוליד ולא אמרינן דערלה הוא במקום האוזן או שאר איברים: ובטעתה ערלתו. וילפינן ג"ש ערלה ערלה אף דכמיז ג"כ ומלח את ערלת לבצנכס וכן כמיז (ירמיה ו) והנה ערלה אונס דנין ערלתו מערלתו ואין דנין ערלתו מערלתו על ערלה: ערל. ערל ראה דמקום המילה הוא צאווה לבר דכמיז וערל זכר וגו' ערלתו והיינו ערלה שהזכרות ניכר בה: לא נחלקו. ח"ק קאמר דפליגי בעולד כשהוא מהול כמבואר בגמרא (קלה). ופליגי רשב"א דנולד כשהוא מהול לכו"ע צריך להטיף: ערלה. מיישינן שמה ערלה כבושה היא: על גר. דליכא נספוקי ערלה כגון שמה כשהוא עכו"ס ולא נולד כן: ט לא נחלקו. נמלו מיעוט שמה שלא היה זמנו בו זיוס כמבואר במשנה ס"פ ר"א: שהוא חייב. שהרי אין זמנו עדיין ולא עשה מזוה כלל: בקום מול. עליו לא חלה המזוה שימולו כיון דעדיין הוא קודם זמנו משא"כ נמלו אחר זמנו שחלה עליו המזוה מאתמול: נותר. לאחר זמן אכילתו: שמאמש. צנת שמה זמן אכילתו היה עליו מזוה מ"מ חייב על אכילתו עתה וכן צנת נהי דאתמול היה מ"מ מילת מ"מ עתה אינו זמנו ואינו טרוד מזוה: ב. ביום. מזו זיוס פסקה ההנהגה אצל מילה כל היום כשר למילה כלומר כל היום ולמחר ג"כ יהי זמנו וגם עתה עליו מזוה מילה אלא דשנת גרמה א"ג ה"פ דנותר עתה באכילתו ליכא שום מזוה משא"כ במילה דדיעבד הרי קיים המזוה והיינו שכל היום כשר למילה וכנוסחת הגר"א שכל יום מתוקן יותר: י וא"צ ליטול רשות. אף שבושה ג"כ נרכיו צנת הפקוח וכדמפרש: ליטול רשות. היורד להל"ל אע"ג דפורס מזוה וידין כוורי צנת הפקוח: חוליא. משפת הצור ועושה נמוך שפת הצור כדי שיוכל לרדת שם להל"ל: ליטול רשות. אע"ג דמתקן דרגא לצור וצריך ליה למלכתו והנהגה מזה מ"מ שרי היה לא ידעינן מרישא דפורס מזוה דשם אלא לכו"ל צ"ד חילי היא גברא אצל צור לא מפסיד מידי וס"ד לכו"ל צ"ד: ליטול רשות. אף דמהני ליה השצירה שצריך לנסקרים א"כ לקמפין דקין וקף זה לא ידעינן מרישא דחוליא דשם מינעית אלא לכו"ל צ"ד שאלו איכא וכו':

תוספתא שבת פרק יז

כה

ומה דברים ק"ו ומה עבודה שדוחה את השבת ספק נפשות דוחה אותה שבת שעבודה דוחה אותה אינו דין (ט) שספק נפשות דוחה אותה הא למדת שספק נפשות דוחה את השבת: י"ד ר' אחא אמר משום ר' יערי הרי הוא אומר (שמות כב) אם כמחמתת ימצא הגנב וגו' בעל הבית מהו ודאי או ספק הוי אומר ספק אם הורגין נפש להחיות נפש בספק דין הוא שידחו את השבת להחיות נפש בספק הא לא נתנו מצות לישראל אלא לחיות בהן שנאמר (ויקרא יח) אשר יעשה אותם האדם וחי בהן וחי בהן ולא שימות בהן (י) אין לך דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים בדי"א שלא בשעת הגזירה אבל בשעת הגזירה אפילו (מצוה) קלה שבקלות אדם נותן נפשו עליה שנא' (ויקרא כב) ולא תחללו את שם קדשי (טז) וגו' ואומר (משלי מז) כל פעל ה' למענהו:

פרק יז א אמר ר' יהודה (ה) אימתי אמרו נותנין לתלויה ביו"ט בומן שנתן לתוכה מעיו"ט לא נתן לתוכה מעיו"ט לא יתן לתוכה ביו"ט רבן שמעון בן גמליאל אומר טורף אדם חבית יינה בשמריה ונותן לתלויה ביו"ט (ט) מסגנין את (ה) הביצה בסודרין ובכפיפה מצרית (ז) (א) נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס ר"א בן יעקב אומר (ז) מערין לכברה בשבת: (ב) (ט) אין שורין את החלתית (ז) בשבת ר' יוסי אומר בצונן מותר בחמין אסור (ו) אין מזלחין את הבית בכל מיני זלחין (ו) אבל ממלא חבית מים ושופך ושונה ואינו חושש (ט) גורפין מלפני הפתם ומסלקין לצדדין מפני הרעי דברי ר' דוסא וחכ"א כאן וכאן (י) מסלקין לצדדין: (ג) (ט) הקש שישן עליו מע"ש

אור הגנוז פ"י (א) ונבל דבר המטלטל: (ב) אין מערין: (ג) אין מסלקין: נרסחאות (א) ונבל דבר המטלטל: (ג) נפשיה: (ד) ה' הכלים:

הגהות הגר"א
(טו) ונקדשתי בתוך בני ישראל כי אני ה' מקדשכם: (א) של: (ב) ונותנין: (ג) מקנמין: (ד) [א"ה] כחן מנזרח נוסחאת הגר"א כל המנוצח בפרק טו מהל"ט ז' וכו' עד ארש"א בל"ט ונצ"ח שנים נזכרים שמה נוסחאת הגר"א: (ה) חביות:

הגהות הגר"א

אמר ר' יהודה אימתי אמרו כו'. הנה ר"י ממחיר יותר וסובר דלפילו תלויה לא מהני אל"כ כבר התמיל לית מערב יום טוב וע"ג דנעמלא מקל ר"י נעמלא יו"ט וסובר דלפי' מנשרי אוכל נפש שרי ביו"ט ז"ל דמאי דמחמיר הכא כי לא נתן מעיו"ט היינו משום דהוה מלי למיעבד מאתמול

חכמי דוד

ולא שרי מכשירין רק דלא"ל לטעות מע"ט וכדליתא גמ': הקש שישן עליו מע"ש כו'. משום דקמי' ממני' הקש ע"ג המטה לא יעגעעו וכו' וחס היה עליו כו' וכו' קמי' הלא דלפילו אין עליו כו' כלל אם כבר ישן עליו מע"ט אפילו גלג גלי דעת דמקדו לך שרי: במקנחין בונב הסוס ובונב הפרה

מ"ז אמר ר' יהודה אימתי אמרו כו'. הנה ר"י ממחיר יותר וסובר דלפילו תלויה לא מהני אל"כ כבר התמיל לית מערב יום טוב וע"ג דנעמלא מקל ר"י נעמלא יו"ט וסובר דלפי' מנשרי אוכל נפש שרי ביו"ט ז"ל דמאי דמחמיר הכא כי לא נתן מעיו"ט היינו משום דהוה מלי למיעבד מאתמול

מצפה שמואל

ר' יוסי ולא ר' יוחנן (ט) קמג: (ט) מ"י פכ"ב הלכ"ט טוש"ע סימן שב סעיף יא (פ*) ע"י מ"מ פכ"א הל"א מ"ש בזה בשם הרשב"א והרמב"ן ועיקר האיסור בזה או מחמת דנחפזו א' הנה ואחת הנה או מיירי דנתערב בעפר וצורות וע"י ס"ס שלה סעיף ה (ט) קב. וירושלמי ספ"ב הל"ג ופסחים פ"ב הל"ד וכלאים פ"א כ. (ט) ביצה יח: וירושלמי שם פ"ב הל"ג (ג) שם וירושלמי שם פ"ב הל"ב וכן פ"ב הל"ב וכן פ"ב הל"ב וחרומות פ"ב מ"ג.

(מ) ע"י ירושלמי יומא פ"ח הל"ד וסנהדרין פ"ח הל"ח (ג) פסחים כה. וירושלמי סוף פ"יד ומס' ע"ז פ"ב הל"ב וסנהדרין פ"ג הל"ג ושביעית פ"ד (א) (ג) קלט: וע"י ירושלמי פ"א הביצה הל"י ובאן פ"י הל"ב (ג) ד. קמ. (ס) קמ. וע"י ירושלמי פ"ב הל"ג (ו) צה. וע"י ירושלמי פ"ג הל"ג (ו) קמ: וע"י ירושלמי פ"ב הל"ד (י) ע"י פט"ו הל"ג ושם (ט) קמ. וירושלמי פ"ב הל"ה (י) (ט) ע"י קמב. ושם (ג) קמג. (מ) קמב (ט) גיטין נו. מדר' פ"ד דאיכה גרסינן לפ"ו בש"ש שם

מנחת בכורים

לדל חזי שנמאס: ג הקש. סתמן להקפא ואסור לטלטל אל"כ שכב עליו דגלי דעמיה לנשיביה הוא ולא הותר טלטול: בידו. אלל גופו שרי כמנוצח נמשנה: מכבש. שכושין שם בגדיס להשומן: נוטל את הכלים. שנתון המכבש והוא המקל ולוחים נסרים שנתוכו לרחין לתשימש מה: נוטל את המקל. חף שהמכבש מלאכחו לחסור מ"מ אחר שהמירו הל"ס צ"ע מלאכחו להיחר עומד נוטל וע"ג דבר שאינו יעטל: לשידה. מקום המשממר שם ולג"י הגר"א מחזיר לאותו מקום עממו: כל כלי שיש בו. שמוצרי יחד דברים הניטלין בשבת ואינן ניטלין בשבת והוא כלי מחסורים יחד: נוטלו. לכל הכלי: ונוטלין. לדברים הניטלים ממנו צ"ע אל"ג שמונת דבר שאינו ניטל על דבר הניטל ואל"ה להטותו על דבר שיפול נוטל למקום אחר ומטוה והדבר שאינו ניטל נוטל ומחזיר דבר הניטל למקומו למקום המשממר: ד מגביהין. נוטלין מעל השולחן: עצמות. העפר: וקליפין. אגוזים וקמ"ל כאן דב"ה לקולא וצ"ש לתומרא דמ"ל לב"ה כר"ש גלית ליה מוקףה וצ"ש כר"י: המטה. שישב עליה ואוכל ולא נצטרך לשום טלטול: שרפה את ההיכל. כמנוצח גטינין (י"ה) עובדא דקמנא ובר קמנא: ה' משנתן: גרסינן את הידים את נתלכחו גטינין או צלוה דמקנחין כלל אלו דמשנה מעובדא דחול וליכא חשש סמיטה: ו' אחד אחד. ולא הרצה צמד דהוה צורך אוכל ממוך פסולת מן הארץ: ואוכל. דלאכילה מיד לא שייך גרידה: פירות בפירות. צ' מיינס: על השולחן. לאכול דלא מחזי כצורך כיון דאוכל מיד: בפ"ע. להניחן לחמ"ט: חייב. חטאת דצורך הוה אב מלאכה: ז' אינו נוטל. דאסור לטלטל התנן: בשפוד. דלטול ללאחר יד שרינן: ח' את המים. ה"ג אין מטפלין את הכלי ע"ג מים צו"ט וכו' וה"פ דכלי שנמאס ממלאין גמים מן המקוה ועושה הערמה שיוצג מחכו אסור צו"ט אלל השקה מים שנמאסו דמחבר לה למי המקוה וטרוה ממורת וזיעה כמנוצח בפסחים צפרק כל שעה (ל"ד) זה מותר ציוס טוב: בשבת. אסור השקה ג"כ: ה"ג דחכמים אומרים מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו ביו"ט ומשיקין מים בכלי אבן לטהרן בשבת ואל"פ דרבנן ממחין טבילה לכלי ע"ג מים צו"ט אלל לא בשנתן אלל לא השקת מים בכלי אבן שאינם מקבלין טומאה צעודן צו מותר להשיק חף בשבת: לא להטבילין את הכלים דטבילת כלים ע"י הערמה אסור בשבת: באב הטומאה. דלריך הערב שמש ולא חזי ליו"ט לכן אין מטבילין צו"ט דלמאי מטביל לכן דלילו ולמעשה אין לריך טבילה: ומחשב עליהן. בהערמה אבן ששואב בהם מים מטביל בהם ומיירי צו"ט לרבין דוקא באב הטומאה אלל כלים שנמאסו צולר הטומאה מטביל להדיא בתוך המים כיון דאין לריך הערב שמש (עין מ"ש לעיל פ"ב): טובל כדרכו. אדם עממו אס נעמא: ואצ"ל מטומאה קלה. דלא הוה מתקן כ"כ

לדל חזי שנמאס: ג הקש. סתמן להקפא ואסור לטלטל אל"כ שכב עליו דגלי דעמיה לנשיביה הוא ולא הותר טלטול: בידו. אלל גופו שרי כמנוצח נמשנה: מכבש. שכושין שם בגדיס להשומן: נוטל את הכלים. שנתון המכבש והוא המקל ולוחים נסרים שנתוכו לרחין לתשימש מה: נוטל את המקל. חף שהמכבש מלאכחו לחסור מ"מ אחר שהמירו הל"ס צ"ע מלאכחו להיחר עומד נוטל וע"ג דבר שאינו יעטל: לשידה. מקום המשממר שם ולג"י הגר"א מחזיר לאותו מקום עממו: כל כלי שיש בו. שמוצרי יחד דברים הניטלין בשבת ואינן ניטלין בשבת והוא כלי מחסורים יחד: נוטלו. לכל הכלי: ונוטלין. לדברים הניטלים ממנו צ"ע אל"ג שמונת דבר שאינו ניטל על דבר הניטל ואל"ה להטותו על דבר שיפול נוטל למקום אחר ומטוה והדבר שאינו ניטל נוטל ומחזיר דבר הניטל למקומו למקום המשממר: ד מגביהין. נוטלין מעל השולחן: עצמות. העפר: וקליפין. אגוזים וקמ"ל כאן דב"ה לקולא וצ"ש לתומרא דמ"ל לב"ה כר"ש גלית ליה מוקףה וצ"ש כר"י: המטה. שישב עליה ואוכל ולא נצטרך לשום טלטול: שרפה את ההיכל. כמנוצח גטינין (י"ה) עובדא דקמנא ובר קמנא: ה' משנתן: גרסינן את הידים את נתלכחו גטינין או צלוה דמקנחין כלל אלו דמשנה מעובדא דחול וליכא חשש סמיטה: ו' אחד אחד. ולא הרצה צמד דהוה צורך אוכל ממוך פסולת מן הארץ: ואוכל. דלאכילה מיד לא שייך גרידה: פירות בפירות. צ' מיינס: על השולחן. לאכול דלא מחזי כצורך כיון דאוכל מיד: בפ"ע. להניחן לחמ"ט: חייב. חטאת דצורך הוה אב מלאכה: ז' אינו נוטל. דאסור לטלטל התנן: בשפוד. דלטול ללאחר יד שרינן: ח' את המים. ה"ג אין מטפלין את הכלי ע"ג מים צו"ט וכו' וה"פ דכלי שנמאס ממלאין גמים מן המקוה ועושה הערמה שיוצג מחכו אסור צו"ט אלל השקה מים שנמאסו דמחבר לה למי המקוה וטרוה ממורת וזיעה כמנוצח בפסחים צפרק כל שעה (ל"ד) זה מותר ציוס טוב: בשבת. אסור השקה ג"כ: ה"ג דחכמים אומרים מטבילין כלי ע"ג מימיו לטהרו ביו"ט ומשיקין מים בכלי אבן לטהרן בשבת ואל"פ דרבנן ממחין טבילה לכלי ע"ג מים צו"ט אלל לא בשנתן אלל לא השקת מים בכלי אבן שאינם מקבלין טומאה צעודן צו מותר להשיק חף בשבת: לא להטבילין את הכלים דטבילת כלים ע"י הערמה אסור בשבת: באב הטומאה. דלריך הערב שמש ולא חזי ליו"ט לכן אין מטבילין צו"ט דלמאי מטביל לכן דלילו ולמעשה אין לריך טבילה: ומחשב עליהן. בהערמה אבן ששואב בהם מים מטביל בהם ומיירי צו"ט לרבין דוקא באב הטומאה אלל כלים שנמאסו צולר הטומאה מטביל להדיא בתוך המים כיון דאין לריך הערב שמש (עין מ"ש לעיל פ"ב): טובל כדרכו. אדם עממו אס נעמא: ואצ"ל מטומאה קלה. דלא הוה מתקן כ"כ

למענהו. לכבודי בראחיו ח"כ צענין שלא יתלל שמי: פ"י ז' א אמרו. נמשנה עומדת למשחרת הפרוסה צעוגול על חלל הכלי מכל דג ומסגנין צו את הממרים צו"ט דממקלקל אס יקנ מעיו"ט: לתוכה. לתוך המשמרת שכתובה לך לסמן אלל אין ליתן לכתמלה צו"ט: טורף. מערב ומוקי לה גמנאל בין הגמות שהיו עבור אז מותר לערב: ונותן. לכתמלה צו"ט חף שלא נתן לתוכה מאתמול: הביצה. למכשיל שהתלמן שהוא זך יורד והתלמן שהוא קשור נשאר למעלה ח"כ לתוך המרדל שהתלמן יורד למטה למראה והתלמן ישר למעלה: מצרית. סל מנורי דקל: נוטל. כבברה את המנן חף שהמון נוטל מנקב הכברה אינו חושש משום מרקד דה"ל דבר שאינו ממחין וכו"ש דשרי: לתוך האבוס. מנהמה: מערין. להריקו מיד לתוך האבוס מכלי אל כלי מהר שלא יפול המון וצמ' גרסינן ראצ"י אומר אין משגיחין כבברה כל עיקר: ב' אין שורין. דהוה עובדא דחול: חלחית. מין עשב ושורין גמים שוחין לרפואה ואסור בין חמין: בצונן מותר. וסתמא דממני' דמנוצח אין שורין צפושין משמעו הא צונן מותר ר"י הוא ולא ק"ל הכי: מזלחין. להשיבי העפר שלא יעלה אצק ממנו: חבית מים. וממילא נשפך על הארץ ונרצח העפר: ושורף. את המים לתוך ואח"כ חוזר וממלא ונשפך מעט על הארץ ואין ק"ל כר"ש דשרי (ד). פטם. שור משפטמין אוחו גורפין מה שנשאר ממחלכו בתוך האבוס ונותנים לתוכו חפן שלא יתערב צו עפורית ויקון נתלכחו: ומסלקין. חפן שלפיו: לצדדין. כשהוא רב שלא ירסקו נביעי: כאן וכאן אין מסלקין לצדדין. גרסינן גרישא דגריפה ונסיפא דחפן דלפניו ק"ל לתכמים דאין מסלקין משום

רבי אליעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת

קלב רבינו הנגאל

ש"ס טבר ומנן כפלין - הלך רוח: וכיום שמיני ימול ואפילו כש"ס. ומילה גופא דדחיא שבת אמריק לקמן הלכה למשה מסיני איירא ליה ביום למקדשה: י"ג כריסות - נאמרו לאברהם בפרשת מילה (בראשית י'): **והט פניו** - במשכה מיר: **פקיבא טמא כשפורת סלפס** - שהיה ר"ע דן ק"ו מניין תורה אור

והתניא אמר ליה רבי אלעזר ט"ו - ול"ג והאקן דלל זה איט במשנה: **הרי"א** מנן שמונת ימים נפקא - חימה דהניח כתי"ב ומימי לה בפרק העבד (בבבא ע"ב) השמיני ימול דקרא יטל בן ביום וכן בלילה ת"ל ביום אין לי אלא שמיני לח' ימול לט"ו ל"ג ול"ג מניין שאני עולמ' כולא אלא ביום ת"ל וזכור ופ"כ דמגילה (דף כ"ג) נמי אמר אין מוהלין אלא ביום דכתיב וזכור השמיני ויש לומר דכתיב אכן שמונת ימים והרש"א פשוטה נקט: **א"ר** מעשה יהא זר ואוקן כשר בתן - לנו דווקא נקט זר דהא בטולא בנז וזכה ויולדת ומלוגר כחז ביה כהן:

הא אהדיה קרא - והוא ליה דבר טיילא מן הכלל ליוון בדבר החדש לאתויי בלדת שאי אהא יטל לאחיוזי לכלל לפסול לילה ואוקן עד שיחזירט הכתוב לכלל בפירוש הרי האזיזה בפירוש ופסול לילה וזה"ל אוקן וקשה ואמאי לא קאמר דאהדיה קרא מדכתיב כהן ולא זר וממילא לטוס דרשא אמריטי אלא:

תניא סוטיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב - ודלא כרב נחמן בר יעקב דאמר אחיה אוח בריה דרזוס לא הוי דלויז מודה דדרשינן ביום כדדרשינן בבבבא (ואוח בריה דרזוס אהא למכשירין וזכור וזכור גופה וליה ליה למילה וז"ל אלוהי א"ע"ג דר' יוחנן אוח ליה *הלכה נ"ג' אליעזר [כדפי' רש"י והא' בבבבא] דרשי' ביום אחיה כריבנן דבבבא) אלעזר דמילה גופה ולהכי לא קאמר אלא ללא כרב אחא דברייתא ומכאן בדיח' ללא עביד למדרש שמאי ימול - מ"ל: **מה** לרעט עבודה אה העבודה - חימה ולימא קל ומומר איפכא ומהה עבודה אה לרעט שיקון כהניו כדי לנשות עבודה ומה שבת עבודה אה המילה ומילה דומה אה לרעט עבודה דומה דומה לרעט עבודה מפני מילה איט וכן עסקא עבודה דומה אה וזה דאמרין בפסחים בפרק אלו דברים (דף ס"ז) וישלחו מן המחנה כל לרוע וכל זכ וכל עמא לנשט אס מלאי מיס משתלמין זכוס ומלוגרטי לא כ"ש אלא ש' ק' ענה עזבין ומלוגרטי משתלמין ואין עמאי מיס משתלמין ואזה זה פסח הבא בטומאה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

וכן אמר רבי אלעזר דמילה פרק תשעה עשר שבת וזכור השמיני ימול דקרא יטל בן ביום וכן בלילה ת"ל ביום אין לי אלא שמיני לח' ימול לט"ו ל"ג ול"ג מניין שאני עולמ' כולא אלא ביום ת"ל וזכור ופ"כ דמגילה (דף כ"ג) נמי אמר אין מוהלין אלא ביום דכתיב וזכור השמיני ויש לומר דכתיב אכן שמונת ימים והרש"א פשוטה נקט: **א"ר** מעשה יהא זר ואוקן כשר בתן - לנו דווקא נקט זר דהא בטולא בנז וזכה ויולדת ומלוגר כחז ביה כהן:

הא אהדיה קרא - והוא ליה דבר טיילא מן הכלל ליוון בדבר החדש לאתויי בלדת שאי אהא יטל לאחיוזי לכלל לפסול לילה ואוקן עד שיחזירט הכתוב לכלל בפירוש הרי האזיזה בפירוש ופסול לילה וזה"ל אוקן וקשה ואמאי לא קאמר דאהדיה קרא מדכתיב כהן ולא זר וממילא לטוס דרשא אמריטי אלא:

שכן אם עבר זמנה במילה אלא היינו מעמא דרבי אליעזר דאמר קרא °וביום השמיני ימול בשר ערלתו ואפילו בשבת וליכתוב רחמנא במילה וליתו הנך וליגמור מיניה משום דאיכא למיפרך מה למילה שכן נברתו עליה שלש עשרה בריחות: ע"כ לא פליגי רבנן עליה אלא במכשירי מילה אבל מילה גופה דברי הכל דוחה שבת גלג' אמר עולא הלכה וכן אמר רבי יצחק הלכה מיתויבי *מניין לפיקוח נפש שדוחה את השבת רבי אלעזר בן עזריה אומר מה מילה שהיא אחת מאיבריו של אדם דוחה את השבת קל וחומר לפיקוח נפש שדוחה את השבת ואי סלקא דעתך הלכה קל וחומר מהלכה מי אחי והתניא *אמר לו רבי אלעזר (ב"ב עזריה) עקיבא עצם כשעורה מטמא הלכה ורביעית דם קל וחומר ואין דנין קל וחומר מהלכה אלא אמר רבי אלעזר אתיא אות אות אלא מעתה תפלין דכתיב בהן אות ידיו שבת אלא אתיא ברית גרול דכתיב ביה ברית ידיו דורות דורות ציצית דכתיב ביה דורות ידיו שבת אלא אמר רב נחמן בר יצחק דנין אות ברית ודורות מאות ברית ודורות לאפוקי הנך דחד חר הוא דכתיב בהן ור' יוחנן אמר אמר קרא ביום *ביום אפילו בשבת אמר ליה ריש לקיש לרבי יוחנן אלא מעתה מחוסרי כפרה דכתיב בהו ביום הכי נמי דרדו שבת הווא מיבעי ליה ביום ולא בלילה האי נמי מיבעי ליה ביום ולא בלילה הווא מבן שמנת ימים נפקא האי נמי מביום צוותו נפקא אע"ג דנפקא מביום צוותו אצטריכא ס"ד"א הואיל והאם רחבנא עליה לאתויי בלדות בלילה נמי ליתו קמ"ל מתקוף לה רבינא אלא מעתה יהא זר כשר בהן ויהא אונין כשר בהן הא אהרריה קרא רב אחא בר יעקב אמר אמר קרא שמיני שמיני אפילו בשבת האי שמיני מיבעי ליה למעושי שביעי שביעי מבן שמנת ימים נפקא ואכתי מיבעי ליה חד למעושי שביעי וחד למעושי תשיעי דאי מחד הוה אמונא שביעי הוא דלא

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

ממא זמניה אבל משמיני ואילך זמניה הוא אלא מחזורתא כדרבי יוחנן תניא בוותיה דרבי יוחנן ודלא כרב אחא בר יעקב שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים *מחלליה מות יומת בשאר מלאכות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים שמיני ימול חוץ משבת ת"ל ביום אפילו בשבת אמר רבא האי תנא מעיקרא מאי קא ניחא ליה ולבסוף מאי קא קשיא ליה הכי קאמר שמיני ימול אפילו בשבת ומה אני מקיים מחלליה מות יומת בשאר מלאכו' חוץ ממילה אבל מילה דחייא מ"ס ק"ו היא ומה צרע' שרורחה את העבודה ועבודה

[תוס' פ"ט]
ימול ט"ו
מכילתא פ"ט
כ"ה ט"א

פסחים פ"א:
מ"ז
[בבבא ע"ב]
ובבבא פ"א

[מכילתא ע"ב]

[דף ס"א]

מז ואם אין אחד מהם יכול לעשותה טו . פהם תפסה (שם בהלכות ט"ז) ודלג כר"ס . וי"ט תיעור אחד לשייבה . הוא בנ"ט (שם ט"ז) : היה כח נחלח והוא קורה צ' לבדו ו' . בגמרא (שם ט"ז) בניאר :

יז כל המקלקלין פטורים כיצד הכי שחבל בחבירו וכו' . פהם ט' בלורג (דף ק"ט) וט' בשחבל וקרב שלג בחמתו הא

נחמתו חייב לדעם רבינו כמו שכתבנו פ' שמיני ועשירי ואחד עשר ויחייב עשר : חפר גומא וע"ז לר"ד חלל לעשרה וכו' . מיתרס פ' כלל גדול (שם פ"ג) : ופסע הקלקל הוא לר' יהודה כדליתס המס . ואפי' לר' יהודה לחמר מלאכה שליטה לריכה לעושה חייב ח"ט מתקן הלי מקלקל הוא ע"כ . ומכאן שחס היתה כגומא נמקס שאין בו קוקול אפי"ט שליט לר"ד לה חייב עליה לדעת רבינו ז"ל שפסק כר"י וזה פשוט :

מקצתה כגון שעקר זה החפץ מרשות זו והניחו השני ברשות אחרת בין שעשו יאמנה שניהם כאחד מתחלה ועד סוף כגון שאחזו שניהם בקולמוס וכתבו או אחזו כבר והוציאוהו מרשות לרשות הרי אלו [ו] פטורין :

מז ואם אין אחד מהן יכול לעשותה לבדו עד שיצטרפו כגון שנים שאחזו קורה והוציאוהו לרשות הרבים הואיל ואין כח באחד מהן לעשותה לבדו ועשו אותה בשותפות מתחלה ועד סוף שניהן חייבין ושיעור אחד לשניהן . היה כח באחד להוציא קורה זו לבדו והשני אינו יכול להוציאה לבדו ונשתתפו שניהם והוציאה . זה הראשון שיכול חייב והשני מסייע הוא ומסייע אינו חייב כלום וכן כל כיוצא בזה : יז כל המקלקלין פטורין . כיצד הרי שחבל [ז] בחבירו או בבהמה דרך השחתה וכן אם קרע בגדים או שרפן או שבר כלים דרך השחתה הרי זה פטור . חפר גומא ואינו צריך אלא לעפרה הרי זה מקלקל ופטור אפי"ט שעשה מלאכה הואיל וכונתו לקלקל פטור : יח כל המקלקל על מנת להקן חייב . כיצד הרי שסתר כדי לבנות במקומו יאו שמחק כדי לכתוב במקום שמחק או שהפר גומא כדי לבנות בתוכה יסודות וכל כיוצא בזה חייב ושיעורן כשיעור המתקן : יט כל העושה מלאכה בשבת מקצתה בשונג ומקצתה בזדון בין שהייד ולבסוף שנג בין ששנג ולבסוף הייד פטור עד שיעשה שיעור המלאכה כולה מתחלה ועד סוף בזדון ואחר כך יהיה חייב כרת . ואם יהיה בעדים והתראה חייב מקילה . או שיעשה שיעור מלאכה כולה בשנגה מתחלה ועד סוף ואחר כך יהיה חייב תמאת קבועה :

יח כל המקלקלין על מנת להקן וכו' . זה תפסה בהלכות (שם ק"ה) והמקלקל על מנת להקן שיעורו כמתקן ע"כ :

יט כל העושה מלאכה בשבת וכו' . תפסה בהלכות בשבת (דף ק"ט) :

פ"ב א דחוויה היא שנה אצל סכנה ומשור וכו' . נפשיה ט' אהרון דיומא (דף ט"ג) כל ספק נפשו דוחה שנה : ספק שהוא לר"ד לחלל עליו אם השנה ספק איט לר"ד וכן אם אמר רופא וכו' . כבר התנחלר זה בנ"ט . והיכא שפרוולוסי ויתר משנים ונהלקו יתבאר פ"ב מהלכות שניהם עשור :

נ כשעושים דברים האלו לוי עשין וזהם לל פ"י נכרים ולל פ"י קפסיס וכו' . נידסה רבינו כנרייחא עבדים נמקס מדיס לדעת רבינו עפירש מזני שמתפרסיס לדעת

ב אמרדוהו כיום השבת וכו' . מתרס גמ' (שם פ"ד) : מיתרס על הנחלת מדליקין וכו' . כל זה מבוחר ומרבי המלכות טהיורי הדלקת הנר ערק משנין (שנה דף ק"ח) : גני חויה : מכבין הנר . ט' כ"ח (שם כ"ט) : שוחטין ולטין ופגשלין . פ"ק דחולין (דף פ"ו) : ומחמטין לו חמין וכו' . כרייתס ט' אהרון דיומא (דף פ"ד) : מהממין לו חמין בין להקוהו בין להכדומו :

ג כשעושין דברים וכו' . כרייתס טס וגי' מהלכות והגלוניס ואין עשין דברים הללו לא ע"י נכרים ולא ע"י קפסיס אלא בגדונו ישראל ואין אומרים לעשות דברים הללו לא ע"י נשים ולא ע"י נכרים מפני שמתפרקין לדעת אחרת . ומה שכתב רבינו כדי שלא קלה בעיניהם נראה שחלל פירוש למה שאלמרו מפני שמתפרקין לדעת אחרת ואפי"ט שכל רבינו עמיה קפסיס ונכרים אין הכעס הוא אלא לנשים ועבדים :

ואסור להחממה וכו' . מבוחר טס . וכירושלמי סויו הרי זה משונה וכוולל הרי זה עשור

ידי [ג] גדולי ישראל וחכמיהם .

פרק שני

א דחוויה יהיה שבת אצל סכנה נפשות כשאר כל המצות . לפיכך חולה שיש בו סכנה עושין לו כל צרכיו בשבת [ה] על פי רופא אומן [ג] של אותו מקום . ספק שהוא צריך לחלל עליו את השבת ספק שאינו צריך . וכן אם אמר רופא לחלל עליו את השבת ורופא אחר אומר אינו צריך מחללין עליו את השבת שספק נפשות דוחה את השבת : ב אמדוהו יביום השבת שהוא צריך לכך וכן לשמנה ימים אין אומרים נמתין עד הערב כדי שלא לחלל עליו שתי שבתות אלא מתחילין מהיום שהוא שבת ומחללין עליו אפילו מאה שבתות כל זמן שהוא צריך ויש בו סכנה או ספק סכנה מחללין . ומדליקין לו את הנר ומכבין מלפניו את הנר ושוחטין לו ואופין ומבשלין ומחמין לו חמין בין להשקותו בין לרחיצת גופו . כללו של דבר שבת לנבי חולה שיש בו סכנה הרי הוא כחול לכל הדברים שהוא צריך להן : ג כשעושים דברים האלו אין עושין אותן לא ע"י נכרים ולא ע"י קפסיס ולא ע"י עבדים ולא ע"י נשים כדי שלא תהא שבת קלה בעיניהם . אלא על ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בדם

א מר טס פ"ט טפ ספ"ג לאין טס : ב מר וטפ טס : ג מר סימן טכ טפ ספ"ג לאין טס : ד מר סימן טכ ספ"ג לאין טס :

לחם משנה

עם קפיה אחרת דליתא כשפסא דמטפתחא לחמא קלמר בגמרא איכא הלחא פיעוסי חד לעוקר ומיח וחד לה יכל זה יכל וחד לימיר שפסאה כהורחא כ"ד לימח דלר' יהודה לא הוי אלא כרי מיעופי חד לה יכל זה יכל וחד לזכ עוקר זה מיח ודקלמח טס לר"מ דברי מיעופי הו וימח דר' יהודה ליה ליה דימיר שפסאה כהורחא כ"ד חייב . ולמיר קפיה צ' אחר דודלי אלקרים בגמרא למיר הכי פטור דברים ארויח (דף כ"ג) אמריק דר' יהודה ליה ליה דימיר שפסאה כהורחא כ"ד פטור דלמרו טס על מחי' אמר רב יהודה אמר שמואל צ' דברי רבי יהודה אכל חמיה אומרים יחיד שפסאה כהורחא כ"ד חייב מחי רבי יהודה דמיא וכו' ולהכי אריירו בגמרא למר דלר' יהודה הלחא מיעופי הו אכל חי לא הוה משכח לתמודל דלר' יהודה ליה ליה פטור הוה מני למימר לרדויה דמרי מיעופי הו כדקלמר לר"ס . ורבינו רחא לפטוק כמ' כר' יהודה כהא דה חייב יכל זה חייב יכל מסוב דר"מ מסייע לויס אכל כהא דימיר שפסאה כהורחא כ"ד

מז ואם אין ח' מהן יכול לעשותה לבדו וכו' . ספק כר' יהודה דס' התנע (דף ט"ז) ודלג כר"ס דבגמרא אמרי' טס לר"ס הלחא מיעופי כהיני נפס החסא לחת תחסא כעשותה תחסא חד למטופי זה עוקר זה מיח וחד למטופי זה יכל זה יכל וחד למטופי זה איט יכל זה איט יכל וכו' וכו' חד למטופי זה עוקר זה מיח וחד למטופי זה יכל זה יכל וכו' יכול וחד למטופי יחיד שפסאה כהורחא כ"ד ור"ס יחיד שפסאה כהורחא כ"ד חייב פ"כ : וק' דימיר דרבינו ספק כר"י ס' למספק דימיר שפסאה כהורחא כ"ד פטור והא ספק כפי"ג מ' בגמרא דיחיד שפסאה כהורחא כ"ד חייב שכתב טס וכן אם כורו ועשו מיעוט הקבל על פיהם ונודעה השגה כרי כ"ד ככורים ולט המיעוט שפסא מיעוט וכל אחד וחד מיח חסלתו פ"כ . נראה דפסק דחייב כחכמים דלמיני עליה דר' יהודה ברבי אריוח ואל"כ לך ספק כמ' כר' יהודה דהא חי לרבי יהודה הוה פ"ל חייב לא פיעוקס כדמריחא כלל דליתו עוקר חד למטופי יחיד שפסאה כהורחא כ"ד . וי"ל למרן זה

תהרות כיימוניות

כל המקלקלין עד הרי זה פטור . פק ר' אליעזר ואמר (דף ק"י) : חפר גומא עד פטור . ספק כלל גדול (דף פ"ג) : כל המקלקלין עד סוף ספק . ט' ר"ל ואמר (דף ק"י) : פ"ב דחריה פד דוהא לת סכסח . טס פ' ח' טלסיס (דף ק"ט) וכו' נסרל דיומא (דף ט"ז) וכו' אין מתידיין (דף ל"ח) וכמסא מקסות כולמוד סלכס מחווח : אמרדוהו כיוס עד סהא סכ' . פ' מסיין (דף ק"ט) ופק חרל דיומא (דף ט"ז) : מחללין עד סכנה . סק כ"ט (דף כ"ט) : ומחללין עד לר"ד נק . פ' כסרל דיומא (דף ט"ז) : כשעושין עד ומחמיהס . סק לפי מדיקן (דף י"ט) וכו' נסרל דיומא : ואסור עד כסס . פ' ג"ס (דף כ"ט) :

[1] כר' יהודה ודלג כ"ט דחריבו אמרי' זה יכל זה יכל וחד ודלג כר"ס דפסר אמרי' זה אינו יכל זה אינו יכל וכו' וכו' יהודה חסמא דמתני' : [2] תני ר' אבהו קפיה דר"י כל המקלקלים פטורין וכן מוציא ומבעיר א"ל פוק תני לברא ודלג ומבעיר אינה משנה כו' אלא כמסא משנה דתנן כל המקלקלים פטורין ומקין בגמרא ההיא ר' אבהו כר"ס ע"כ :

[3] כ"ב בשאל תני ר"ס ב"ג אומר הניח בן וכו' חי מחללין עליו את השבת כ"ב בתרא דיומא מוכרח מקראי ע"כ : [4] והחייב ר"י שכל בני אדם החובים קבאין כמקצת וספק נפשות להקל : [5] הגשאל הרי זה פטור והשאל הרי זה פטור דמי :

זמנים. הלכות שבת פ"ב

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפסח את פטורו. נמשך פירק משני (שבת קכ"ח): קצתים את הפטור רבי יוסי ואמר להן תוחכים ותבטו הרי"ף אר"ג הלכה כר"י: יד עושין מדורה לחיה וכו' כתב ה"ה סטור לפרש דברי רבינו דלמי' בחולה שיש בו סכנה קאמר וכו' וכתב שהוא מנסל דעתו מפני דעת הרבא"ד שהוא חסרה בשאין בו סכנה לפי שאם יש בו סכנה משמע דלכל זכרו מחלוק ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ואפי' אומר דמזכרי רש"י השמע דכל שאין במשמע אותו דבר ככה אין מחלוק עליו את השבת והאפשר שרבינו סבור כן ומיירי בחולי שיש בו סכנה וכמו שהיה סטור הכר במגיד: בדקו

להחיותו ואין מחללין עליה את השבת: יך היה משיחיל הדם להיות שוחת עד שתלך ואחר שתלך עד שלשה ימים מחללין עליה את השבת ועושין לה כל צרכיה. בין שאמרה צריכה אני בין שאמרה איני צריכה. ומשלשה עד שבעה אם אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת. ואם שתקה ואין צריך לומר אם אמרה צריכה אני שמחללין עליה את השבת. ומשבעה ועד שלשים יום הרי היא כחולה שאין בו סכנה ואפילו אמרה צריכה אני אין עושין לה מלאכה אלא על ידי נכרים: יך עושין מדורה לחיה ואפילו בימות החמה מפני שהצנה קשה לחיה הרבה במקומות הקרים. אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בה. הקיז דם וצטפן עושין לו מדורה אפילו בתקופת תמוז. ומרחיצין את הולד בשבת ביום שנולד אחר שחזקבין את טיבורו אפילו בחמין שהוחמו בשבת. ומולחין אותו ומלפפין אותו מפני שסכנה היא לו אם לא יעשו לו כל אלו. וכן מרחיצים אותו לפני המילה ולאחר המילה וביום השלישי למילה בחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה: מן האשה שישבה על המשבר ומתה מביאין סכין בשבת אפילו דרך רשות הרבים וקורעין את כריסה ומציצין את הולד שמא ימצא חי שספק נפשות דוחה את השבת ואפילו לזה שאין חזקתו חי: מן מפקחין יפיקו גפוש בשבת ואין צריך ליטול רשות מבית דין. והמקדים להציל הגפוש הרי זה משובה. כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו ואע"פ שהוא צד הדינים עמו. ששע' נשטבע תינוק בים ופרש מצודה להעלותו והעלה דנים בלבד פטור מכלום. נתכוין להעלות דנים והעלה דנים ותינוק פטור אפילו לא שמע

יך היה משיחיל דם וכו'. נגמרה פירק משני (שבת דף קכ"ט) כי מחלוקת אבי אהרן יעשה ששכח על המשבר ר"ה צריכה דברי יאסעף אחר משעה שהיה שוחת ויוד וסבור רבינו שהוא היטור הקדום ופוסק בכפף נפשות לכל. וכן פירק אר"ג אל"מ שלל פסקן כן כהלכה: ואמר שחלד עד שלשה ימים וכו'. ומזה שלל משפטים שם כהה"פ ומתבאר בהלכות וכתב רב אחא דל כל שלשה ימי' היו ורופאים לחיים לא צריכה מחללין וכו' צריכה לאו צריכה הוא ועבדיק לה מדרה ומתחמין לה חמין וכל זכרי דעבדיק לחיס עבדיק. וכתבא"ן ז"ל נחלק עליו ואמר שלל נאמר דברים אלל אלא בשאין שם חמה וכן זכרי חיים ידועים לכל אכל יש שם ולומרים לא צריכה אין מחללין וברכה שנחלל חק שטוח מדרה ומחין בכל יום פ"כ דברי: יך עושין מדורה לחיה וכו'. מיתרם שם ופי' ר"ל חך שלשה או חך שנשע בשלל אחרם חיי צריכה ולתפס כסמך יתבאר: אבל אין עושין מדורה לחולה להתחמם בו. נגמרה אר"ג אחר שחולל עשין מדורה לחיה בשבת פטור מיהו לחיה אין לחולה לא נישח הגשמים אין נישוח החמה לא אחרת אחר ר' חייט בר אבין אחר שחולל הקיז דם ונחטק עשין לו מדורה ומחין כן בחיובת חמין עכ"ל במגיד. וסבור רבינו דהא דלמיירי שחולל דהקיז דם לא כלל לרשות מה שחמרו בימות החמה לא מפני שהיה כרי היא כהקיז דם ודחיי ששפט דם כריכה ומחמין כן הגנה קשה לה כריכה אלא מה שחמרו לחולה לא כדקא"ן קאי, ודעת הרמב"ן ז"ל שהביא זה לרשות דלפיט לחולה בימות החמה עשין דלל גרע מקיזי דם ונחטק וכן מתבאר בהלכות וכן פירש"י ז"ל. וכתבנו אל"מ ובספר יום הכיפורים (יחמ"ט) חייט נהיח מחמין חמין לחולה בשבת בין להקטוף בין להכרות וכו' והאפשר דבשלה שיש בו סכנה היא עכ"ל, ומדבריו נראה שטוב שדברי רבינו הם בחולה שאין בו סכנה ודחיק באלפס דהיה דערק יה"כ שיש בו סכנה הוא. ונדלי מוכרח הוא שם ויפסח דהיה צריכה וסלקו דוחה את

השנת הראב"ד
*ששע' עד הדינים פטור. כתב הרבא"ד ז"ל הכן מילי פלוגתא דרבה ורנא מיהו נחממות. ורנא לקולא דלמר זיל כתר מעשיו וכו'ו ספק כרנא אל"מ דחלמדי הוא לגביה דרבה עכ"ל:

א מור סימן שש סמ"ג לאין סס : ב מור שם סמ"ג פתין סס : ג מור שם סמ"ג לאין סס :

שטבע
השבת וכבר כתבנו רבינו למעלה בראש פירק בדין חולה שיש בו סכנה וכן יראה מדברי הר"ם ז"ל דלחיה כל ל' עשין לה מדורה דלל ל' עשין מדורה [חולה] שיש בו סכנה [היא] ואפי' הייתי סבור לפרש דחיה דוקא חך שנשע וכמו שכתבתי למעלה וחולה לדעת רבינו אל"מ יש בחולי סכנה אין צונה ככה והאפשר בנדיים. ומתחמין לו חמין מלאח אחריתא זאין חמה לעשיית מדורה אבל לפי מנכס דעתו מפני דעתו ל' שאם הוא שיש בו סכנה הוא משמע דלכל זכרו מחללין ואל"מ שאין במשמע דבר שששין לו סכנה: הקיז דם ונחטק וכו'. מיתרם כנר זכרתי: מרחיצין את הולד בשבת ביום שנולד וכו'. מיתרם סוף פירק משני (שבת קכ"ט): וכן מרחיצין אותו לפני המילה וביום השלישי נחמין שהוחמו בשבת מפני הסכנה. ספק הלכה נגמרה פירק מילה (קל"ד): ומתבאר בהלכות מדברי רבינו ז"ל. וכן הסכימו האחרונים. וכתבנו אל"מ ז"ל שאין מתחמין לו חמין ללא ע"י כרי חין מחמרו המילה ויום השלישי ובהיה גרוסיק כפסחיים לא שח בריא ול"מ חולה אין מתחמין לו חמין להכרותו לחולו עכ"ל. ואפי' מוסף שאפי' לומר לגבי להכה לקדם המילה אין עשין וכן כתב ז"ל לפי שמשפרי המילה אין דוחין את השבת ואל"מ ע"י הכר' בחללכה נמורה אלל מדרה המילה וכן דעת רבינו ז"ל בביאור פירק שני מהלכות מילה ופס כחז ואין מתחמין לו חמין קודם המילה ואם מלו ונשכח החמין מתחמין לפי שלאחר מילה סכנה היא לו, ונחן אין כוונה וכוונת ההלכה לומר להחם לו חמין ואל"מ ע"י וכי קודם המילה אלל להרחיט נחמין שהוחמו בשבת כגון שהחמין כרי מלוי או עכר ישראל ואמר לו או עכר ישראל וחממין הוא בעצמו או הוחמו למי שיש בו סכנה בכל אלל מרחיץ אותו לזי שכל אלל מוחיץ אפי' לבריה דבר מוכר ואין ככה אלל משום גזרה מרחמיה ובמקום מלכה לא העמידו גורמים וכן כתב ז"ל. ודעת רבינו מתבאר כן בפרק שני מהלכות מילה ומ"מ לאחר מילה בו ניום אלל נשכח החמין וכן ניום השלישי מתחמין להחלה מפני שסכנה היא לו. ונראה מדברי רבינו שביים שמי אין מתחמין ובאמת נגמרה לא האור אלל יום שלישי ואמר מ"מ עכ"ל בו ניום וכן עשה קצת מפרשים ז"ל אבל דעת קצתם דלל אלל דעת רבינו ז"ל וכו' דעת הרמב"ן ז"ל:

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפסח את פטורו. נמשך פירק משני (שבת קכ"ח): קצתים את הפטור רבי יוסי ואמר להן תוחכים ותבטו הרי"ף אר"ג הלכה כר"י: יד עושין מדורה לחיה וכו' כתב ה"ה סטור לפרש דברי רבינו דלמי' בחולה שיש בו סכנה קאמר וכו' וכתב שהוא מנסל דעתו מפני דעת הרבא"ד שהוא חסרה בשאין בו סכנה לפי שאם יש בו סכנה משמע דלכל זכרו מחלוק ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ואפי' אומר דמזכרי רש"י השמע דכל שאין במשמע אותו דבר ככה אין מחלוק עליו את השבת והאפשר שרבינו סבור כן ומיירי בחולי שיש בו סכנה וכמו שהיה סטור הכר במגיד: בדקו

א מור סימן שש סמ"ג לאין סס : ב מור שם סמ"ג פתין סס : ג מור שם סמ"ג לאין סס :

לחם משנה
השקה היו כואמת צריכה אלל ונראה לומר דירוסה היא צריכה ר"לש כססוקי דכחז דהרדעי אמרי חיה שלשה שבועה ושלשים שבועה אחרתה אין צריכה חיי אין מחללין עליה וכו' וכן היא גירסה רבינו ואם היוה שאלפס ליישב דוחק הרכה גירסתה לפי דברי רבינו אין רחוי לפרש כן בדעת רבינו ז"ל:

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפסח את פטורו. נמשך פירק משני (שבת קכ"ח): קצתים את הפטור רבי יוסי ואמר להן תוחכים ותבטו הרי"ף אר"ג הלכה כר"י: יד עושין מדורה לחיה וכו' כתב ה"ה סטור לפרש דברי רבינו דלמי' בחולה שיש בו סכנה קאמר וכו' וכתב שהוא מנסל דעתו מפני דעת הרבא"ד שהוא חסרה בשאין בו סכנה לפי שאם יש בו סכנה משמע דלכל זכרו מחלוק ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ואפי' אומר דמזכרי רש"י השמע דכל שאין במשמע אותו דבר ככה אין מחלוק עליו את השבת והאפשר שרבינו סבור כן ומיירי בחולי שיש בו סכנה וכמו שהיה סטור הכר במגיד: בדקו

מנדל עז
חיה עד אלה. ס' פטין (דף קכ"ט) וכו' נמה אפי' וכן מרחיץ עד סוף לו. פירק ר"ל דענין (דף קכ"ד): האשה עד חוקיה חי. ס' קאי דמסכת ערכין (דף ז') נמרה חמין דהאכה שוואת אכר: ספקחין עד שמו. פירק נהרל דיומא (דף ט"ד): ששע' עד הדינים פטור. פירק ר' יוסעאל דמנחה (דף ס"ד): כתב הרבא"ד ז"ל סך מילי וכו' אל"מ דלמדי הוא לבר דרבה עכ"ל: יד: שם אמרי והרדעי חיה ששע' וכו' שבעה אחרתה צריכה אלל חיי מחללין עליה את השבת להלל את השבת בשבועה בעין שהאחר היא צריכה אלל אלל שם שחקתה לא והוא ז"ל כתב

יך היה משיחיל הדם להיות שוחת וכו' ומרחיץ את הארץ וכו' אחר שהתפסח את פטורו. נמשך פירק משני (שבת קכ"ח): קצתים את הפטור רבי יוסי ואמר להן תוחכים ותבטו הרי"ף אר"ג הלכה כר"י: יד עושין מדורה לחיה וכו' כתב ה"ה סטור לפרש דברי רבינו דלמי' בחולה שיש בו סכנה קאמר וכו' וכתב שהוא מנסל דעתו מפני דעת הרבא"ד שהוא חסרה בשאין בו סכנה לפי שאם יש בו סכנה משמע דלכל זכרו מחלוק ואל"מ שאין במשמע הדבר שששין לו סכנה. ואפי' אומר דמזכרי רש"י השמע דכל שאין במשמע אותו דבר ככה אין מחלוק עליו את השבת והאפשר שרבינו סבור כן ומיירי בחולי שיש בו סכנה וכמו שהיה סטור הכר במגיד: בדקו

יט בדקו עד תחמו וכל מלאו ט תמה וכו'. כגז הכר המניד שפסק רבינו כח"ק והיש כן דלמי טסחא דידן גמרא ספק כי"ל ועמו משום דכפס משהו להקל :

כ היתה מוצר שיש בו עובדי סוכנים ומזולות וכו'. שאלו חכמי לודל וז"ל נראה מן הכתוב

בכבר בעיר שישאר ועל עובדי סוכנים ומזולות דרים על מחנה אלה שאלו צרכים ומוציאו לא צרכים ומוציאו לא צרכים ומוציאו לא צרכים ומוציאו לא צרכים

שטבע הויאל והעלה תינוק עם הדנים פטור : יז נפל תינוק לבור עוקר חוליא ומעלהו ואע"פ שהוא מתקן בה מדרגה בשעת עקירתו. ננעל דלת בפני תינוק שובר הדלת ומוציאו ואע"פ שהוא מפצל אותה כמין עצים שראויין למלאכה שמא יבעת התינוק וימות. נפלה דליקה ויש שם אדם שחוששין שמא ישרף מכבין אותה להצילו מן האש ואע"פ שהוא כובש דרך ומתקנה בשעת כיבוי. וכל הקודם להציל הרי זה משובח ואינו צריך ליטול רשות מבית דין בכל דבר שיש בו סכנה : יח מי *שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם מפקחין עליו. מצאורו חי אף על פי שנתרוצץ ואי אפשר שיבריאו מפקחין עליו ומוציאין אותו לחיי אותה שעה : יט בדקו עד חוטמו ולא מצאו בו נשמה מציחין אותו שם שכבר טת. בדקו ומצאו עליונים מתים לא יאמרו כבר מתו תחתונים אלא מפקחין על הכל שאפשר במפולת שימות העליון ויהיה התחתון חי :

כ *היתה חצר עובדי שיש בה עובדים כובכים ומזולות וישארים אפילו ישראל אחד ואף עובדי כובכים ומזולות ונפלה עליהם מפולת מפקחין על הכל מפני ישראל. פירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו אותה חצר מפקחים עליו שמא זה שפירש ויהיה

השנת הראב"ד *היה חצר עד נעקרו וכו'. כגז הראב"ד ז"ל י"מ בנך מפקחין מפני שהחזק שם ישראל אבל פירשו מהם לרכעו או תמטה ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו אין מפקחין שלא סמוך שם ישראל, ע"כ :

א סכל ש :

פירוש אם העלה הניס בלנד פשיטא דחיוב חלל כיון שהעלה חיותא ספור. ומחלוקת הוא שם בנחמה ריש פירק רבי ישמעאל דרנב ורבא. ובהשגחה אמר אברהם הקי מילי וכו' אפי' דחלמין הוא לנביה דרנב ע"כ. וגירסת פפרים הקי דרנב הוא דחלל לקולא. ומכל חלמין אפילו לגירסת ר"א ז"ל י"ל דהלכה כרבא שמיס דבוא בצרא ולא אמרו אין הלכה כחלמין במקום רבא אלל כעמלןקי כמשה ומתן על הלכה פריס כפריס גנון שזכר בנמ' א"ל רבא לרנב אלל כעמלןקי שריסם כשי חולקין דעלמא חיכא לתימר דע"כ כנחמס, וזו דעה הרש"א ז"ל בסוף פירק טלני :

יז נפל חיטק לבור עוקר חוליא וכו'. ברייתא פירק יוה"כ דיומא (דף ס"ד) : ננעל דלת וכו'. שם בנחמס ברייתא ובנמ' עבד לריטוחא לכולהו : נפלה דליקה ויש שם אדם חושש וכו'. בנחמס ברייתא שם : וכל הקודם וכו'. בנחמס ברייתא : יח מי שנפלה עליו וכו'. תמטה שם (פ"ב) ומבואר בנמ' (דף פ"ה) דלמי' ספק ספקא גנון ספק יש אדם אם לאו ואם יש שם ספק ישראל ספק חיי ספק מת מהללין. ורבינו ז"ל לא חשש להזכיר זה מפני שזכיר בסמוך ואפי' השעט עובדי סוכנים ומזולות ואחד ישראל מפקחין. וכן תמה שיזכיר מלואו חיי מתבאר שאין יודע וכו' וכן אם חיי חס מה : מצאורו חי וכו'. שם בנחמס ובגמרא :

יט בדקו עד תחמו וכו'. פירוש וחוטמו בכלל ובברייתא היא שם (פ"ב) ופסק כח"ק : בדקו ומלאו וכו'. שם בברייתא : כ היתה חצר שיש בו וכו'. פירוש דרי' שם (פ"ד) חשעה עובדי סוכנים ומזולות ואחד ישראל בנחמס חצר מפקחין וכו' וכבר רבינו פירש אחד מהן מחצר זו לחצר אחרת ונפלה עליו ואם חצר מפקחין עליו שמה זה שפירש הוא הישראל והשארים עובדי סוכנים ומזולות עוקרו כלל מחצר זו לחצר אחרת ונפלה עליו ואין יודע מי הוא אין מפקחין עליו שכן שנתקרו כלן אין כאלו ישראל קבוע וכל הערה מן כשאן מהלכים כ"י בתוקף שפירש מן הרוב לפיכך אם היה הרוב ישראל אע"פ שנתקרו כלן ופירש אחד מהם לחצר אחרת ונפלה עליו החצר מפקחים עליו ע"כ רבינו. ובגמרא שם אחר שמואל לא הלכו בפיסקא נפש אחר הרוב והקצו ההם היכי דמי אי דליכא השעה עובדי סוכנים ומזולות ואחד ישראל פשיטא דה"ל קבוע וכל קבוע

יז ננעל דלת כפני חיטק וכו'. ביחמס במ' יוס הכפשיים (דף פ"ד) אמרו בגמרא אפי"ג דקא מטיין למיטבר כשייט ובשאר החלוקות לא הזכירו כונה. ומתמה על רבינו ח"ך לא הזכירו כמו שהזכירו בגמרא. ונראה דהוא ז"ל סבור דודאי לא עשה כן בכונה אסור ומפני כן בשאר החלוקות לא הזכיר בגמרא כונה ומשנה וכן אחר בגמרא אפי"ג דקא מכיין למיטבר וכו' מפרש הוא ז"ל דאית מטיין לקי ממש אלל דמשוי מוכיחין דדמיו נפשות עינים למלכה דהרי להויתא אח היסוק היה די בשבירת המכה ולא היה נצרך לפלג אלל המכה בפניאוש הריבה כמין עינים דקים לכת דודיעט דלף על פי כן מוצר אלל עובדים מוצר חוליא לא שייך לומר בהם מפני מוכיחים לזין ח"ך והכחה משעוי שווכים בצורס המלודה אם נחכוין לדגים או בעוקר חוליא אם נחכוין לחקן דרנב ומפני כן לא הזכירו בהם בגמרא כונה דלא שייך בהם הוכחה כמשעוי דהכא וכו' שכתב רבינו שהיא מפלג חוכה וכו' :

נפלה היורה וכו'. בגמרא שם מוכיין ומפסיקין (הדליקה) מפני הדליקה נפלה. ורקאו מוכיין ומפסיקין למה ול וימרו דלמי' להצר אחרת. ופירש רש"י דליקה בחצר זו ונפשות בחצר אחרת והם חוליים או קטיים ע"כ. ויש חופס על רבינו ח"ך

נפשו להקל אלל חלונין בנה רובא וחי קביעותיה וכו' פלגא ופלגא והאי דפריש שמואל אין חוליים בפיסקא נפש אחר הרוב והקצו ההם מדתקשיק עליה והאמר מר מלא בנה חיותא אס רוב עובדי סוכנים ומזולות וכו' והלביקא

לחם

לא הזכיר אפי' בחצר אחרת כמו שאמרו בגמרא. ונראה שמ"ש שחוששין שמא ישרף כמות אפי' שאינו בחצר זו ממש אלל אפילו בחצר אחרת מוששין שמא ישרף האדם אשר בחצר אחרת דהוא קסן או חולה אפי"ה מכביין :

יח מי שנפלה עליו מפולת וכו'. כגז ר"ב ותבוטר בגמרא דלמי' ספק ספקא גנון ספק שיש אדם וכו' בגמרא למוזר לא מביעה ספק הוא שם ספק אינו שם דמי אימייה חי הוא דמפיקין אלל אפי' ספק חי וכו'. ונלמח נלחין דברי בגמרא לכאורה שכל ספק וספק שפני עלמו הוא וכו' לא מביעה ספק ז' לא דמי אימייה חי הוא אלל אפי' ספק חי ספק מה מפקחין וכו' יש חומה בדברי ר"ב מי הכריע לומר דהאי מלה כפיקי הוו חמדה מלמח. ונראה לומר שהוכרח לומר כן דלמי' אין כאלן לא מביעה דלמי' דבספק הוא שם ספק אינו שם אינו עיה סיבוכה חמד דמי אימייה חי כבספק חי ספק מה איכא סיבוכה אחרתו דג"כ הוא שם ז' או ספקאל וכו' אלל הלה ספקיך בחמד מלמח ורבינו הזכירם מפני שכבד מלואו חי משעו דהוא ספק חי ספק מה וכן הספק האחר ספק עובדי סוכנים ומזולות ספק ישראל הוכר דבדרי רבינו :

כ היתה חצר שיש בה עובדי סוכנים ומזולות וכו'. וקאי על החלוקה הראשונה דעל הספקא האמורה איהא ג"כ הקי ספקא חס שאין זה מוכרח דבדכרו ז"ל אלל ז"ל ק מפני שחיי מוזכרים בדברי רבינו הספקוק האמורים בגמרא :

עז

אלל לזוד מפני שהיה שוגג וכן כל כיוצא בזה ע"כ לשונו. והו' ביצר עיקר הכלכלס כח ככתבתי גס הראב"ד ז"ל לא השיב עליו :

בפל חיטק עד התחון. פירק כחרא דיומא (דף פ"ד) : היתה חצר עד נעקרו עד ונפלה עליו מפקחין. פירק קיצא דכחוכות (דף פ"ד) ופירק כחרא דיומא : כבתי הראב"ד ז"ל יש מעריש וכו' שלא הותק שם ישראל ע"כ לשונו :

עוד שאלו חכמי לוניל וז"ל ככרז ומניח והריבה חיותות נראה מן הכתוב בעיר שישראל ועובדי סוכנים ומזולות דרין בדי וכו' (עיין לזון ספאלו כ"מ) אפילו רוב עובדי סוכנים ומזולות מפקחין והשכנו בשמותות נלמח דברי הכפר והאור העליל ממנו על כן דבר אהי עמנו ונשמע : תשובה חומה גדול עלי מה על דבר זה שקבלנו כי אלו לא שקבלנו כי ויטי על כלומר חיותא שום ספק בעולם יהי סוכנים כרויים הם סם אפי' לצר כי רב דמו יומא סק המ דברי שמואל כו' (ע' כ"מ לזון התשובה) והדבר ידוע שמואל ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן ע"כ ועיקר אלל הסלכות פירק פ' קמא דכתובות ופירק כפרא דיומא ורגז גררא ככרה מיקומם :

בב עובדי כוכבים ומלכות שאלו וכו'. אפי"ט שלא חכר נגמלא דין נרו סמס כחצו רבינו משום דמסק נפשות להקל :
כד ואפילו יחיד הנדף וכו'. גלאס דה"ק בין שהוא נדף מלמי עובדי כוכבים ומלכות כדים בין שהוא נדף מלמי יחיד שדוף אחריו לפרט מהלכה לטעמו :

כה צרין על פיירוח וכו'. בל"ק דשבת (דף י"ט) ח"י לין צרין על פיירוח על עובדי כוכבים ומלכות פחות מנ' ימים קודם השנה ואם החמילו לין מפסיקין וכן כיה שמאי אומר עד דקספ אפי' בשבת. ובירושלמי שם לין מקיפין על פיר של עובדי כוכבים ומלכות פחות מנ' ימים קודם לשנת הדל דסימר במלחמה חרשות אבל במלחמת חובב אפי' בשנת שכן מניס שלא נכנסה יריחו אלל בשנת דכתיב כה חששה ששה ימים וכתיב וזיוס השביעי חסבו וכו' וכתיב עד דחכה אפילו בשנת ויהיא מני כ"ג דמ"ק ירושלמי :
לפיכך

עליהן בכלי זיין ומחללין [י] עליהן את השבת. ומצוה על כל ישראל שיכולין לבוא ולצאת ולעזור לאחיהם שבמצור ולהצילם מיד העובדי כוכבים ומלכות בשבת. ואמור להן להתמהמה למוצאי שבת. וכשיצילו את אחיהן מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומם בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבוא : **כד** וכן ספניה המפורפת בים או עיר שהקיפה ברקום או נהר מצוה לצאת בשבת להצילן בכל דבר שיכול להצילן. ואפילו יחיד הנדף כפני העובדי כוכבים ומלכות או מפני נחש או דוב שהוא רודף אחריו להרגו מצוה להצילו. ואפילו בעשיית כמה מלאכות בשבת ואפילו לתקן כלי זיין להצילו מותר. וזועקים עליהן ומתחננים בשבת ומתריעין עליהן לעזור אותם. ואין מתחננים ולא זועקין על הדבר בשבת : **כה** צרין על עיירות העובדי כוכבים ומלכות שלשה ימים קודם לשבת. ועושין עמון מלחמה בכל יום ויום ואפילו בשבת עד שכוּבשין אותה ואע"פ שהיא מלחמת הרשות. מפי השמועה למדו עד רדתה ואפילו בשבת * ואין צריך לומר במלחמת מצוה. ולא כבש יהושע יריחו אלא בשבת :

פרק שלישי

א מותר להתחיל מלאכה בערב שבת אע"פ שהיא נגמרת מאליה בשבת. שלא נאמר עלינו לעשות מלאכה אלא בעצמו של יום. אבל כשתעשה המלאכה מעצמה בשבת מותר לנו ליהנות במה שנעשה בשבת מאליו : **ב** כיצד [ה] פותקין מים לגנה ערב שבת עם חשיכה והיא מתמלאת והולכת כל היום כולה. ומניחין מוגמר תחת הכלים והן מתגמדין והולכין כל השבת כולה. ומניחין קילור על גב העין ואספלנית על גבי המכה ומתרפאין והולכין כל השבת כולה. ושורין דיו וסמנין עם חשיכה והן שורין והולכין כל השבת כולה. ונותנין צמר ליורה ואונין של פשתן לתנור והם משתנין והולכין כל השבת כולה. ופורשים מצודות לחיה ולעופות ולדגים עם חשיכה והן ניצודין והולכין כל השבת כולה. וטוענין בקורות בית הבד ובעגולי הגת עם חשיכה :

א טור סימן שש פ"ג לאין שם : ב טור סימן רכב פ"ג עין שם :

לחם משנה

עובדי כוכבים ומלכות דהי קבוע אלל ש"ל דהאי דקאמר אפי"ט הוא בערך החלוקה הקודמת כלומר ל"מ היכא דלג נעקרו דלמי' כריב עובדי כוכבים ומלכות מתקנין אלל אפי' נעקרו דכריב עובדי כוכבים ומלכות לין מתקנים כריב ישראל מתקנין ונגמרא בהאי דחירוהא דפרוש כולה וכו' כחבו החוסמות ונראה לפרש [דפרוש כולה] להגד אחרת וילאו גם משם ולא שאר כהם (עד) [אלל] אחד וכו' ויש להמיה דאם כדנבייה דילאו כלס מן ההגד ולא נשאר כיהם עוד אלל אחד ומטי כן אלל חוקיה קבוע אחי' אלל לוקמה נגמרא כתי האי גוונא בהגד ראשון דילאו כלס ולא שאר אלל אחד וכתי אלל הוא קבוע וז"ע. ולשון הרב המגיד שכתב בענין זה הכל מובאר וז"ל שלדעת הרמב"ן ז"ל דכח דרבינו לא ספק כשמואל דלא סבירא ליה האי חילוק שחילק הרב המגיד בין כך דפירש אחד מהם להגד אחרת להא דס' חטיות דאי ס"ל ז"ל חילוק זה אי"כ מאין יאל לו לרבינו דין זה דפירש אחד מהם להגד אחרת דלענו ז"ל דפסק דלא כשמואל ומשום מילתיה דרבי יוחנן דאמר ס' עובדי כוכבים ומלכות ואחד ישראל מתקנין אפי' בדפרוש כולה ונעקרו כולם לין להגד אחרת ואם הך אחד מהם להגד אחרת אז לין מתקנין אבל בחומה חכר מתקנין דלא כשמואל משום דזה מוכרח מכה הסוגיא כתי"ס הוא ז"ל אף דין פירש אחד מהם להגד אחרת לא הוצרכו כאלו וז"ל מאין לו לרבינו דין זה היה לו לדמות זה לנמאל וכחילוק דלא המגיד אלל דע"כ אינו שיה לו להבחי"ן כלל חילוק זה אחי שפיר דכחב רבינו דזין זה דין כל קבוע :

אימר סקילה לא התמירו חיה שלא אמרו דמיכר ליה נחמתי. ואין לומר שאלו הימים אינו האין חן לפתוס שאל"ל לעולם יעמוד נגמיר ויחלל שנתה וישת בלחן גזרה פ"ב :
ואם סיה ידע וכו' מירמל שם. וכבשנה אלל פיהש יוס אחד וכו'. ושם הוא שז טומא הלשן ולא רימן ליכנס :

בב עובדי כוכבים ומלכות שאלו על וכו'. וכתיב ששמוכה לספר. מירמל וכתיבה סיה כפירוחין ס' מי שהוציאו (דף מ"ט) : **ובב"ב וכו'.** שם : **וכשיצילו את אחיהם וכו'.** שם משנה וגמרא (מ"ד מ"ט) : **כד וכן ספניה המפורפת בים וכו'.** תוספתא : **ששה ימים וברייתא בכתובות (דף י"ט) פרק שד תפוחים האלו (הלאומ) :** **תזעקין ומתחננים וכו'.** שמה שם וספק כמ"ק : **ואין טעקין על הדבר וכו'.** שם (דף י"ט וכו') כמ"ק : **כה צרין על פיירוח וכו'.** ברייתא ס"ק דשנת (דף י"ט). ומ"ט אפי"ט שהיא מלחמה הרשות, מפורש כמ"ק : **פ"ג א מותר** להתחיל מלאכה מע"פ וכו' כיצד פותקין וכו'. ברייתא ס"ק (שנה י"ח) וכו' פותקין פוחמין עושין נגר קמן שפשה מטין לגנה, ל' רש"י ז"ל : **ב ומניחין מוגמר** חמה הכלים וכו'. בראשית ברייתא שם, וסרי"א ז"ל לטובה ומיני בשמים נוחמין על האש ומעשין על הנגדים שהיא רימן מודף פ"ב : **ומניחין קילור וכו'.** בראשית ברייתא. ושורין דיו וכמנין וכו'. בשמנה (שם י"ח) מחלוקת ג"ס וכו' וספק כ"ה : **ונותנין צמר ליורה וכו' ואונין של פשתן לתנור** החמר וכו'. ג"ל בשמנה וככ"ה. וכן זה יחבאר שחין נוחמין כחמר אלל ליורה עקרה מעל גבי האש ופיה סוח כטיט כחמר גמ' (שם י"ח). וכו' צמר ליורה לנטוב ואונין של פשתן הגוהר של פשתן מטטין וטמנין אוחה בקורה כחמר להחלבן, לשון רש"י ז"ל : **ופורשים מלודות וכו'.** בשמנה וככ"ה : **וטוענין בקורות בית הבד וכו'.** משנה שם (דף י"ט). ויש מי שהקשה על דברי רבינו למה לא חלק בין ממוכרין דיכה לממוכרין

כב או שאלו פחה וכו'. קשה מאין הואילאו רבינו. וז"ל דק"ל דיוקא לדיוקא על עסקי ממון [לין יולאין] אלל סתמא יולאין אימא סיכא על עסקי נפשות לין אלל

הנהרות מייבשניות

[י] וכ"ש אנו שאנו שרויים עמהם שמוחר : * [הטור שם פי' יותר ז"ל אבל מלחמת מצוה מתחילין אפילו בשבת] :

[ה] ככל זה פסק ר"י אלפס, ועיין בהג"ה גדולה. ע"כ :

ו**כתב הרמב"ם** לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות וכו'. ו**כתב הרמב"ם** ז"ל לפיכך מותר לגמור שחיקת הריפות בעץ צפרק כ"א (ה"ג) וכן כתוב בתשובת הרמב"ם (מהד' גלאו סי' שה) פרוור וכו'. צפרק כ"א ואיכא להקשות הלא הרמב"ם צפרק כ"ג שנשאל על קדרה של דייסא שמשפין אותה על גבי כירה בשבת (ה"ג) כתב גבי מרדל ושחליים דלא יטרוף וי"ל דהכא לא התיר נמי למחר כשמורידין אותה מעל הכירה מכניסין בה עץ הפרור ומגיסין עץ הפרור אלא לגמור שחיקתן בתשובתו שהציא בית יוסף מצואר שהתיר אף לטרוף בכח עץ הפרור וז"ע מאי שנא מחרדל ושחליים שגם כן אין שם אלא גמר ואוסר לטרוף בכח ואפשר שחזר בו מתשובתו וזו בחיבורו ולכן כתב בחיבורו בסתם לגמור שחיקת הריפות בעץ הפרור ור"ל גם כן שלא יטרוף בכח:

שכב א ביצה שנולדה בשבת וכו' עד בפעם אחרת.

יתבאר בסיעתא דשמיא בסיומן תקי"ג ותקי"ד גם לעיל בסיומן ש"י (צ"י סט: ד"ה ומ"ש) כתוב טעמים מפני מה נרץ שיהא נזר שלא יגע בצ"ה הלא מותר ליגע במקנה כשאינו מטלטלו ועיין בסוף סיומן ש"ח (סז:) כמה שכתב בית יוסף בדיבור המתחיל כתב המרדכי: פירות שנשרו וכו'. ריש פרק קמא דיוס טוב פירות הנושרים טעמא מאי גזירה שמה יעלה ויתלוש: ומה שכתב דאפורין בו ביום ולערב מותרים מיד.

אסור להדליקם ביום טוב שלאחריו כי הכיבוי הוא הכנה שבשביל הכיבוי הם נוחין לידלק בפעם אחרת: [ג] פירות שנשרו מן האילן בשבת (ג) אסורין בו ביום

כד מצחר בה בקליפיתא (פירוש שנטל אותם מן הקליפות) חייב משום צורר וכתבו סמ"ג (לאין סה יג:) וסמ"ק (סי' רפז ע' רפה) והתרומה (סי' רכ) דאפילו הכי אין לאסור לקלוף שומים וצנלים לאכול לאלתר כו' דהוא דירושלמי לא מיירי בקלוף לאכול לאלתר אלא בקלוף להניח כמו שפ"ח וכן כתבו הגהות צפרק כ"ג (ד"ק ה"ג) ורבינו ירוחם כתב בחלק ח' (מ"ג עו ע"ג) שמה שאסר בירושלמי להסיר קליפתו דוקא כדי לשחקו אבל אם מסיר לו הקליפה כדי לאכלו כן מותר וכן הדין בצנלים קטנים וכן כתב בעל התרומה כדי לאכלו מיד מותר ורבינו פרץ כתב דוקא מעט מעט אבל לקלוף קיצוץ גדול יחד נראה כצורר ואסור כו' עכ"ל רבינו ירוחם:

שכב פרטי רמזי דינים המחורשים המבוארים בזה הסימן

[א] ביצה שנולדה:

[א-ב] **ביצה שנולדה בשבת** וכו' עד הן נוחין לידלק בפעם אחרת. יתבאר בהלכות יוס טוב בסיעתא דשמיא (סי' תקיג וסימן תקיד רמז: ד"ה וכתוב וסי' תקא רלו: ד"ה אסור):

[ג] **פירות שנשרו מן האילן בשבת** וכו'. פשוט צריש מסכת יוס טוב (ג) לפירות הנושרין אסורין גזירה שמה יעלה ויתלוש וכתבו הרמב"ם צפרק כ"א (ה"ו):

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ב] דין ביצה שנולדה בשבת או ביום טוב שלפניו או שלאחריו: [ב] שירי פתילה ולפידים שכבו בשבת שלפני יום טוב: [ג] דין פירות הנושרים: [ד] לקטום קש או תבן לחצות בהן שיניו: [ה] למלול עצי בשמים ולקוטמן להריח בהם: [ו] הטלת גורלות על המנות:

[א] **ביצה שנולדה בשבת אסור לאכלה ואפילו לטלטלה אסור (א) ואפילו נתערבה באלף כולן אסורות ויכול לכופף עליה כלי שלא תשבר (ב) ובלבד שלא יגע בה. [ב] ושבת שלאחר יום טוב או לפניו נולדה בזה אסורה בזה וכן שירי פתילה שכבתה בשבת אסור להדליק הימנה ביום טוב שלאחריו משום הכנה אם לא שכיבה אותם בחול קודם שהדליק בהם דהשתא הוכנו בחול וכן לפידים שנותרו בשבת וכבו אסור להדליקם ביום טוב שלאחריו כי הכיבוי הוא הכנה שבשביל הכיבוי הם נוחין לידלק בפעם אחרת:** [ג] פירות שנשרו מן האילן בשבת (ג) אסורין בו ביום

צפרק אין לדין (דף כ"ד:) גבי דורון שהציא גוי לישראל כתבו החוספות (ד"ה ולערב) והרא"ש (סי' ז) דכיון שעשה גוי בשביל ישראל נרין להמתין בכדי שיעשו חיישינן שמא יאמר להציא לו וכו' והאי טעמא לא שייך אלא כשהציא גוי בשביל ישראל אבל אם לא עשה גוי בשביל ישראל אפילו עשה בשביל עצמו מותר לערב מיד כל שכן בפירות הנושרין דמותרין מיד ולאידך טעמא דפירוש רש"י שם דבעינן כדי שיעשו כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב הכא לא נעשית מלאכה:

ב אב"ל קיסם וכו' אפילו ליטול כדי לחצות בו שיניו אסור. איכא למידק מאי אפילו ליטול כדי לחנות בו שיניו דמשמע ואין נרין לומר להסקה הא ודאי דאסור בשבת ליטול להסקה ולא אינטרדן ליה למימר אפילו ונראה דרזונו לומר דצקיסם אפילו ליטול בלא קטימה כדי לחנות בו שיניו נמי אסור משום מוקצה דדבר הראוי לאכילה מוכן הוא אבל ענין לא. ולפיכך אפילו ציוס טוב נמי אסור וכמו שכתב בסוף סימן תקי"ט וכתבו גם כן כאן דצוה דין שבת ודין יום טוב שוין וכן דין עני בשמים דבסמוך דין שבת ודין יום טוב שוין ולשם כתב רבינו להדיא אפילו ליטול בלא קטימה עי"ש:

ג הבח"ל"ק לבני ביתו וכו'. משנה צפרק (ה) שואל ודייקינן עם בני ביתו אין עם אחר לא אפילו צמנות שוות כדשמואל דאמר שמואל בני חצורה המקפידין זה על זה עוזרים משום מדה וכו' כלומר אבל עם בני ביתו הכל של בעל הבית ולא קפדי ומכל מקום מנה גדולה כנגד קטנה אסור אפילו צני צמנות משום קוציא והכי משמע מדברי הרי"ף והרא"ש וכן פסק באגודה (סי' קפו) ואף על פי דבגמרא משמע להדיא דאסיקנא דצני צמנות אפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה מותר דאף על גב דאיכא משום קוציא כדאמר רב יהודה אמר רב דמותר להלוות לצני צמנות טעם רבית כדי שידעו כמה קשה הוא גולת רבית והכי נמי שרי להטעימן טעם קוציא כדי שידעו כמה קשה הוא גולת הקוציא אפילו הכי דחו להך סוגיא מקמי סוגיא דפרק איזהו נשך דקאמר עלה דהך דרב דמותר להטעימן טעם רבית ולא היא דילמא אחי למיסרך אם כן קיימא לן כפשטא דמתניתין וצמנות שוות דוקא חני עם בני ביתו אין עם אחר לא כדפרישית וכן כתב הרב המגיד שיט סוצריס כן אלא שהיה קשה לו הא דחני עם בני ביתו אין עם אחר לא ונדחק ביישוב זה ולא קשה כלל וכן כתב צמנות יוסף והאר"י אבל מה שכתבנו הוא העיקר מיהו הרמב"ם צפרק כ"ג והסמ"ג (לאוין סה כז ע"ג) ורבינו ירוחם (י"ג פו ע"ד) פסקו כסוגיא דפרק שואל לקולא דאפילו מנה גדולה כנגד קטנה שרי לצני צמנות ולפי עניות דעתי נראה דאין להקל בפלוגתא דרבותא וכן משמע בשלחן ערוך (סי' ד) דהציא צ' סצרות צה ומספיקא ודאי אזלינן לחומרא באיסור שבת ד:

ומ"ש ויערב מותרין מיד. פשוט הוא שהרי כיון שלא נעשה צה מלאכה בשבת לא שייך למיגזר מידי:

[ד] אוב"ל בהמה אין בהם משום תיקון בלי. מימרא דרב יהודה צפרק המציא כדי יין (צנה ג.): ומה שהתיר

צקטום אפילו בסכין. צפרק הנזכר אפלוגתא דרבי אליעזר ורצנ צנוטל קיסם לחנות בו שיניו כתב הרא"ש (סימן יג) דאף על גב דצתוספתא (פ"ג הי"ג) משמע דלא שרי לקטום אלא צד אבל לא צנלי בגמרא דין משמע דאף צנלי שרי וגמרא דין עיקר: אב"ל קיסם שאינו אוב"ל בהמה וכו'. שם (ג.): רבי אליעזר אומר נוטל אדם

קיסם משלפניו לחנות בו שיניו וחכמים אומרים לא יטול אלא מאצוס של צהמה ופירש רש"י לא יטול אלא מן האצוס של צהמה דדבר הראוי לאכילה מוכן לכל צורך אבל ענין הוואיל ודרכן לדבר האסור כגון לעשות כלים לא התירו לטלטלן אלא להסקה כלומר ציוס טוב אבל בשבת אסור בכל גוונא וידוע (שבת קל: נדה ז:) דהלכה כחכמים:

[ה] מותר ליטול עצי בשמים וכו'. גם זה צרייתא שם: ומ"ש וקוטמו להריח בו וכו'. גם זה שם דאליצא דחכמים אפילו קשים נמי שרי לקטום כדי להריח דלא שנת מהא דתנן (שבת קמו.) שובר אדם את החצית לאכול ממנה גרוגרות ובלבד שלא יתכוון לעשות לה א' כלי ואמרינן נמי (צנה ג.): רבא בר רב אדא אמר כי הוינן צי רב יהודה הוה מפשח ויהיב לן אלוותא אלוותא ואף על גב דחזיין לקתתא דנגרי ב' וחייני. ופירש רש"י אלוותא. מקלות גדולות: ואף על גב דחזיין לקתתא דנגרי. שהיה קשה וראוי לעשות ממנו צית יד לקרדוס ולפסל שקורין דולדיר"ה והוא היה שוצנן להריח:

[ו] הבח"ל"ק לבני ביתו מנות בשבת וכו'. צפרק שואל (שבת קמח:) תנן מפיק אדם עם צניו ועם בני ביתו על השולחן ובלבד שלא יתכוון לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוציא ג. ופירש רש"י מפיק. לשון פייס מטיל פייס לחלק [ל]מי תגיע כל מנה ומנה: ובלבד שלא יתכוון וכו'. שיהו המנות שוות ולא תהא אחת גדולה ואחת קטנה לזכות צדולה הזוכה על פי הגורל והמתחייב על פי הגורל לקטנה יטלנה: ובגמרא (קמט.) עם צניו ועם בני ביתו אין עם אחר לא מאי טעמא כדרכי יהודה [אמר שמואל] דאמר רב יהודה אמר שמואל בני חצורה המקפידים זה על זה עוזרין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לויין ופורעין ציוס טוב אי הכי צניו וצני צמנות נמי צניו וצני צמנות טעמא כדרכי יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב מותר להלוות צניו וצני צמנות כדי להטעימן טעם רבית אי הכי מנה גדולה [כנגד מנה קטנה] נמי אין הכי נמי וחסורי מחסרה והכי קתני מפיק עם צניו ועם בני ביתו [על השולחן] אפילו מנה גדולה כנגד קטנה מאי

טעמא כדכר יתודה אמר רב עם צניו אין עם אחר לא מאי טעמא כדכר יהודה אמר שמואל מנה גדולה כנגד קטנה אסור לאחור אף בחול משום קוביא. ופירש רש"י להלוות. משלו: צניו וצני צימו. הסמוכים על שלחנו דכיון דהכל משלו אין כאן רביע: להטעימן טעם רביע. שידעו כמה קשה אלמא כיון דמשלו הוא אין כאן אסור רביע והילכך גבי משקל ומדה ומנין נמי לאו קפידא הוא אלא להשוותם בלא קנאה: אי הכי מנה גדולה כנגד מנה קטנה [נמי]. דמוקמינן טעמא

סוברים ו^א שכיון שאין הלכה כרב דאמר מותר להלוות את צניו ואת צני צימו צריכת כדאיתא בפרק איזהו נשך (ב"מ עה.) ולא היא דילמא אחי למיסרך אף ההפסקה אסור צמנה גדולה כנגד קטנה וכתב עוד ואני אומר דעד כאן לא נדחית ההיא דרב אלא גבי רביע שאסורה ז^א מן התורה ומוששין דילמא אחי לסרוכי אצל קוביא שאינה אסורה אלא מדצריהם צניו וצני צימו לא גזרו ומדע לך שכן הוא דהא מתניתין לית לה פתרי לחלק בהפסקה צין צניו וצני צימו

לקמן משום קוביא ואפילו בחול אסור וכיון דהכל משלו אמאי אסור להטעימן טעמא דקוביא בעלמא: מאי טעמא. מותר ולא חייש לקוביא: כדכר יהודה אמר רב. ולהטעימן בעלמא הוא. עם אחר לא כדכר יהודה אמר שמואל. דכיון דמקפידין עוברין משום מדה ומשקל ומנין: משום קוביא. דגול הוא דאסמכתא לא קניא (ב"מ סו.): וּבַפְּשְׁטָא דשמעתא משמע דנקיטין דעם צניו וצני צימו מפסי אפילו מנה גדולה כנגד קטנה דכיון דהכל שלו ליכא משום מדה וכו' ולא משום קוביא וזו היא דעת הרמב"ם שכתב בפרק כ"ג (ה"י) ומפסי עם צניו ועם צני צימו על מנה גדולה כנגד קטנה מפני שאין מקפידין: ואף על פי שהר"ף (פג:) והרא"ש (סי' ג) השמיטו כל זה ולא כתבו אלא עם צניו ועם צני צימו אין עם אחר לא מאי טעמא כדאמר רב יהודה אמר שמואל צני חצורה המקפידים זה על זה עוברים משום מדה ומשקל ומנין יש לומר דבכלל דצריס אלו הם כל דצרי הגמרא דמאחר דיהבינן טעמא דעם אחרים לא משום דסתמן מקפידין זה על זה ממילא משמע דצניו וצני צימו שרי דהא כיון שהכל של בעל הבית אחד לא קפדי אהדדי ומטעם זה נלמוד לית בהו משום קוביא כיון שהכל של בעל הבית אחד ואם כן צניו וצני צימו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה שרי ומתניתין דקמי ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא על כרחך כריך לאוקמה צנונא דלא חיקשי להאי פיסקא וכדמוקי לה בגמרא דחסורי מיחסרה והכי קתני וכו' ואף על פי שזה דחוק לאמרו על לשון הר"ף והרא"ש מכל מקום כך כריך ליישב לדעת הר"ן (שם ד"ה פיסקא) שסובר דהר"ף נמי פוסק כדמשמע מפשטא דשמעתא שכתב עם צניו ועם צני צימו אין מפרשינן בגמרא דה"ק עם צניו ועם צני צימו אין אפילו מנה גדולה כנגד מנה קטנה [אף על גב] הן דדמי לקוביא שרי לפי שהכל של בעל הבית אצל עם אחר אפילו צמנות שוות אסור כיון שמקפידין זה עם זה כדכר יהודה אמר שמואל ומתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני מפסי אדם עם צניו ועם צני צימו על השולחן ואפילו מנה גדולה כנגד קטנה עם צניו וצני צימו אין עם אחר לא ואפילו מנות שוות והכי מילי ציוס טוב אצל בחול כל שהמנות שוות אפילו עם אחר מותר אצל מנה גדולה כנגד קטנה לאחור אפילו בחול אסור מאי טעמא משום קוביא הכי אמרינן בגמרא ולא נתפרש יפה בהלכות עכ"ל: אב"ד רבינו משמע ליה דאם איתא הוה ליה לפרושי צהדיא דמתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני שאין זה דבר שראוי לקצר בו ועוד שמאחר שהרא"ש שצא אחריו לא הוסיף על דבריו כלל משמע ודאי דסבירא ליה דאפילו צניו וצני צימו אסור מנה גדולה כנגד קטנה משום קוביא כפשטא דמתניתין וכבר הזכיר הרב המגיד בפרק כ"ג (ה"י) סבירא זו וטעמה וזה לשונו ויש

לאחור אלא צכך ואיך ח^א נדחה משנתניו מהלכה עכ"ל: ור"י נראה דאפילו אם תמצא לומר דמימרא דרב אידחיא לה גם לענין קוביא משום דילמא אחי לסרוכי משכחת לה למתניתין פתרי דצניו וצני צימו לא שרי להפסי אלא צמנות שוות דוקא ועם אחרים אפילו בשוות לא משום דשמואל דאמר צני חצורה המקפידים זה על זה עוברים משום מדה ומשקל ומנין ואף על גב דאטעמא דיהבינן משום צני חצורה המקפידים זה על זה אקשינן אי הכי צניו וצני צימו [נמי] היינו משום דהוה סלקא דעתיה דמקשה דצניו וצני צימו נמי איכא למיחש לצני חצורה המקפידים זה על זה ואהדר ליה דצניו וצני צימו ליכא קפידא כיון שהכל שלו וכדכר יהודה אמר רב מותר להלוות צניו וצני צימו צריכת אלא מנה גדולה כנגד משום רביע וה"ל ליכא משום מקפידין זה על זה כיון שהכל שלו וכך הם דברי רש"י ואף על גב דהא דאמר רב מותר להלוות צניו וצני צימו צריכת אידחיא לה בדוכחה כיון דלא נדחית אלא משום דילמא אחי לסרוכי אלמא דמדינא ליכא איסורא מפני שהכל שלו ואם כן שפיר מייחיי ראייה דכיון שהכל שלו ליכא משום צני חצורה המקפידין זה על זה וכי פריך צמר הכי אי הכי מנה גדולה כנגד קטנה היינו משום דסלקא דעתך דסבירא ליה כההיא ט^א דרב דאמר מותר להלוות צניו וצני צימו צריכת כיון דמייחיי מינה [ראייה] ז^א והוה מצי לאהדורי ליה דאף על גב דלא סבירא ליה כוותיה משום דחיישינן דילמא אחי לסרוכי מכל מקום שפיר מייחיי ראייה מיניה כיון דמדינא ליכא משום רביע כשהכל שלו הוא הדין דליכא משום מקפידים זה על זה וכדפרישית אלא שהשיב לו לפי מה שעלה על דעתו שהמתרחץ היה סובר דקיימא לן כדכר יהודה [אמר רב] יא^א דאפילו הכי מייחבא מתניתין דחסורי מיחסרה והכי קתני: ועוד יש לומר דודאי מתניתין ידע דמייחבא יב^א שפיר לדין דכל היכא דהכל שלו ליכא משום קפידא אף על גב דלא קיימא לן כרב וכדפרישית לעיל ולא אקשי ליה אי הכי אפילו מנה גדולה כנגד קטנה נמי אלא לאותי לרב יהודה דמתניתין שאף על פי שהכל שלו חייש משום קוביא ואהדר ליה דלרב יהודה כריך לומר מתניתין חסורי מיחסרה והכי קתני מפסי עם צניו וצני צימו אפילו מנה גדולה כנגד קטנה וכו' אצל לדין דלא קיימא לן כוותיה מתניתין צמנות שוות דוקא היא דכיון דהכל שלו ליכא קפידא לכולי עלמא כדפרישית אצל גדולה כנגד קטנה לא משום קוביא שאף על פי שהכל שלו אסור משום דילמא אחי לסרוכי ועם אחרים מנות שוות נמי לא משום דמקפידין זה על זה: ועוד יש לומר דאין הכי נמי דצהאי שקלא וטריא סבירא ליה לתלמודא כדכר דאמר מותר להלוות צניו וצני צימו צריכת מיהו כיון דחזינן דאידחיא לה בדוכחה על כן כריכינן לאוקומי מתניתין צמנות שוות

ומה שכתב כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי שא"ל וכו'. דוקא וכדפרישית ועל פי איזה מדרכים אלו מה שהשמיטו הרי"ף טעות סופר הוא ונריך להגיה הלואה במקום שאלה דהא נלשון שאלה אינו אסור כדלעיל בס' ש"ן (סג) ובהך דשמואל נמי קאמר עוברין משום מדה וכו' ומשום לוי' ופורעין ולא קאמר משום שואלין וכן הוא בספרים המדויקים:

שכג א מותר לומר לחבירו וכו'. משנה בסוף פרק אין לדין פליגי זה תנא קמא ורבי יהודה ופסקו הפוסקים כתנא קמא וכדמפרש רבא לתנא קמא אפילו הוא מיוחד למדה פירוש שמודד ומוכר בו ימלאנו ללא כרז יהודה ללא שרי אלא צעומד למדה ועדיין לא מדדו בו וכן פסק הרמב"ם בפרק ד' דיוס טוז והרא"ש וכן כתב רבינו: **וכתב הרא"ש** שכן פסק בעל העיטור והרמב"ן פסק כרז יהודה והרי"ף לא הביא דברי רבא כמו שכתוב בגמרא עכ"ל: וזה לשון הרי"ף בספרים שזיינו מאי אכל לא צמדה אמר רבא שלא יזכיר לו שם מדה אכל כלי העומד למדה ימלאנו עכ"ל ואי אפשר ליישבו דפתח בדברי רבא דפירש אכל לא צמדה שלא יזכיר לו שם מדה כגון תן לי מדה פלונית או פלונית ומדיוקא נשמע דכשאינו מזכיר לו שם מדה אפילו בכלי המיוחד למדה ימלאנו ומסיים בדברי רב יהודה שאמר אכל כלי העומד למדה ימלאנו ומדיוקא נשמע אכל בכלי המיוחד למדה לא ימלאנו ובעל כרחינו נריכין אנו לומר דבסיוס דבריו איכא טעות סופר ונריך להגיה אכל כלי "המיוחד" למדה ימלאנו: ודבר"ן הביא לשון הרי"ף בטעות גדול מזה אכל כלי העומד למדה לא ימלאנו ונריך למחוק "לא" גם מה שכתוב בר"ן ומוכח בגמרא ללישנא קמא וכו' נריך להגיה ללישנא בתרא וכמו שכתב צ"ח יוסף גם מה שכתב הר"ן ונראה לי דכי שרינן הכי וכו' הוא מילתא באנפי נפשיה ולא צא ליישב דברי הרי"ף וכן כתב צ"ח יוסף דלא כמו שכתב הרי"ף אצוהב וכל זה פשוט ולפי עניות דעתי אין נריך לאריכות לצאר כל זה:

כיון שמקפידין זה על זה יבואו לידי הלואה יג **שאסור בשבת ולידי מדה ומשקל (ט) אבל ליתן מנה גדולה כנגד מנה קטנה ולהטיל גורל עליהן אפילו בבני ביתו ובחול אסור משום קוביא:**

סימן שכג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ד] אמירה לחבירו למלאות לו כלי של מדה או לתת לו פירות במנין: [ה] כיצד מביאין כדי יין וכדי שמן: [ו-ז, ט] הדחת כלים וטבילתן ושפופן:

[א-ב] מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה

במס' שבת קמט ד"ה בני צוה אכתוב צסימן תקי"ו (רנא: ד"ה לא) צסימתא דשמיא:

שכג פרטי רמזי דינים המיוחדים המבוארים בזה הסימן

[ו] כלים הנקחים מהגוים אסור להטבילם בשבת ומה תקנתם: [ז] אימתי מותר לחוף כלים בנתר וחול: [ח] אם מותר לחוף כלי כסף במלח: [ח] כוס ששתה בו הגוי מותר להדיחו:

[א-ב] מותר לומר לחבירו מלא לי כלי זה וכו'. משנה בסוף פרק אין לדין (צ"ה כט.) אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אכל לא צמדה רבי יהודה אומר אם היה כלי של מדה לא ימלאנו. וידוע דהלכה כתנא קמא (עי' ברכות ט. וש"י.) ובגמרא (שם) מאי אכל לא צמדה אמר רב יהודה אמר שמואל אכל לא בכלי המיוחד למדה אכל כלי העומד למדה ימלאנו רבא אמר מאי אכל לא צמדה שלא יזכור לו שם מדה אכל כלי המיוחד למדה ימלאנו. ופירש רש"י המיוחד למדה. שמודד ומוכר בו: עומד למדה. שכשישבר זה צא זה תחתיו אכל עדיין לא מדד בו: והרמב"ם כתב בפירוש המשנה דכלי העומד למדה היינו שהוא מוכן למדה ועדיין לא נעשה דזיוק ולא שמוהו מדה עכ"ל ולפי זה אם כבר נעשה דזיוק אף על פי שעדיין לא שמוהו מדה הוה ליה כלי המיוחד למדה: **וכתב הרא"ש** (סי' יד) ומסתבר כרבא דבתרא הוא [א] וכן פסק בעל העיטור (היו"ט מחלוקת ג קמב.) והרמב"ן [ב] פסק כרז יהודה והרי"ף לא הביא דברי רבא כמו שכתוב בגמרא